

4 Några utländska kontrollsystem

4.1 Inledning

I detta avsnitt redogörs översiktligt för några utländska lagsystem för kontroll av företagsförvärv. I framställningen behandlas systemens allmänna konstruktion, begreppet företagsförvärv (motsvarande), kontrollområdets omfattning, kriterier för ingripande och i förekommande fall anmälningsregler. Framställningen bygger i huvudsak på uppgifter som lämnats i litteraturen och som här kompletterats med information som lämnats av de nationella konkurrensmyndigheterna.²⁵¹ Uppgifterna om kontrollsystemen i Storbritannien och Tyskland har även kompletterats med uppgifter som inhämtats vid studiebesök som genomförts vid de nationella konkurrensmyndigheterna i dessa länder.

4.2 USA

4.2.1 Allmän konstruktion

Den grundläggande amerikanska federala konkurrensbegränsningslagstiftningen utgörs av *Sherman Act*, som infördes 1890, och *Clayton Act* och *Federal Trade Commission Act*, som båda tillkom 1914. Härutöver finns ytterligare lagstiftning på både federal och delstatlig nivå som rör konkurrensbegränsningar eller närliggande problem.²⁵²

²⁵¹ Framställningen i detta kapitel bygger huvudsakligen på Rowley, J.W. - Baker, D.I., *International Merger - The Antitrust Process*.

²⁵² Utöver bestämmelserna i Clayton Act och Sherman Act finns speciallagstiftning som är tillämplig vid företagsförvärv som rör vissa branscher, bl.a. bank-, flyg- och tidningsindustrin. Dessa bestämmelser är dock ofta av mindre ingripande natur.

I fråga om kontroll av företagsförvärv på federal nivå tillämpas i första hand sec. 7 Clayton Act. Bestämmelsen riktar sig mot alla typer av företagsförvärv. En generell förutsättning för paragrafens tillämplighet på företagsförvärv är att den konkurrensbegränsande effekten av förvärvet skall "...be substantially to lessen competition or tend to create a monopoly".²⁵³

På federal nivå utövas övervakning och kontroll av företagsförvärv av *the Antitrust Division of the United States Department of Justice (DOJ)* och *Federal Trade Commission (FTC)*.

FTC är en från åklagar- och domstolsorganisationen fristående federal administrativ myndighet.

DOJ har exklusiv behörighet vad gäller ingripande med stöd av bestämmelserna i Sherman Act.

Båda konkurrensmyndigheterna har behörighet att ingripa med stöd av bestämmelserna i Clayton Act. Den i praktiken tillämpade gränsdragningen mellan de två myndigheterna sker enligt en uppgjord arbetsfördelning.

De två konkurrensmyndigheterna har gemensamt utfärdat riktlinjer med de bedömningsprinciper som myndigheterna följer vid sina ställningstaganden till frågan om en planerad eller genomförd sammanlagning bör föranleda ingripande.²⁵⁴

²⁵³ Ingripande mot företagsförvärv kan även ske med stöd av bestämmelserna i Sherman Act. Bestämmelserna, som är straffsanktionerade, riktar sig främst mot konkurrensbegränsande samverkan mellan företag och mot förfaranden som syftar till att nå eller behålla en marknadsdominerande ställning. I sec. 1 anges förbud mot varje avtal, sammanslutning i form av trust eller på annat sätt eller samverkan, som inskränker eller hämmar det fria varuutbytet eller handeln mellan delstaterna eller utlandet. I sec. 2 stadgas förbud mot monopolisering eller försök till monopolisering av någon del av varuutbytet eller handeln mellan delstaterna eller utlandet. Bestämmelsernas vaga utformning har medfört att en omfattande rättspraxis utvecklats. Ett flertal särskilt allvarliga konkurrensbegränsande förfaranden bedöms enligt fast rättspraxis vara förbjudna i sig (per se). I rätts-tillämpningen tillämpas en s.k. rule of reason-regel, som innebär att domstolen i det särskilda fallet kan göra en friare och mer flexibel värdering och prövning av det konkurrensbegränsande förfarandets karaktär och relation till konkurrens-lagstiftningens målsättning. Vidare tillämpas en s.k. de minimis-regel, vilket gör det möjligt för domstolen att underlåta att ingripa vid mindre allvarliga fall. Några förbud "per se" avseende företagsförvärv har inte utvecklats i rättspraxis. Bestämmelserna i Sherman Act har efter att tillämpningsområdet för Clayton Act utvidgats genom en lagändring 1980 kommit att få en allt mindre praktisk betydelse för kontrollen av företagsförvärv.

²⁵⁴ Se bl.a. 1992 års Merger Guidelines.

I lagstiftningen föreskrivs obligatorisk *anmälningsskyldighet* för transaktioner som överskrider vissa närmare angivna trösklar i form av omsättning, m.m.(se nedan).

Ett anmälningsskyldigt företagsförvärv får inte genomföras utan godkännande av antingen DOJ eller FTC.

Från tidpunkten för anmälan löper - enligt huvudregeln - en undersökningsperiod om en månad under vilken period några åtgärder för att genomföra transaktionen inte får ske.²⁵⁵ Inom denna period skall också ett eventuellt beslut om fördjupad undersökning av förvärvet göras. Detta sker vanligen genom att konkurrensmyndigheten i formell mening beslutar att inhämta ytterligare information eller handlingar, s.k. "second request". I dessa fall förlängs den initiala undersökningsperioden med tjugo dagar, beräknat från tidpunkten när parterna har efterkommit konkurrensmyndighetens begäran.²⁵⁶ Konkurrensmyndigheten kan efter den angivna fristen begära att domstol i interimistiskt beslut förbjuder parterna att genomföra transaktionen under den efterföljande undersökningsperioden.

Ett ingripande kan ske även mot företagsförvärv som inte är anmälningsskyldigt.

Om DOJ finner skäl att ingripa mot förvärvet kan myndigheten väcka talan mot förvärvsparterna i federal domstol. Domstolens beslut kan överklagas till nästa instans. Den amerikanska högsta domstolen (the Supreme Court) utgör därvid sista instans.

I motsats till vad som gäller för DOJ kan FTC, om myndigheten finner skäl att ingripa mot ett förvärv, efter ett administrativt prövningsförfarande meddela beslut att förvärvet skall förbjudas ("cease-and-desist orders").

Ett beslut av FTC får överklagas till federal domstol (Court of Appeals). Den amerikanska högsta domstolen utgör även här sista instans.

4.2.2 Närmare om förvärvsbegreppet

Begreppet *företagsförvärv* ges i amerikanska konkurrensbegränsningslagstiftning och rättspraxis en bred definition. Inom begreppets tillämpningsområde faller alla transaktioner som innebär förvärv av aktier eller tillgångar och som medför att företagen kommer under gemensamt ägande eller kontroll. Någon koncernbildning eller företags-

²⁵⁵ Parterna kan begära att konkurrensmyndigheten avkortar undersökningsperiodens längd genom beslut om s.k. "early termination".

²⁵⁶ Se Rowley & Baker, s. 1660 ff.

sammanslagning i associationsrättslig mening krävs inte för att förvärvet skall falla inom begreppets tillämpningsområde.

Joint ventures

Den amerikanska lagstiftningen innehåller särskilda bestämmelser som undantar joint ventures vars verksamhet är inriktad på export av varor från tillämpningsområdet för förvärvskontrollreglerna i Clayton Act och Sherman Act.²⁵⁷

4.2.3 Gränser för vilka förvärv som prövas

Som framgått ges begreppet företagsförvärv en vidsträckt tolkning och inom tillämpningsområdet för sec. 7 Clayton Act faller alla förvärv där ett företag direkt eller indirekt skaffar sig ett dominerande inflytande i ett annat företag.

Vissa typer av företagsförvärv, bl.a. sådana förvärv som rör företag inom telekommunikations-, järnvägs-, och tidningsbranscherna, och som enligt speciallagstiftning är föremål för prövning i särskild ordning och som godkänts av myndigheterna undantas från bestämmelsens tillämpningsområde.²⁵⁸

Territoriell jurisdiktion

Inom tillämpningsområdet för de amerikanska kontrollförvävsreglerna faller – med vissa närmare angivna undantag – alla företagsförvärv som bedöms *påverka konkurrensen* på den amerikanska marknaden.

Även förvärv som innefattar endast utländska företag eller tillgångar anses falla under amerikansk jurisdiktion om det kan antas att förvärvet medför en konkurrensbegränsande effekt på den inhemska marknaden.

Den territoriella jurisdiktionen begränsas i vissa fall av hänsyn till internationella förhållanden (consideration of international comity).²⁵⁹

²⁵⁷ Se Rowley - Baker, s. 1627 (bl.a kan ett joint venture som bildas endast i syfte att sälja varor på exportmarknaden efter anmälan till FTC undantas från förvävsreglernas tillämpningsområde under förutsättning bl.a. att verksamheten inte medför att konkurrensen inom landet minskar eller förhindrar eller begränsar konkurrenternas möjligheter att exportera).

²⁵⁸ Se Rowley - Baker, s. 1626.

²⁵⁹ Se Rowley - Baker, s. 1623 f.

4.2.4 Kriterier för ingripande

I sec. 7 Clayton Act anges förbud mot förvärv av värdepapper eller tillgångar som medför att konkurrensen väsentligt begränsas eller som kan skapa en monopolsituation på marknaden.

Sec.7 Clayton Act lyder i utdrag:

”...that no corporation engaged in commerce shall acquire, directly or indirectly, the whole or any part of the stock or other share capital - (or) the assets of another corporation engaged also in commerce, where in any line of commerce in any section of the country the effect of such acquisition may be substantially to lessen competition, or tend to create a monopoly”.

Bestämmelsen riktar sig mot alla typer av företagsförvärv. Bestämmelsens generella utformning har medfört att domstolarna har utvecklat och konkretiserat vilka bedömningsprinciper som skall vara vägledande i rättstillämpningen. En generell förutsättning för paragrafens tillämplighet på företagsförvärv är att den konkurrensbegränsande effekten av förvärvet skall ”...*be substantially to lessen competition or tend to create a monopoly*”. Rekvisitet medger en viss flexibilitet i tillämpningen och ingripande kan ske mot alla former av företagskoncentration, dvs både horisontella, vertikala och konglomerat förvärv. Huruvida förvärvet leder till att en dominerande ställning på marknaden skapas eller förstärks är inte av avgörande betydelse för bedömningen utan det avgörande är om konkurrensbegränsande effekter av viss styrka uppstår.²⁶⁰

En utgångspunkt för bedömningen är att storleken av de företag sammanslagningen resulterar i inte i sig är tillräcklig grund för ett ingripande. Det avgörande är vilken minskning av konkurrensen som förvärvet medför.

Marknadsandelen efter förvärvet tillmäts stor betydelse vid bedömningen och en stor marknadsandel anses i allmänt presumera konkurrensbegränsande effekter. Det kan noteras att i praxis har även mycket små andels- och tillgångsförvärv avseende företag inom samma eller närliggande bransch ansetts strida mot förbudet.

Andra faktorer av betydelse för bedömningen är bl.a. branschens allmänna struktur, om det föreligger allmän tendens till ökad koncentration eller hinder mot marknadsinträde, m.m.²⁶¹

²⁶⁰ Se Rowley & Baker, s.1628 ff och där refererade rättsfall.

²⁶¹ För en närmare redogörelse för bedömningskriterier, se expertstudie av Johan Stennek (bilaga).

De flesta förvärv där ingripande skett har gällt *horisontella* företagsförvärv. Sådana förvärv bedöms bl.a. med hänsyn till marknadsandel, försvårande av nyetablering, möjligheter till ytterligare sammanslagningar, marknadsstruktur samt de konkurrerande företagens storlek och marknadsandelar. Vid prövningen beaktas även om en alltför stor minskning av antalet fristående företag på marknaden ökar risken för otillåten samverkan (collusion), t.ex. i prisfrågor. Även om klara bevis saknas som utvisar att konkurrensen på marknaden minskar till följd av ett företagsförvärv kan detta presumeras om förvärvet leder till en marknadsandel som betydligt ökar företagskoncentrationen inom denna marknad. I rättspraxis har ansetts att ett förvärv som medför en marknadsandel av trettio procent eller mer och som samtidigt leder till en påtaglig ökning av företagskoncentrationen på marknaden normalt strider mot bestämmelsen, om det inte kan göras sannolikt att förvärvet inte har konkurrenshämmande effekt.

Ingripande mot *vertikala* företagsförvärv har också ägt rum i betydande utsträckning. Också vid vertikala förvärv har storleken av marknadsandelar en avgörande betydelse vid prövningen. I rättspraxis har förhållandevis små marknadsandelar i olika led ansetts tillräckligt för att en dominerande ställning skall anses föreligga.

Diagonala företagsförvärv har i tidigare praxis förbjudits om det är sannolikt att de leder till konkurrensbegränsande effekter på vissa marknader. Härvid har särskilt risken för hinder mot nyetablering och eliminering av potentiell konkurrens varit avgörande vid bedömningen.

Ett undantag från eljest tillämpade principer är att det i allmänhet är tillåtet för konkurrenter att förvärva företag som gått i konkurs eller eljest fått sin ställning allvarligt undergrävd.²⁶²

4.2.5 Anmälningssregler

Som inledningsvis nämnts föreskrivs i den amerikanska konkurrenslagstiftningen obligatorisk anmälningsskyldighet för transaktioner som uppfyller vissa närmare angivna kriterier.

I sec. 7A Clayton Act²⁶³ föreskrivs anmälningsskyldighet vid förvärv - direkt eller indirekt - av värdepapper eller tillgångar om

1) förvärvaren eller den som förvärvet gäller är verksam i handel (commerce) eller annan verksamhet som påverkar handel;

²⁶² Doktrinen om failing company.

²⁶³ Sec. 7A Clayton Act infördes 1976 genom Hart-Scott-Rodino Act Antitrust Improvements Act ("HSR Act").

2a) förvärvaren har sammanlagda tillgångar eller en årlig nettoförsäljning om 100 000 000 US\$ eller mer och den förvärvet gäller är verksam inom tillverkningsindustri och har sammanlagda tillgångar eller årlig nettoförsäljning om 10 000 000 US\$ eller mer;

b) förvärvaren har sammanlagda tillgångar eller en årlig försäljning om 100 000 000 US\$ eller mer och den förvärvet gäller *inte* är verksam inom tillverkningsindustri och har sammanlagda tillgångar om 100 000 000 US\$ eller mer;

c) förvärvaren har sammanlagda tillgångar eller en årlig nettoförsäljning om 10 000 000 US\$ eller mer och den förvärvet gäller har sammanlagda tillgångar eller årlig nettoförsäljning om 100 000 000 US\$ eller mer;

3) förvärvet medför att förvärvaren erhåller

a) femton procent eller mer av röstberättigande värdepapper eller av tillgångarna i det förvärvade företaget, *eller*

b) röstberättigade värdepapper och tillgångar som sammantaget överstiger ett värde av 15 000 000 US\$.

Från anmälningsskyldigheten undantas vissa i lagen närmare angivna typer av förvärv, bl.a. sådana förvärv som utgör mindre än tio procent av de röstberättigade värdepapperen och där förvärvet enbart görs i investeringssyfte.²⁶⁴

FCT har utfärdat föreskrifter som härutöver undantar ytterligare transaktioner från den obligatoriska anmälningsskyldigheten.

En transaktion som omfattas av anmälningsskyldighet skall anmälas till både DOJ och FTC. En transaktion som inte uppfyller kriterierna kan i informell ordning anmälas till konkurrensmyndigheterna för prövning. Som inledningsvis nämnts kan konkurrensmyndigheterna även ingripa mot transaktioner som faller utanför den obligatoriska anmälningsskyldigheten.

Underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldighet kan medföra civilrättsliga sanktioner (böter).

4.3 Kanada

4.3.1 Allmän konstruktion

Konkurrensrättsliga bestämmelser infördes i Kanada första gången 1889. Lagstiftning för kontroll av företagsförvärv tillkom 1910.

²⁶⁴ Sec. 7A(c).

Nu gällande bestämmelser för kontroll av företagsförvärv finns i *the Competition Act*, som infördes 1986. Bestämmelserna riktar sig mot företagsförvärv som medför att *konkurrensen hindras eller minskar väsentligt*.

Övervakning och kontroll utövas av *the Bureau of Competition Policy (Federal Department of Industry)* under ledning av *the Director of Investigation and Research*, som har exklusiv behörighet att föra talan i frågor som rör ingripande mot företagsförvärv.

I likhet med de amerikanska konkurrensmyndigheterna har myndigheten utfärdat riktlinjer med de bedömningsprinciper som den följer vid sitt ställningstagande i frågan om ett planerat eller genomfört företagsförvärv bör föranleda ingripande.²⁶⁵

Den kanadensiska lagstiftningen föreskriver *anmälningsplikt* för vissa större företagsförvärv (se nedan).

Ett företagsförvärv som omfattas av anmälningsplikt skall anmälas till *the Director of Investigation and Research*. En undersökningsperiod om antingen sju (short form-notification) eller tjugo (long form-notification) dagar löper från tidpunkten för anmälan. Förvärvsparterna får under undersökningsperioden inte vidta några åtgärder för att slutföra förvärvet.

The Director får underställa ett förvärv *the Competition Tribunal* för prövning.

Ett planerat förvärv som bedöms i väsentligt grad hindra eller begränsa konkurrensen får förbjudas av domstolen. I fråga om ett redan genomfört förvärv får domstolen förelägga parterna att *upplösa* (dissolve) sammanslagningen eller *avhända* (dispose) sig aktier eller tillgångar eller vidta någon *annan konkurrensfrämjande åtgärd* som domstolen närmare bestämmer.

Ett beslut av *the Competition Tribunal* får överklagas – i fråga om bevisfrågor efter prövningstillstånd – till *the Federal Court of Appeal*.

Beslut av denna kan överklagas till *the Supreme Court of Canada*. Prövningstillstånd krävs här i både bevis- och rättsfrågan.

4.3.2 Närmare om förvärvsbegreppet

Vad som avses med begreppet företagsförvärv i lagens mening framgår av sec. 91 i *the Competition Act*. I paragrafen definieras *företagsförvärv* som

²⁶⁵Merger Enforcement Guidelines, 1991.

”...the acquisition or establishment, direct or indirect, by one or more persons, whether by purchase or lease of shares or assets, by amalgamation or by combination or otherwise, of control over or significant interest in the whole or a part of a business of a competitor, supplier, customer or other person”.

Inom bestämmelsens tillämpningsområde faller både horisontella, vertikala och diagonala (konglomerat) företagsförvärv.

Begreppet företagsförvärv ges således i lagen en vid definition och omfattar alla transaktioner där förvärvaren får kontroll över, direkt eller indirekt, eller ett betydande intresse i ett annat företags hela rörelse eller del av denna rörelse.

Kontroll över ett annat företag föreligger bl.a. när ett företag genom direkt eller indirekt innehav av över femtio procent av rösträttigheterna i det andra företag kan tillsätta en majoritet av ledamöterna i det andra företagets ledning.

Någon definition av vad som avses med ett begreppet betydande intresse ges inte i lagen.

Begreppet behandlas närmare i de av konkurrensmyndigheten utfärdade riktlinjerna. Begreppet ges där en vid innebörd. Ett sådant betydande intresse anses exempelvis kunna föreligga om ett företag genom innehav av rösträttigheter i ett annat företag får möjlighet att tillsätta ett tillräckligt antal styrelseledamöter för att därigenom väsentligt kunna påverka dess affärsbeteende eller ekonomiska förhållanden i övrigt. I allmänhet torde dock, enligt vad som anges, ett röstinnehav som inte överstiger tio procent inte anses innebära att ett betydande intresse föreligger. Vidare anges att ett betydande intresse i ett annat företag kan föreligga även genom aktieägaravtal eller andra typer av avtalsmässiga bindningar.²⁶⁶

Joint ventures

The Competition Act innehåller en särskild bestämmelse om att joint ventures som uppfyller vissa särskilda krav undantas från kontrollbestämmelsernas tillämpningsområde. För undantag krävs bl.a. att verksamheten inte skall bedrivas i bolagsform (corporation). Vidare krävs att konkurrensen inte begränsas mer än vad som kan anses skäligt för att verksamheten skall kunna genomföras.²⁶⁷

²⁶⁶ Se Rowley&Baker, s. 180 f.

²⁶⁷ Bestämmelsen (sec. 95) lyder:

(1). The Tribunal shall not make an order under section 92 in respect of a combination formed or proposed to be formed, otherwise than through a

4.3.3 Gränser för vilka förvärv som prövas

Under lagens tillämpningsområde faller både anmälningspliktiga och icke-anmälningspliktiga företagsförvärv.

Utanför prövningsområdet faller bl.a. vissa transaktioner inom bankområdet och vissa typer av joint ventures.²⁶⁸

Territoriell avgränsning

Den kanadensiska förvärvskontrollen syftar primärt till att skydda konkurrensen på den inhemska marknaden. Under lagens tillämpningsområde anses falla varje företagsförvärv – både inhemska och utländska – som kan påverka konkurrensen på den kanadensiska marknaden. Detta innebär att även ett företagsförvärv som endast innefattar utländska företag kan falla under de kanadensiska anmälningsreglerna och bli föremål för ingripande.²⁶⁹

corporation, to undertake a specific project or a program of research and development if:

(a) a project or program of that nature (i) would not have taken place or be likely to take place in the absence of the combination, or (ii) would not reasonably have taken place or reasonably be likely to take place in the absence of the combination because of the risks involved in relation to the project or program and the business to which it relates;

(b) no change in control over any party to the combination resulted or would result from the combination;

(c) all the persons who formed the combination are parties to an agreement in writing that imposes on one or more of them an obligation to contribute assets and governs a continuing relationship between those parties;

(d) the agreement referred to in paragraph (c) restricts the range of activities that may be carried on pursuant to the combination, and provides that the agreement terminates on the completion of the project or program; and

(e) the combination does not prevent or lessen or is likely to prevent or lessen competition except to the extent reasonably required to undertake and complete the project or program.

(2) For greater certainty, this section does not apply in respect of the acquisition of assets of a combination.

²⁶⁸ Se Rowley&Baker, s. 183 ff.

²⁶⁹ Se Rowley&Baker, s. 183.

4.3.4 Kriterier för ingripande

Vid bedömningen av ett företagsförvärvs tillåtlighet är huvudregeln, att förvärvet skall förbjudas såvida det leder till att konkurrensen i väsentlig grad hindras eller minskar inom handel, industri, annan yrkesverksamhet eller inom andra områden.

Till ledning för bedömningen anger lagstiftningen ett antal bedömningskriterier. Bl.a. anges att hänsyn skall tas till förekomsten av importkonkurrens, företagets ekonomiska ställning, föreliggande faktiska och legala hinder mot marknadsinträde och förvärvets påverkan i sådant avseende, konkurrenssituationen på marknaden efter förvärvet, sannolikheten för att konkurrerande företag slås ut från marknaden, marknads utvecklings- och innovationsgrad, m.m.²⁷⁰

I lagstiftningen behandlas särskilt också marknadsandelarnas betydelse för bedömningen. Härvid uttalas att bedömningen av frågan om förvärvet hindrar eller minskar konkurrensen väsentligt inte får avgöras enbart på grundval av marknadskoncentration eller marknadsandelar.²⁷¹

Även om kriterierna för att anse att förvärvet hindrar eller minskar konkurrensen väsentligt är uppfyllda får ett ingripande underlåtas, om förvärvet medför en sådan ökad ekonomisk effektivitet som överväger de negativa effekterna på konkurrensen. Vid denna prövning skall särskilt beaktas om förvärvet kan medföra en betydande ökning av exporten eller av inhemsk produktion som leder till minskad import.²⁷²

4.3.5 Anmälningsregler

Förhandsanmälan är obligatorisk, med vissa undantag, i situationer där berörda företag har tillgångar eller intäkter från försäljning i, från eller till Kanada som överstiger fyrahundra miljoner kanadensiska dollar, och

a) vid förvärv av *tillgångar*, värdet av de förvärvade tillgångarna eller den årliga bruttointäkten från försäljning som genereras från tillgångarna överstiger trettiofem miljoner kanadensiska dollar

b) vid förvärv av *aktier*, värdet av tillgångarna i det företag i vilket aktierna förvärvas eller den årliga bruttointäkten från försäljning som genereras från tillgångarna överstiger trettiofem miljoner kanadensiska

²⁷⁰ Sec. 93. Se även Rowley&Baker, s. 185 ff.

²⁷¹ Sec. 92(2).

²⁷² Sec. 96.

dollar samt förvärvaren erhåller, i fråga om public corporation, tjugo procent eller mer av rösträttigheterna och, i fråga om private corporation, trettiofem procent eller mer.

c) vid *sammanslagning* av företag, det sammanlagda värdet av företagets tillgångar eller värdet av den årliga bruttointäkten från försäljning som genereras från tillgångarna överstiger sjuttio miljoner kanadensiska dollar

d) vid bildandet av *joint venture* (combination), det sammanlagda värdet av joint ventures tillgångar eller värdet av den årliga bruttointäkten från försäljning som genereras från tillgångarna överstiger trettiofem miljoner kanadensiska dollar.

Som ovan nämnts undantas från anmälningsskyldighet bl.a. sådana företagsförvärv där förvärvsparterna och till dessa närstående företag sammantaget har tillgångar eller bruttointäkter från försäljning som uppgår till högst fyrahundra miljoner kanadensiska dollar. I lagen ges härutöver undantag från anmälningsplikten för ytterligare ett antal olika transaktioner.²⁷³

4.4 Frankrike

4.4.1 Allmän konstruktion

Den franska lagstiftningen för kontroll av företagskoncentration härrör från 1977. Lagstiftningen reviderades 1985 och ersattes 1986 med nu gällande lagstiftning.²⁷⁴ Bestämmelserna riktar sig huvudsakligen mot sådana *företagskoncentrationer* som skapar eller förstärker en dominerande ställning på marknaden och som medför en negativ påverkan på konkurrensen.

Prövningsförfarandet sker huvudsakligen i administrativ ordning.

Den franske *ministern för ekonomi, finans och budget* har det övergripande ansvaret för kontroll av och ingripande mot företagskoncentration.

Det egentliga utredningsarbetet i sådana ärenden åvilar *Conseil de la Concurrence*.

Den franska lagen föreskriver inte någon generell anmälningskyldighet av transaktioner som faller inom prövningsområdet. Berörda företag har dock möjlighet att frivilligt anmäla en planerad eller

²⁷³ Se Rowley&Baker, s. 208 f.

²⁷⁴ Ordonnance No. 86-1286 of 1 December 1986 (engelsk översättning).

genomförd transaktion för prövning. En transaktion som har genomförts skall anmälas senast tre månader efter genomförandet.

Ministern för ekonomi, finans och budget skall inom två månader efter anmälan fatta beslut om transaktion skall bli föremål för undersökning och därvid överlämna ärendet till Conseil de la Concurrence för närmare utredning av förvärvets effekter. Om ministern inte meddelar något beslut inom den angivna fristen anses transaktionen inte resa några konkurrensrättsliga invändningar och något ingripande kan därefter inte ske. Rådets bedömning av koncentrationen är endast rådgivande och ministern kan därför välja att inte följa dess rekommendation. Om ärendet blivit hänskjutet till Conseil de la Concurrence förlängs denna frist till sex månader. Även Conseil de la Concurrence kan inleda ett undersökningsförfarande, t.ex. efter anmälan av tredje man (konkurrenter, m.m.).²⁷⁵

Ministern kan besluta att antingen förbjuda en koncentration eller, i fråga om en redan genomförd koncentration, om upplösning av koncentrationen. Ministern kan även ge ett villkorat tillstånd till koncentrationen, t.ex. kan företagen ges tillstånd att genomföra koncentrationen under förutsättning att de vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa konkurrensen på marknaden.²⁷⁶

Ministerns beslut får överklagas till förvaltningsdomstol (Conseil d'Etat). Domstolen, som utgör sista instans, prövar både bevis- och rättsfrågor.

4.4.2 Begreppet koncentration

I 39 § anges vad som utgör koncentration i lagens mening.

39 §

Concentrations are the result of all action of any type whatsoever which has the effect of transferring ownership or usufructary rights to all or part of the property, rights and obligations of a company or which has as its object or effect, to enable a company or a group of companies to exercise, either directly or indirectly, a decisive influence on one or several other companies.²⁷⁷

Enligt bestämmelsen föreligger en koncentration vid förvärv av äganderätt eller nyttjanderätt till all eller delar av ett företags tillgångar,

²⁷⁵ 40 §

²⁷⁶ 42 §

²⁷⁷ Engelsk översättning hämtad från Rowley&Baker, s.745.

rättigheter och skyldigheter. Även sådana transaktioner som ger ett företag eller en grupp av företag ett *bestämmande inflytande*, direkt eller indirekt, över ett eller flera andra företag faller inom begreppet koncentration.

4.4.3 Gränser för vilka förvärv som prövas

Endast koncentrationer som uppfyller vissa i lagen angivna kriterier kan bli föremål för prövning. Inom lagens prövningsområde faller sådana koncentrationer där berörda företag och till dessa ekonomiskt sammankopplade företag tillsammans har

a) minst tjugofem procents marknadsandel avseende försäljning, inköp eller andra transaktioner av varor eller tjänster på den inhemska marknaden, eller

b) en omsättning som överstiger sju miljoner franska franc under förutsättning att minst två av företagen som är parter i koncentrationen har en omsättning som överstiger två miljoner franska franc.²⁷⁸

Territoriell avgränsning

Inom bestämmelsernas tillämpningsområde faller alla koncentrationer som påverkar konkurrensen på den franska marknaden. En transaktion mellan två utländska företag som medför effekt på den franska marknaden kan således bli föremål för ingripande av de franska konkurrensmyndigheterna.²⁷⁹

4.4.4 Kriterier för ingripande

I lagen anges att Conseil de la Concurrence vid sin bedömning skall pröva om den hänskjutna koncentrationen kommer att i tillräcklig omfattning bidra till ekonomisk utveckling för att motverka begränsningen av konkurrensen. Vid bedömningen beaktas särskilt berörda företags konkurrenskraft i belysning av konkurrenssituationen på den internationella marknaden. I lagen anges härutöver inga särskilda bedömningskriterier.²⁸⁰

²⁷⁸ 38 §.

²⁷⁹ Se Rowley&Baker, s.718.

²⁸⁰ 41 §, se även Rowley&Baker, s. 717 ff.

4.4.5 Anmälningssystem

Den franska lagen föreskriver inte någon obligatorisk anmälningssystem av företagsförvärv. Ett företagsförvärv får emellertid anmälas för prövning.

4.5 Storbritannien

4.5.1 Allmän konstruktion

I Storbritannien infördes särskild lagstiftning mot konkurrensbegränsningar efter andra världskriget. Lagstiftningen har därefter successivt byggts ut.

Genom the Monopolies and Mergers Act infördes 1965 bestämmelser för övervakning och kontroll av företagsförvärv. Lagen ersattes 1973 av *Fair Trading Act (FTA)*, som innehåller nu gällande bestämmelser på området.²⁸¹ Genom den nya lagstiftningen infördes också en ny myndighetsorganisation för konkurrensfrågor.

Förvärvskontrollen riktar sig huvudsakligen mot företagsförvärv som anses skadliga från allmän synpunkt ("merger situation...adverse to the public interest...").²⁸²

Det övergripande ansvaret för förvärvskontrollen åvilar *The Secretary of State for Trade and Industry*.

Övervakning och prövning av företagsförvärv sker huvudsakligen i administrativ ordning. Prövningen sker i flera steg.

Den egentliga övervakningen och kontrollen utövas av *the Office of Fair Trading (OFT)*, som står under ledning av *the Director General of Fair Trading*.

Den engelska konkurrenslagstiftningen föreskriver inte någon obligatorisk anmälningssystem för företagsförvärv.

Initiativ till prövning av ett förvärv tas av OFT, som normalt får kännedom om företagsförvärv genom frivillig anmälan från förvärvsparterna eller genom andra källor, t.ex. massmedia. Efter inledande prövning av OFT överlämnas ärendet till *the Mergers Panel (MP)*. Kommittén, som är en permanent interdepartemental kommitté under ordförandeskap av *the Director General* och med representanter

²⁸¹Fair Trading Act utgör sedan 1976 del av Restrictive Trade Practices Act.

²⁸²Sec. 72(2).

från OFT och olika departement, prövar om det föreligger skäl att underkasta förvärvet fördjupad granskning.

Med beaktande av kommitténs ställningstagande avger the Director General en icke-bindande rekommendation till the Secretary of State for Trade and Industry i frågan huruvida ärendet bör överlämnas till *the Monopolies and Mergers Commission* för ytterligare utredning och bedömning.

The Secretary of State for Trade and Industry får hänskjuta förvärvet till kommissionen (a merger reference)

”where it appears to him that it is or may be the fact that two or more enterprises..., of which one at least was carried on in the United Kingdom or by or under the control of a body corporate incorporated in the United Kingdom, have, ...ceased to be distinct enterprises...”

och under förutsättning av förvärvet uppfyller vissa andra i lagen närmare angivna kriterier (se nedan).

Ett hänskjutande sker normalt endast om förvärvet befaras medföra allvarliga negativa verkningar på konkurrensen eller om andra frågor av betydande allmänt intresse föreligger.

Kommissionen, som bl.a. består av företrädare för näringslivet, skall avge en rapport över ett hänskjutet ärende senast inom sex månader från tidpunkten för undersökningsperiodens början.

I rapporten tar kommissionen ställning till dels om de formella förutsättningarna för kontroll är uppfyllda, dels om förvärvet kan anses medföra skadliga effekter från allmän synpunkt. I rapporten lämnas normalt också förslag till åtgärder som bör vidtas för att förhindra eller minska eventuella negativa effekter av förvärvet.

The Secretary of State for Trade and Industry är inte bunden av kommissionens förslag utan har befogenhet att vidta de åtgärder som han bedömer lämpliga. Han kan därvid besluta om förbud mot förvärvet eller om upplösning av ett redan genomfört sådant. Förvärvsparterna kan även åläggas att avhända sig aktier eller begränsa utövandet av rösträttigheter.

För det fall kommissionen rekommenderar att förvärvet skall lämnas utan åtgärd får något ingripande dock inte ske.

När ett företagsförvärv som ännu inte genomförts hänskjuts vidare till kommissionen inträder regler som föreskriver att förvärvet inte får genomföras under undersökningstiden. Om något hänskjutande till kommissionen inte skett är det tillåtet att genomföra förvärvet även om detta kvalificerar sig för undersökning.

Ett beslut av The Secretary of State for Trade and Industry kan under vissa förutsättningar underkastas domstolsprövning. Domstolarna är emellertid, enligt uppgift, generellt tveksamma till att överpröva

beslut i frågor som gäller företagsförvärv, vilka de anser huvudsakligen utgöra politiska beslut.

4.5.2 Närmare om förvärvsbegreppet

Med företagsförvärv (merger situation) i lagens mening avses transaktioner som innebär att två eller flera självständiga företag sammanförs under *gemensam äganderätt* eller *gemensam kontroll* eller att något av företagen *upphör med verksamheten* i syfte att undvika konkurrens mellan företagen (cease to be distinct).²⁸³

Företagen anses vara under *gemensam kontroll* bl.a. om de drivs av olika juridiska personer som i sin tur kontrolleras av en och samma person eller grupp av personer eller om ett moderbolagsförhållande uppstår.

Gemensam kontroll anses också föreligga om förvärvet ger möjlighet, direkt eller indirekt, till *faktisk kontroll* över företaget eller *förmåga att kontrollera* eller *avsevärt påverka dess policy*.

4.5.3 Gränser för vilka förvärv som prövas

Inom lagens tillämpningsområde faller i princip alla transaktioner som utgör företagsförvärv i lagens mening och som uppfyller kriterierna för undersökning, s.k. qualifying merger.

Ett företagsförvärv kan bli föremål för undersökning om

a) minst ett av de berörda företagen bedriver verksamhet inom landet eller är under kontroll av ett annat företag som är inregistrerat i landet

b) förvärvet – med vissa närmare angivna undantag – inte har genomförts tidigare än fyra månader vid tidpunkten för undersökningens början samt

(i) de berörda företagens sammanlagda andel av försäljning eller inköp av varor och tjänster överstiger tjugofem procent av marknaden inom landet eller en väsentlig del av denna eller

(ii) bruttovärdet av förvärvade tillgångar i hela världen eller värdet av tillgångar i vilka förvärvas ett väsentligt intresse överstiger sjuttio miljoner pund.²⁸⁴

²⁸³ Sec.65.

²⁸⁴Sec. 64.

Territoriell avgränsning

Inom lagens tillämpningsområde faller utländska transaktioner där minst ett av de berörda företagen antingen bedriver verksamhet i landet eller bedriver verksamhet genom ett annat företag eller bedriver verksamhet under kontroll av ett annat företag som är registrerat i landet.²⁸⁵

4.5.4 Kriterier för ingripande

Huvudprincipen är att företagsförvärv skall bedömas från allmän synpunkt. Vid prövningen skall särskilt beaktas vikten av att

- bibehålla och främja förekomsten av en effektiv konkurrens inom landet
- främja konsumenternas och andra intressenters intressen när det gäller priser, kvalitet och sortiment för varor och tjänster inom landet
- främja utveckling av nya produkter och tekniker och underlätta nyetablering
- bibehålla och främja en balanserad utveckling i fråga om företagsamhet och sysselsättning i landet
- bibehålla och främja konkurrens på utlandsmarknader i engelska företags intresse.²⁸⁶

I praxis har framhållits betydelsen av faktorer som stärker marknadsekonomins funktion och särskild förekomsten av en effektiv konkurrens.²⁸⁷

Avgörande för bedömningen är om förvärvet medför en dominerande ställning som kan anses skadlig från allmän synpunkt, t.ex. genom att möjliggöra prishöjningar eller andra åtgärder till nackdel för konsumenterna. Faktorer av betydelse är härvid bl.a. marknadsstrukturen, hinder för marknadsinträde, förekomsten av import, befintlig och potentiell konkurrens, m.m.

4.5.5 Anmälningsskyldighet

Det engelska kontrollsystemet föreskriver inte någon obligatorisk anmälningsskyldighet av företagsförvärv.

²⁸⁵Sec. 64(1).

²⁸⁶Sec. 84.

²⁸⁷Rowley&Baker, s. 1527.

4.6 Tyskland

4.6.1 Allmän konstruktion

Den nu gällande tyska konkurrenslagstiftningen, *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (GWB)*, infördes 1958. Lagen är mycket omfattande och innehåller i vissa avseenden detaljerade regler som träffar flertalet typer av konkurrensbegränsande förfaranden.

I syfte att bl.a. främja konkurrensstrukturen och motverka koncentration på marknaden infördes 1973 särskilda bestämmelser för kontroll av företagsförvärv.

Bestämmelserna riktar sig mot sådana förfaranden som faller under begreppet *sammanslagning* ("Zusammenschluss"). Härvid avses främst förvärv av ett företags tillgångar eller aktier. Lagstiftningen innehåller också vad som kan beskrivas som en s.k. "catch-all clause" av innebörd att alla slags förfaranden som leder till att ett företag uppnår ett *betydande inflytande* i ett annat företag kan utgöra "sammanslagning" i lagens mening. Även bildandet av ett joint venture faller under vissa förutsättningar inom bestämmelsens tillämpningsområde.

Kännetecknande för den tyska förvärvskontrollen är dess anknytning till begreppet dominerande ställning på marknaden. Vid prövningen av tillåtligheten av ett förfarande är huvudregeln, att detta skall förbjudas såvida det *leder till eller förstärker en dominerande ställning* på marknaden.

För den övergripande kontrollen av sådana transaktioner som faller inom lagens tillämpningsområde svarar den tyska konkurrensmyndigheten *Bundeskartellamt*, som har sitt säte i Berlin.

I lagen föreskrivs *anmälningskyldighet* för transaktioner av viss storlek.

En *obligatorisk förhandsanmälan* gäller därvid för vissa typer av transaktioner som uppfyller i lagen närmare angivna kriterier.

Från tidpunkten för anmälan löper en undersökningsperiod om en månad under vilken period några åtgärder för att genomföra transaktionen inte får vidtagas. Inom denna period skall också ett eventuellt beslut om fördjupad undersökning av förvärvet meddelas.

Alla åtgärder som syftar till att fullfölja transaktionen under undersökningsperioden är ogiltiga.

I fråga om transaktioner som inte uppfyller kriterierna för obligatorisk förhandsanmälan föreskrivs *efteranmälan* om transaktionen uppfyller vissa närmare angivna kriterier.

Konkurrensmyndigheten har i dessa fall möjlighet att inom ett år från tidpunkten för anmälan ingripa mot förvärvet.

Bundeskartellamt får förbjuda en sammanslagning eller annan transaktion som leder till eller förstärker en dominerande ställning på den tyska marknaden.

Ett beslut att förbjuda en transaktion kan på de berörda parternas begäran underställas den federala ministern för ekonomi för prövning.

Ministern skall innan beslut meddelas inhämta yttrande från Monopolkommissionen, som utgör en rådgivande instans i dessa frågor.

Ministern kan godkänna transaktionen om de positiva ekonomiska effekterna överstiger av transaktionen överstiger dess negativa följder för konkurrensen eller om det eljest föreligger ett övergripande allmänt intresse att förvärvet godkänds.

Bundeskartellamts beslut i frågor om sammanslagning och andra transaktioner kan även överklagas till domstol (Kammergericht). Domstolens prövning omfattar både bevis- och rättsfrågor.

Domstolens beslut i rättsfrågor får överklagas till högsta domstolen (Bundesgerichtshof).

4.6.2 Närmare om begreppet sammanslagning, m.m.

I 23(2) § GWB anges att följande förfaranden skall anses utgöra *sammanslagning av företag*:

- 1) *förvärv av företags tillgångar eller en väsentlig del därav*²⁸⁸
- 2) *förvärv av aktier*²⁸⁹ i ett företag, om förvärvaren, eller den grupp av företag som förvärvaren tillhör, genom förvärvet uppnår
 - (i) minst en fjärdedel av aktiekapitalet eller rösträttigheterna i företaget²⁹⁰
 - (ii) hälften av aktiekapitalet eller rösträttigheterna i företaget
 - (iii) ett majoritetsintresse i företaget
- 3) *avtal mellan företag* som innebär

²⁸⁸ Begreppet tillgångar tolkas här i vid mening och innefattar, t.ex. olika immateriella rättigheter, produktionsutrustning, m.m.

²⁸⁹ Särskilda bestämmelser gäller när bl.a. en bank förvärvar aktier i syfte att sälja dessa vidare, se 23(3) § GWB.

²⁹⁰ Även förvärv av mindre poster av aktiekapitalet kan i vissa fall innebära att ett företagsförvärv i lagens mening föreligger, t.ex. om förvärvaren genom förvärvet erhåller en ställning motsvarande tjugofem procent av rösträttigheterna.

- (i) att en koncern bildas eller att antalet koncernbolag utvidgas
 - (ii) att det ena företaget skall utöva ledningen över det andra företagens affärsmässiga verksamhet
 - (iii) att affärsverksamhet eller vinst överförs till det andra företaget
- 4) *utnämning av minst hälften av styrelseledamöterna till styrelsen (motsvarande) i det andra företaget* (s.k. sammankopplade styrelser)
- 5) *samverkan mellan företag* som medför att det ena företaget erhåller, direkt eller indirekt, ett dominerande (bestämmande) inflytande i det andra företaget
- 6) *samverkan mellan företag i annat fall* varigenom det ena företaget uppnår, direkt eller indirekt, ett sådant inflytande i det andra företaget som är av betydelse för konkurrensen på marknaden.

Det kan observeras att det i sammanhanget saknar betydelse om förvärvaren efter förvärvet kan utöva kontroll eller inte över det andra företaget.

Begreppet företag i lagen ges en vid tolkning och inom begreppets tillämpningsområde faller även sammanslutningar av företag, enskilda personer, grupper av personer, m.m.

Närmare om gemensamma företag (joint venture)

I motsats till vad som gäller exempelvis inom gemenskapsrätten görs i den tyska konkurrenslagstiftningen inte någon formell åtskillnad mellan sådana gemensamma företag som faller under bestämmelserna om kontroll av företagssammanslagningar och sådana gemensamma företag (samarbetsformer) som kan bli föremål för prövning enligt bestämmelserna om förbud mot konkurrensbegränsande samarbeten. En transaktion som innebär att ett gemensamt företag bildas kan därför i princip komma att prövas med tillämpning både av bestämmelserna om kontroll av företagssammanslagningar och bestämmelserna om förbud mot konkurrensbegränsande samarbeten.

4.6.3 Gränser för vilka förvärv som prövas

Inom prövningsområdet faller i princip alla anmälningspliktiga förfaranden som utgör en sammanslagning mellan företag i lagens mening.

De minimis-regel

Den tyska konkurrenslagen innehåller bestämmelser som undantar vissa mindre transaktioner från prövningsområdet. Enligt 24(8) § GWB saknar konkurrensmyndighetens behörighet att ingripa mot ett förfarande om

- 1) de berörda företagens sammanlagda årsomsättning understiger *femhundra miljoner* tyska mark föregående räkenskapsår
- 2) förfarandet avser ett självständigt företag med en omsättning som inte överstiger *femtio miljoner* tyska mark föregående räkenskapsår
- 3) förfarandet avser en marknad som funnits i minst fem år och på vilken omsättningen uppgick till högst *tio miljoner* tyska mark föregående räkenskapsår.

Territoriell avgränsning

I den tyska konkurrenslagstiftningen tillämpas den s.k. effektprincipen. Inom lagens tillämpningsområde faller alla företagsförvärv – både inhemska och utländska – som medför en konkurrensbegränsande effekt inom landet. Bestämmelserna tillämpas emellertid bara i den omfattning som är förenligt med folkrättsliga principer.

Ingripande mot ett utländskt förvärv där företagen har dotterbolag inom landet kan endast ske mot den tyska delen av förvärvet, t.ex. mot det utländska företagens dotterbolag i landet.

4.6.4 Kriterier för ingripande

I 24 § GWB anges att en transaktion som kan antas leda till eller förstärka en *dominerande* ställning på marknaden skall förbjudas, om de berörda företagen inte kan visa att transaktionen även medför sådana positiva effekter för konkurrensen på marknaden som överväger de negativa effekterna som den dominerande ställningen medför.

Dominerande ställning

I 22(1) § GWB anges att ett företag skall anses ha en *dominerande ställning* på marknaden i lagens mening om företaget

- (1) saknar konkurrenter eller inte är utsatt för en betydande konkurrens på marknaden, eller
- (2) har en överlägsen ställning på marknaden i förhållande till sina konkurrenter. Vid bedömningen av om ett företag skall anses ha en

sådan ställning skall särskilt beaktas bl.a. företagets marknadsandel, dess finansiella resurser, förekomsten av potentiell konkurrens, vertikal integration och samverkan med andra företag, faktiska och rättsliga etableringshinder, m.m.

Dominerande ställning i samband med oligopolsituationer

I 22(2) § GWB behandlas frågan om dominerande ställning i samband med oligopolsituationer. Enligt vad som där anges skall två eller flera företag anses gemensamt inneha en dominerande ställning på marknaden om företagen gemensamt uppfyller de kriterier som anges i 22 (1) § och det samtidigt inte förekommer någon betydande konkurrens mellan företagen på marknaden.

Presumtion för dominerande ställning

I 22 (3) § GWB anges vissa *presumtioner* till ledning för bedömningen av frågan om marknadsdominans föreligger. Presumtionerna uppvisar en hög detaljeringsgrad och kan sägas avspegla det bakomliggande syftet att fånga upp i princip varje form av transaktion som leder till eller förstärker en dominerande ställning på marknaden.

Enligt vad som där anges föreligger presumtion för att ett företag har en dominerande ställning på marknaden i den mening som avses i 22 (1) § om företaget har en marknadsandel som uppgår till *en tredjedel* av marknaden och en omsättning som uppgår till minst *tvåhundrafemtio miljoner* tyska mark föregående räkenskapsår.

Vidare föreligger presumtion för att en dominerande ställning på marknaden föreligger i den mening som avses i 22 (2) § om

- två eller tre företag gemensamt har minst *hälften* av marknaden, eller

- fem eller färre företag gemensamt har minst *två tredjedelar* av marknaden

Från denna senare presumtion undantas sådana företag vars omsättning inte överstiger *ett hundra miljoner* tyska mark föregående räkenskapsår.

”Presumtion” för dominerande ställning i andra fall

I den tyska konkurrenslagstiftningen anges ytterligare ett antal s.k. ”presumtioner” för när ett företagsförvärv skall anses skapa eller förstärka en dominerande ställning. Dessa ”presumtioner” utgör inte

presumtioner i egentlig mening utan tjänar främst syftet att utgöra riktlinjer vid prövningen av om ett förvärv bör bli föremål för undersökning och ingripande.

Enligt 23a (1) § GWB föreligger ”presumtion” för att en transaktion skapar eller förstärker en dominerande ställning på marknaden om

1) ett företag med en omsättning som överstiger *två miljarder* tyska mark föregående räkenskapsår slås samman med

(i) ett företag som har en marknadsandel som uppgår till en tjugondel av marknaden och denna marknad karaktäriseras av små och medelstora företag som gemensamt har en marknadsandel som utgör *två tredjedelar* av marknaden, eller

(ii) ett företag som innehar en *dominerande ställning* på en marknad med en omsättning som överstiger *ett hundra femtio miljoner* tyska mark

2) de berörda företagens sammanlagda omsättning överstiger *tolv miljarder* tyska mark föregående räkenskapsår och omsättningen för vart och ett av minst två av de berörda företagen överstiger *en miljard* tyska mark föregående räkenskapsår.

I 23a (2) § GWB ges en ”presumtion” för dominerande ställning vid oligopolsituationer i vissa fall. Enligt vad som där anges skall flera företag gemensamt anses ha en dominerande ställning på marknaden om bl.a.

(i) tre eller färre företag dels har den *största marknadsandelen* och dels en marknadsandel som sammantaget uppgår till minst *hälften* av marknaden

(ii) fem eller färre företag dels har den *största marknadsandelen* och dels en marknadsandel som sammantaget uppgår till minst *två tredjedelar* av marknaden. Denna ”presumtion” gäller inte för det fall företagen kan visa att det är sannolikt att kommer att föreligga konkurrens mellan företagen på marknaden även efter transaktionen eller att företagen inte kommer att ha någon överlägsen ställning på marknaden.²⁹¹

Det kan tilläggas att när det gäller förstärkning av en redan existerande marknadsdominerande ställning är även förfaranden som leder till en mycket blygsam ökning av marknadsandelen betydelsefulla.

Även om de formella kriterierna för ett förbud skulle vara uppfyllda kan ett förfarande finna försvar – trots att en marknadsdominerande ställning skapas eller förstärks – om förvärvet medför en förbättring av konkurrensförhållandena som överväger de negativa effekterna av ökad koncentration. Regeln avser dock endast skapandet av en för konkurrensen mer gynnsam marknadsstruktur. I praxis har det därvid

²⁹¹ För undantag från denna regel, se 23a (2) § GWB.

ställt krav på att ett direkt samband kan visas föreligga mellan förvärvet och de positiva effekterna på konkurrensen. Fördelar för de inblandade företagen eller samhällseliga synpunkter, t.ex. bevarande av arbetstillfällen, tas inte i beaktande.

4.6.5 Anmälningssregler, m.m.

Som inledningsvis berörts föreskrivs anmälningsskyldighet för sådana förfaranden som uppfyller i lagen närmare angivna kriterier. Förfarandet kan därvid vara underkastat antingen förhandsanmälan eller efteranmälan. Avgörande för vilken kategori som en transaktion faller under är de berörda företagens omsättning.²⁹²

Förhandsanmälan

I 24a § GWB föreskrivs att vissa transaktioner skall anmälas till konkurrensmyndigheten innan de genomförs. Skyldighet att förhandsanmäla transaktionen föreligger när bl.a.²⁹³

- ett av de berörda företagens omsättning uppgår till *två miljarder* tyska mark eller mer i hela världen föregående räkenskapsår, eller
- omsättningen för vart och ett av minst två av de berörda företagen i transaktionen uppgår till *en miljard* tyska mark eller mer i hela världen föregående räkenskapsår.

De berörda företagen är skyldiga att efter genomförandet av transaktionen inlämna en förnyad anmälan till konkurrensmyndigheten. Syftet med denna senare anmälan är att ge myndigheten möjlighet att kontrollera att transaktionen genomförts på sätt som angavs i den ursprungliga anmälan.

Efteranmälan

En transaktion som inte uppfyller kriterierna för förhandsanmälan kan vara underkastad reglerna om anmälningsskyldighet i efterhand. Skyldighet att anmäla en sådan transaktion föreligger om de berörda företagens sammanlagda omsättning i världen överstiger *femhundra miljoner* tyska mark föregående räkenskapsår.

²⁹² För banker, försäkringsbolag, m.m. gäller särskilda regler för beräkning av omsättning.

²⁹³ Se 24a (1) § GWB (bestämmelsen tillämpas dock inte på sådana transaktioner som faller under 23 (2)(6 §) GWB).

En transaktion som omfattas av reglerna om efteranmälan skall anmälas utan dröjsmål till konkurrensmyndigheten efter att transaktionen har genomförts.²⁹⁴

4.7 Irland

4.7.1 Allmän konstruktion

De irländska lagstiftningen om kontroll av företagsförvärv infördes mellan 1978 och 1996. De centrala bestämmelserna finns intagna i *Mergers and Takeovers (Control) Act 1978*. Vissa bestämmelser finns också intagna i *Restrictive Practices (Amendment) Act 1987*, *Competition Act (IV) 1991* och *Competition (Amendment) Act 1996*.

Bestämmelserna riktar sig huvudsakligen mot företagsförvärv som *hindrar eller begränsar konkurrensen* eller *begränsar handeln med varor och tjänster på ett från allmän synpunkt skadligt sätt*²⁹⁵.

The Minister for Enterprise and Employment ansvarar för övervakning och kontroll av företagsförvärv. Den närmare utredningen av ett ärende genomförs av *the Competition Authority*.

I lagen föreskrivs anmälningskyldighet för vissa typer av förvärv. Ett anmälningspliktigt förvärv skall anmälas till ministern för prövning. Denne skall snarast besluta om förvärvet skall lämnas utan åtgärd eller, i annat fall, senast inom trettio dagar från tidpunkten för anmälan besluta att ärendet skall överlämnas till *the Competition Authority* för särskild utredning.

Myndigheten skall snarast, eller senast inom den tid som ministern i annat fall särskilt beslutar, genomföra utredningen och överlämna en rapport om förvärvets effekter.

Efter att ha tagit del av rapporten och efter eventuella konsultationer med andra berörda ministrar skall ministern besluta om förvärvet skall godkännas eller förbjudas. Ett förvärv får också godkännas på vissa villkor. Det skall noteras att ministern vid prövningen inte är bunden av den bedömning som *the Competition Authority* gjort.

Förvärv av aktier eller andra tillgångar får inte genomföras innan ärendet är avgjort eller, i annat fall, inom tre månader från tidpunkten för anmälan av förvärvet.

²⁹⁴ Se 23 (1) § GWB.

²⁹⁵ Sec. 8(2).

Ett beslut av ministern i ett förvärvsärende får överklagas till domstol (the High Court). Prövningen i domstolen är begränsad till rättsfrågor.

Ett beslut meddelat av the High Court kan inte överklagas.

4.7.2 Närmare om förvärvsbegreppet

Ett företagsförvärv föreligger i lagens mening om två eller flera företag (enterprise)²⁹⁶ – av vilka minst ett måste bedriva verksamhet inom landet – sammanförs under *gemensam kontroll*.²⁹⁷

Företag anses stå under *gemensam kontroll* om ett person, eller en grupp av personer som samverkar, har möjlighet att fatta beslut i frågor som avser ledningen av de berörda företagen.²⁹⁸

Två företag anses också komma under gemensam kontroll när ett företag genom förvärv eller på annat sätt

(i) erhåller rättigheten att tillsätta eller avsätta en majoritet av ledamöterna i styrelsen eller ledningsgruppen i det andra företaget eller

(ii) erhåller en röstandel i företaget som överstiger tjugofem procent av antalet rösträttigheter under förutsättning att företaget inte redan innan förvärvet innehar mer än femtio procents röstandel.²⁹⁹

Ett företagsförvärv i lagens mening föreligger också när ett företag genom förvärv av ett annat företags tillgångar eller väsentliga delar därav ersätter företaget på hela eller en väsentlig del av marknaden *och*

(i) värdet av de förvärvade tillgångarna överstiger tio miljoner irländska pund (föregående räkenskapsår) *eller*

(ii) den omsättning som genereras av tillgångarna överstiger tjugo miljoner irländska pund (föregående räkenskapsår).³⁰⁰

4.7.3 Gränser för vilka förvärv som prövas

Inom lagens prövningsområde faller – med vissa undantag – alla transaktioner som utgör sammanslagning eller förvärv i lagens mening och som uppnår angivna tröskelvärden (anmälningsskyldiga förvärv). Utanför området faller vissa närmare angivna typer av transaktioner

²⁹⁶Med enterprise avses ”a person or partnership engaged for profit in the supply or distribution of goods or the provision of services...”.

²⁹⁷ Sec. 1(3)(a).

²⁹⁸ Sec. 1(3)(b).

²⁹⁹ Sec. 1(3)(c).

³⁰⁰ Sec. 1(3)(e).

inom bl.a. banksektorn. Även förvärv av bl.a. konkurrsförvaltare är undantagna från prövningsområdet.³⁰¹

Territoriell avgränsning

Som tidigare berörts faller inom lagens tillämpningsområde sådana företagsförvärv där minst ett av företagen bedriver verksamhet inom landet.

Även företagsförvärv mellan utländska företag anses – även om det inte sker något förvärv av aktier eller tillgångar som faller under irländsk lag – falla inom den irländska lagens tillämpningsområde om förvärvet medför att kontrollen över ett inhemskt företag övergår till ett annat företag. Även sådana förvärv medför i praktiken anmälningsplikt.³⁰²

4.7.4 Kriterier för ingripande

Som inledningsvis berörts skall ministern antingen besluta att inte ingripa mot förvärvet eller överlämna ärendet till the Competition Authority för närmare utredning och erhållande av myndighetens bedömning av transaktionen. Myndigheten skall i sin bedömning därvid ange

”...its opinion as to wheter or not the proposed merger or take-over concerned would be likely to prevent or restrict competition or restrain trade in any goods or service and would be likely to operate against the common good...”³⁰³

Vid bedömningen skall myndigheten ta hänsyn till bl.a.³⁰⁴

- tillförseln av varor och tjänster
- produktivitets- och rationaliseringsvinster
- tillträde till marknader
- aktieägarnas intressen
- de anställdas intressen
- konsumenternas intressen
- anställningsnivåer
- regional utveckling

³⁰¹ Se Rowley&Baker, s. 807 f.

³⁰² Se ovan.

³⁰³ Section 8(2)(a).

³⁰⁴ Section 8(2)(b).

Det kan framhållas att i praxis har faktorer som berör konkurrensförhållanden och konsumenternas intressen samt faktorer som påverkar anställningsnivåer särskilt beaktats.

Ministern skall vid sin bedömning av transaktionens tillåtlighet särskilt beakta konventions- och andra internationella åtaganden.³⁰⁵

4.7.5 Anmälningssregler

Ett planerat förvärv är anmälningsskyldigt om vardera av minst två av de involverade³⁰⁶ företagen har

- (i) tillgångar till ett värde av minst tio miljoner irländska pund *eller*
- (ii) en omsättning som uppgår till minst tjugo miljoner irländska pund.

Ministern får besluta att anmälningsskyldigheten – om det bedöms påkallat från allmän synpunkt – skall omfatta även andra typer av förvärv än de i lagen särskilt angivna.³⁰⁷

Ett sådant beslut måste underställas det irländska parlamentet för godkännande för att bli giltigt.

Ett anmälningsskyldigt förvärv skall anmälas till ministern senast inom en månad eller den tidsperiod som denne annars bestämmer.

Anmälningsskyldighet föreligger för alla företag som är involverade i förvärvet ("...each of the enterprises involved in a proposed merger...").

Underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldigheten kan medföra straffansvar.

³⁰⁵ Section 11(3); se även se Rowley&Baker, s. 815.

³⁰⁶Lagen innehåller inte någon definition av vad som avses med "involverade företag". I praxis brukar vanligen med involverade företag anses det förvärvande och det förvärvade företaget.

³⁰⁷Genom the Mergers, Takeovers and Monopolies (Newspapers) Order 1979 utvidgades anmälningsskyldigheten till att omfatta även företagsförvärv som involverar minst ett företag som ger ut dagstidningar (newspaper).

4.8 Finland

4.8.1 Bakgrund

Den finska konkurrenslagstiftningen har under de senaste åren utvecklats mot en allt strängare inställning till åtgärder som begränsar konkurrensen. Den nuvarande lagen om konkurrensbegränsningar (480/92), nedan konkurrensbegränsningslagen, trädde i kraft den 1 september 1992. Lagen har därefter ändrats i vissa avseenden, bl.a. i fråga om det sakliga tillämpningsområdet. Gällande bestämmelser grundar sig huvudsakligen på förbudsprincipen. Enligt lagen är bl.a. anbudskarteller, avtalande om priser och produktionsbegränsningar samt uppdelning av marknaden och leveranskällorna förbjudna konkurrensbegränsningar. Enligt lagen är även missbruk av dominerande ställning på marknaden förbjudet. Andra konkurrensbegränsningar är de som direkt förbjuds i lagen bedöms enligt missbruksprincipen. Lagens område omfattar i allmänhet inte konkurrensbegränsningar som inskränker ekonomisk konkurrens utanför landet om de inte berör en finsk kundkrets.

Gällande konkurrensbegränsningslag innehåller inga särskilda bestämmelser om tillsyn och kontroll av företagsförvärv. Enligt 11 § kan konkurrensmyndigheten dock ålägga en näringsidkare att anmäla sina företagsförvärv till myndigheten.

Ett företagsförvärv kan således inte heller förbjudas, även det medför en betydande minskning av konkurrensen på marknaden eller dominerande ställning på marknaden eller att monopol uppkommer som en följd av det.

I syfte att effektivisera den finska konkurrenslagstiftningen föreligger ett *lagförslag* som innebär att det i konkurrenslagstiftningen införs bestämmelser om *kontroll av företagsförvärv*.³⁰⁸ I propositionen anförs som skäl för ett införande av sådana bestämmelser bl.a. :

”Företagsförvärv är en av de metoder med hjälp av vilka företagen och de olika sektorerna inom ekonomin anpassar sig till föränderliga förhållanden på marknaden. Effekterna av ett företagsförvärv kan vara skadliga eller nyttiga för samhället. En koncentrerings av näringsstrukturen kan vara en naturlig följd av konkurrensprocessen, i och med att ineffektiva företag gallras bort från marknaden. Ifall en koncentrerings ger en företagsstorlek

³⁰⁸ Se Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om konkurrensbegränsningar och vissa andra lagar som anknyter till den (propositionen lämnad i december 1997).

som ur branschens synvinkel är effektivare, kan ett företagsförvärv göra näringsverksamheten effektivare och företagen internationellt konkurrenskraftigare. Som en följd av den ökande internationella handeln och konkurrensen är en dylik strukturomvandling följaktligen nödvändig i många branscher. Det tredje skedet av den europeiska ekonomiska monetära unionen, som planeras börja år 1999, kommer också att öka den utländska konkurrensen i många branscher. Dessutom skärps konkurrensen på exportindustrins huvudmarknadsområden när Europeiska unionens inre marknad blir mera fullständig. I detta läge accentueras behovet att trygga tillräckliga resurser i fråga om forskning och produktutveckling och öka företagsstorleken. Att förvärva företag kan många gånger vara en metod att klara sig i den allt hårdare konkurrensen, och statsmakten har inte skäl att utgå ifrån att denna utveckling måste bromsas.

Koncentreringen kan emellertid också ha stora skadliga verkningar. En kraftig utveckling i koncentrerande riktning och en ökning av företagsstorleken kan förstärka något företags konkurrensställning på hemmamarknaden så att konkurrensen inte längre fungerar. Ett företagsförvärv kan leda till uppkomsten av en sådan dominerande ställning på marknaden som betydligt förhindrar konkurrensen och som inverkar skadligt på utvecklingen inom näringsgrenen. I och med koncentreringen kan också hindren för inträde i branschen öka så att det inte längre lönar sig för nya företag att komma ut på marknaden. Om hindren för inträde i branschen är betydande, utgör en potentiell konkurrens ingen säkerhet att konkurrensen fungerar. Det att tillräcklig konkurrens saknas på marknaden gör det möjligt att utöva ineffektiv verksamhet, vilket medför samhällsekonomiska förluster. En sådan prisstegring för någon produktionsfaktor som beror på koncentrerad försvarar den internationella konkurrenskraften för de företag som är beroende av produktionsfaktorn i fråga. I värsta fall av kan nackdelarna av koncentreringen ses i en hög prisnivå och i ett beteende som förhindrar effektiv verksamhet inom samhällsekonomin. Behovet av en nationell tillsyn över företagsförvärv framhävs särskilt på hemmamarknadsområdena. På en liten marknad som den finska kan också ett enskilt företagsförvärv minska konkurrensen i betydande grad. Den finska samhällsekonomin litenhet och vårt lands geografiska avstånd till marknaderna i Centraleuropa minskar redan i sig utländska företags inträde i branschen i större skala. På exportmarknadsområdena, där företagen möter internationell konkurrens, är behovet av nationell tillsyn mycket mindre.

Eftersom konkurrensverket i dagens läge inte har behörighet att ingripa i de företagsförvärv som anmäls till verket, har den anmälningsskyldighet i fråga om företagsförvärv som sig på 11 § konkurrensbegränsningslagen i praktiken endast haft ringa, informativ betydelse. Också om gällande konkurrensbegränsningslag ger myndigheterna goda möjligheter att ingripa i det avtalsbaserade samarbete som begränsar konkurrensen mellan företagen och i missbruk av redan uppnådd dominerande ställning på marknaden, kan man utgående från konkurrensbegränsningslagen inte alls ingripa i skadlig koncentrerad på marknaden. Till exempel kartellsamarbete som begränsar konkurrensen förbjuds i lagen, men en koncentrerad av ägandet omfattas inte alls av tillsynen. Därför kan konkurrensmyndigheternas ingripande i kartellsamarbete förhindras genom att avtalsarbetet ersätts med ägararrangemang. Konkurrenspolitiskt är det dock ohållbart att konkurrenstillsynen endast kan ingripa i ett avtalsbaserat samarbete som är svagare och mera tillfällig art vad gäller bindningar, men inte alls i de skadligare företagsförvärven.

Även beteendet hos ett företag som har dominerande ställning på marknaden kan redan i dagens läge övervakas med hjälp av förbudet mot missbruk av dominerande ställning på marknaden som ingår i 7 §

konkurrensbegränsningslagen. Däremot omfattar konkurrenstillsynen inte alls sådan uppkomst eller förstärkning av en dominerande ställning på marknaden eller ens uppkomst av en monopolsituation som är en följd av ett företagsförvärv. Enbart genom övervakning i efterhand av missbruk av dominerande ställning kan alla skadliga effekter av ett företagsförvärv som har lett till dominerande ställning inte undanröjas. Detta beror på att konkurrensverkningarna av ett företagsförvärv kan vara så kraftiga att det inte är möjligt att korrigera dem genom sådan övervakning av beteendet som sker i efterhand, eller på att övervakning av beteendet inte är tillräcklig. Inte heller en prisstegring till följd av koncentrerings kan kontrolleras effektivt med missbruksövervakning enligt 7 § konkurrensbegränsningslagen. För att prissättning skall anses som missbruk av dominerande ställning på marknaden skall den vara uppenbart oskälig. Emellertid kan prisstegring som inte når upp till denna förbudströskel också vara skadlig för konsumenterna och samhällsekonomin. Avsaknaden av konkurrens kan också skada den dynamiska ekonomiska effektiviteten på ett sätt som inte omfattas av tillämpningsområdet för övervakningen av missbruk av dominerande ställning på marknaden enligt 7 § konkurrensbegränsningslagen.³⁰⁹

4.8.2 Närmare om begreppet företagsförvärv

Enligt lagförslaget skall bestämmelserna om kontroll av företagsförvärv tillämpas på alla fall av företagsförvärv som avses i 11 § och som enligt 11 a § hör till bestämmelsernas tillämpningsområde tillämpas.

Regleringen omfattar samtliga näringsgrenar. Också sådan näringsverksamhet som bedrivs av offentligt samfund faller inom prövningsområdet. Bestämmelserna tillämpas dock inte till den del det gäller myndighetsutövning.

Inom bestämmelsernas tillämpningsområde faller sådana strukturella arrangemang som syftar till överföring av bestämmanderätten eller överlåtelse av parternas affärsverksamhet.

Med företagsförvärv avses förvärv av sådan bestämmanderätt som avses i 1 kap. 3 § lagen om aktiebolag (734/1978) eller förvärv av motsvarande faktisk bestämmanderätt. Bestämmanderätt kan grunda sig bl.a. på erhållen röstmajoritet i samfundet eller erhållen rätt att utse flertalet av medlemmarna i ett annat samfunds ledande organ eller att utse flertalet av de som skall utse medlemmarna i ledningen. Även om de kriterier för bestämmanderätt som avses i lagrummet inte är uppfyllda, kan arrangemanget betraktas som ett företagsförvärv om genom förvärvet en motsvarande faktisk bestämmanderätt uppnås.

³⁰⁹ Se proposition med förslag till lag om ändring av lagen om konkurrensbegränsningar, s. 9 ff.

Bestämmanderätt kan förvärfvas av en eller flera. Förvärv av bestämmanderätt leda också till bildande av ett samföretag. Flera näringsidkare anses förvärva bestämmanderätt gemensamt då rätten att utöva ett bestämmande inflytande är bunden till gemensam verksamhet. Gemensam bestämmanderätt kan exempelvis föreligga när förvärvarna har samäganderätt eller när de har träffat ett ömsesidigt avtal om hur det bestämmande inflytandet skall utövas.

Bestämmanderätten i ett annat företag kan även förvärfvas indirekt, exempelvis när förvärvet sker genom ett tredje företag i vilket moderföretagen utövar bestämmanderätt.

4.8.3 Prövningsområdet

Enligt förslaget faller inom prövningsområdet vissa i lagen närmare angivna transaktioner och där den sammanlagda omsättningen för parterna överstiger två miljarder finska mark och omsättningen för minst två av parterna i förvärvet överstiger 150 miljoner mark. Till köparens omsättning skall räknas omsättningen hos alla sammanslutningar som omfattas av samma bestämmande inflytande.

4.8.4 Anmälnings- och handlägningsförfarandet, m.m.

Enligt lagförslaget skall ett företagsförvärv anmälas till konkurrensverket inom en vecka från förvärvstidpunkten. Konkurrensmyndigheten skall därvid utan dröjsmål pröva förvärvet och senast inom en månad därefter fatta beslut om det föreligger skäl att närmare undersöka förvärvet.

Enligt förslaget får ett företagsförvärv inte genomföras eller verkställas medan undersökningsförfarandet pågår, om inte detta medges av konkurrensmyndigheten. Förslaget innehåller även bestämmelser om sanktioner för det fall att anmälningskyldigheten inte uppfylls och förbudet mot verkställande av förvärvet bryts.

I lagförslaget förslås att konkurrensrådet på framställan av konkurrensmyndigheten skall ges behörighet att förbjuda ett företagsförvärv där följden blir att en sådan *dominerande ställning på marknaden uppkommer eller förstärks som i betydande grad förhindrar konkurrensen på den finska marknaden eller på en väsentlig del av den*.

De skadliga effekterna av en koncentration skall enligt propositionen i första hand undanröjas genom förhandling och åtaganden från företagets sida. I propositionen anges att om de skadliga verkningarna

av ett företagsförvärv kan undvikas genom att villkor ställs för genomförandet av ett företagsförvärv, bör konkurrensmyndigheten i stället för att göra en framställning förhandla och bestämma de villkor som skall följas. Enligt vad som vidare anges bör ett företagsförvärv förbjudas endast i det fallet att villkoren inte räcker till för att trygga uppätthållandet av konkurrensen på marknaden.

Konkurrensmyndighetens talan om att ett företagsförvärv skall förbjudas skall enligt förslaget föras inom tre månader från den tidpunkt myndigheten fattade beslut om att inleda fortsatt utredning.

Enligt förslaget bör konkurrensrådet meddela sitt beslut i ärendet inom tre månader från det talan väcktes. Om konkurrensmyndigheten eller konkurrensrådet inte meddelar beslut inom utsatt tid skall förvärvet anses ha blivit godkänt.

De villkor som konkurrensmyndigheten har ställt kan överklagas hos konkurrensrådet.

Konkurrensrådets beslut i ärenden som gäller företagsförvärv kan överklagas högsta förvaltningsdomstolen.

4.9 Norge

4.9.1 Allmän konstruktion

Konkurrensrättsliga bestämmelser för kontroll av företagsförvärv infördes i Norge första gången 1988. Nuvarande bestämmelser finns intagna i *Konkurrenseloven*, som infördes 1994.

Bestämmelserna riktar sig mot företagsförvärv som medför att *konkurrensen på marknaden i väsentligt grad hindras och som därigenom motverkar lagens syfte*.

Det norska *Konkurransetilsynet*, som utgör en fristående myndighet, har huvudansvaret för övervakning och kontroll av företagsförvärv.

Den norska lagen föreskriver inte någon obligatorisk anmälningskyldighet. Ett förvärv får förhandsanmälas till konkurrensmyndigheten för prövning. Förhandsanmälan förekommer relativt sällan. Myndigheten får normalt kännedom om företagsförvärv genom andra källor, t.ex. media.

Konkurrensmyndigheten skall senast tre månader från tidpunkten för anmälan besluta om förvärvet skall lämnas utan åtgärd eller om en närmare undersökning skall äga rum. Om myndigheten inte meddelar något beslut inom tidsfristen får myndigheten inte senare ingripa mot förvärvet.

Om förvärvet inte anmäls kan myndigheten senast inom sex månader efter förvärvets genomförande meddela beslut om att ingripa mot det. Denna tidsfrist kan i särskilda fall utsträckas till ett år.

I lagen anges att myndigheten i första hand söka nå en överenskommelse med parterna om att vidta åtgärder i syfte att minska förvärvets negativa effekter på konkurrensen.

Ett företagsförvärv som medför att konkurrensen på marknaden i väsentligt grad hindras får förbjudas av myndigheten. Myndigheten kan också godkänna förvärvet i förening med åläggande för parterna att avhända sig viss egendom.

Konkurrensmyndighetens beslut i förvärvsfrågor får överklagas till regeringen. Regeringens beslut kan i begränsad omfattning överklagas till domstol. Domstolsprövningen är i princip begränsad till rättsfrågan.

4.9.2 Närmare om förvärvsbegreppet

I § 3-11 anges vad som avses med företagsförvärv i lagens mening:

”Med bedriftserverv menes också fusjon, erverv av aksjer eller andelar og delvis erverv av bedrift.”

Inom tillämpningsområdet faller transaktioner som innebär att två eller flera företag slås samman, förvärv av aktier eller andelar i ett företag och förvärv av delar av ett företag. Vid förvärv av aktier eller andelar är avgörande om förvärvet leder till ett bestämmande inflytande över företaget. Med begreppet ”delvis erverv av bedrift” avses exempelvis en del av ett företag som driver verksamhet i form av produktion eller handel med företagets varor och som utgör en självständig enhet eller en produktionslinje.³¹⁰

4.9.3 Gränser för vilka förvärv som prövas

Inom lagens tillämpningsområde faller alla transaktioner som utgör företagsförvärv i lagens mening och som har *effekt* inom landet.³¹¹

Utanför prövningsområdet faller bl.a. vissa förvärv inom bank- och försäkringsverksamhet .

³¹⁰ Konkurrensetilsynets retningslinjer for inngrep mot bedriftserverv (4 november 1996), s. 3.

³¹¹ § 1-5.

4.9.4 Kriterier för ingripande

Vid prövning av ett företagsförvärvs tillåtlighet är huvudregeln att ingripande skall ske om förvärvet medför att konkurrensen på marknaden i väsentligt grad hindras:

”Konkurransetilsynet kan gripe inn mot bedriftserverv, dersom tilsynet finner at vedkommende erverv vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med formålet i lovens § 1-1.”

I § 1-1 anges att ”Lovens formål er å sørge for effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å legge til rette for virksom konkurranse”. Faktorer som særskilt beaktas vid prövningen är bl.a. marknads-koncentration, förekomsten av potentiell konkurrens och effektivitetsvinster.

4.9.5 Anmälningsregler

Som tidigare nämnts innehåller den norska konkurrenslagen inte några bestämmelser som föreskriver anmälningsskyldighet av företagsförvärv. Förvärvsparterna kan dock anmäla förvärvet till konkurrensmyndigheten för förhandsprövning.

5 Tidigare lagstiftning

5.1 Inledning

Lagstiftning har sedan relativt lång tid tillbaka funnits mot konkurrensbegränsningar som hindrar en effektiv, fungerande konkurrens.³¹²

Särskilda lagbestämmelser för kontroll av företagsförvärv infördes i den svenska konkurrenslagstiftningen genom 1982 års konkurrenslag.

I detta kapitel redogörs för bakgrunden till införandet av förvärvskontrollen i 1982 års lag och den närmare utformningen av regelsystemets materiella bestämmelser. Vidare lämnas en översiktlig redogörelse för Konkurrenskommitténs analyser och förslag till ändrad lagstiftning på området.

5.2 1982 års konkurrenslag

5.2.1 Bakgrund

Den ökade koncentration som kunnat iakttas inom näringslivet och dess påverkan på konkurrensen uppmärksammades särskilt under 1970-talets första del.

I motioner till 1974 års riksdag om översyn av lagstiftningen mot konkurrensbegränsningar uttrycktes en oro över koncentrationstendenserna i svenskt näringsliv. Den översyn som begärdes i dessa motioner innefattade också krav på bl.a. en skärpt lagstiftning som gjorde det möjligt att öka kontrollen av företagsförvärv.

Konkurrensutredningen, som tillsattes 1974, gavs i uppdrag bl.a. att analysera hur utvecklingen på centrala områden inom samhället och ekonomin hade förändrat förutsättningarna för konkurrensbegränsningslagstiftningen. I utredningsdirektiven framhölls därvid att sam-

³¹² Ang. tidigare lagstiftningsarbete, se bl.a. SOU 1978:9 s. 89 f och 305 ff.

gående eller långtgående samarbete mellan större företag utgjorde ett problem och att konsekvenserna av sådana koncentrationsåtgärder till följd av företagets storlek kunde bli mycket vidsträckta och beröra en rad näringspolitiska aspekter. Enligt direktiven skulle utredningen därför bl.a. överväga om bedömningen av sådana frågor borde bli föremål även för en övergripande politisk bedömning och om i sådana fall en särskild beslutsordning borde införas.

Utredningen, som 1978 avlämnade sitt betänkande (SOU 1978:9) Ny konkurrensbegränsningslag, föreslog att ett system för kontroll av företagsförvärv infördes. Utredningen byggde sina överväganden bl.a. på en genomgång av koncentrations- och förvärvsutvecklingen i det svenska näringslivet.³¹³ Utredningen behandlade inledningsvis frågan om koncentrationsutvecklingens påverkan på konkurrensförhållandena och uttalade härvid bl.a.:

”Enligt koncentrationsutredningens analys hade i slutet av 1960-talet svenska företag i de flesta branscher inte nått den från kostnadssynpunkt fördelaktigaste storleken, dvs. det fanns stordriftsfördelar i produktion, distribution eller administration som inte utnyttjades och därmed drivkrafter mot en fortsatt koncentration. Även om företagsstorleken ökat under senare år, finns det fortfarande många områden i näringslivet med outnyttjade stordriftsfördelar. Den tekniska utvecklingen går dessutom i riktning mot att nya stordriftsfördelar uppstår.

Det finns dock även marknadsmekanismer, som leder utvecklingen i decentraliserande riktning. De viktigaste av dessa är att nya teknologier ständigt skapas och att vissa av dem kan utnyttjas ekonomiskt även vid drift i liten skala. Nya material, t.ex. olika typer av plast, nya sätt att omvandla energi, utvecklingen inom elektroniken osv. har på vissa områden gjort det lättare med nyetablering. Därigenom kan konkurrensen öka inom dessa områden och även inom närliggande områden, där substitut för de nya produkterna produceras. Av avgörande betydelse för att koncentrationen bromsas är således möjligheten att etablera nya företag.

En annan faktor, som minskar koncentrationstakten, är att stordrift ibland är förenad med nackdelar av administrativt slag. Ökad byråkratisering, försvårad kommunikation eller minskad flexibilitet blir ofta följderna av stora enheter. Decentralisering inom stora företag löser vissa av dessa problem, men långt ifrån alla. Svenska företag har sannolikt endast undantagsvis uppnått den storlek, där dessa administrativa problem uppträder i sådan utsträckning att de inte kompenseras av de företagsekonomiska fördelarna med stordrift.

Koncentrationen kan ske på olika sätt. För det första kan konkurrensen leda till att företag som prismässigt, kvalitetsmässigt, finansiellt eller av andra skäl är underlägsna slås ut. Om denna utslagning inte kompenseras av nyetablering, blir följderna en koncentration. En annan typ av koncentration åstadkoms genom förvärv, samgåenden och samarbete av olika slag mellan företag. Syftet med dessa åtgärder kan vara att stärka konkurrensförmågan för det egna företaget. Samtidigt begränsas som regel konkurrensen mellan företagen. Detta kan i sig vara ett motiv från företagets sida för åtgärderna.

³¹³ SOU 1978:9 s. 291 ff.

Vid förvärv spelar ofta säljarens motiv en väsentlig roll. För familjeföretagen kan en försäljning orsakas av t.ex. generationsskifte.

Hur koncentrationen går till är betydelsefullt från samhällets synpunkt. Koncentration genom utslagning av svaga företag kan ha fördelar från långsiktiga effektivitetssynpunkter, samtidigt som det kan medföra nackdelar på kort sikt för t.ex. berörda arbetstagare. En fördel framför koncentration som sker genom förvärv kan dock vara att vissa av de svaga företagen kan om de finns kvar i konkurrensen övervinna krisen och genom ökad effektivitet bidra till låga priser, teknisk utveckling osv. Utslagsgivande är, att det är effektiva företag som överlever. Vid förvärv däremot minskar normalt konkurrensen omedelbart och förvärvet behöver inte alltid syfta till att höja effektiviteten. Syftet kan exempelvis vara enbart att stärka den egna maktpositionen, utan att detta medför effektivitetsvinster. Vid förvärv behöver det således inte vara fråga om att det mest effektiva företaget växer. Å andra sidan kan förvärv medföra andra fördelar för samhället, t.ex. en stabil sysselsättning.

Oavsett hur koncentrationen sker, kan den så småningom leda till att oligopolistiska eller monopolistiska marknader bildas, med minskad eller ingen konkurrens. Det ligger således i konkurrensens natur att den, om ytterligare stordriftsfördelar kan uppnås, har en tendens att till slut eliminera sig själv. Detta skapar ett dilemma när det gäller konkurrensfrämjande politik. Lyckas man upprätthålla en fungerande konkurrens genom olika åtgärder, så kan resultatet fördäras genom koncentration, som leder till minskad konkurrens. Det finns med andra ord inget stabilt jämviktsläge.”³¹⁴

Sammanfattningsvis konstaterade utredningen att frågan huruvida koncentration eller konkurrens i ekonomin var att förorda inte kunde besvaras allmängiltigt utan måste prövas för varje särskild marknad efter de förutsättningar som rådde på marknaden. Det behövde inte alltid föreligga en motsättning mellan dessa begrepp, bl.a. kunde det vara nödvändigt att öka koncentrationen så att t.ex. en tävlan uppstod mellan konkurrenter som är mera jämstarka. Koncentrationen i näringslivet kunde således vara en direkt följd av konkurrensen genom att svaga företag slås ut först eller bero på företagsförvärv.

Även om företagsförvärv oftast medförde positiva verkningar för samhället, t.ex. genom förbättrad effektivitet, rationellare marknadsstruktur, möjlighet till snabbare teknisk utveckling och bättre konkurrensförmåga gentemot bl.a. utlandet kunde man, enligt utredningen, inte bortse från de olägenheter för samhället som ett företagsförvärv ibland kunde medföra, t.ex. i form av olämpliga konkurrensbegränsningar, en från industripolitisk synpunkt icke önskvärd strukturomvandling, negativa verkningar på sysselsättningen, m.m. Utredningen föreslog mot denna bakgrund att det i konkurrenslagstiftningen infördes ett system för kontroll av företagsförvärv.

³¹⁴ SOU 1978:9 s. 70 f.

Enligt utredningsförslaget skulle endast företagsförvärv där det förvärvade företaget hade en viss minsta storlek falla inom prövningsområdet.³¹⁵

Prövningsområdet omfattade transaktioner som innebar förvärv av rörelse eller del av rörelse, förvärv av aktier i aktiebolag och av andel handelsbolag och förvärv genom fusioner mellan aktiebolag eller mellan ekonomiska föreningar.³¹⁶

Undantagna från prövningen var enligt förslaget förvärv inom en koncern, nyemissioner som i princip innebar oförändrade ägarförhållanden samt, i vissa fall, utbyte av fordran enligt skuldebrev mot aktie.

Själva prövningen skulle enligt förslaget innefatta en vägning av för- och nackdelar från allmän synpunkt. Vid bedömningen skulle särskilt beaktas hur förvärvet kunde påverka prisbildningen, effektiviteten inom näringslivet och annans näringsutövning samt ägarkoncentrationen inom näringslivet, sysselsättningen, berörda arbetstagares och kommuners intresse samt konsumenternas intressen. Vidare skulle ägarnas intressen också beaktas.

Ingripande mot förvärvet skulle ske genom att regeringen meddelade förbud eller åläggande, om det behövdes för att förhindra sådan olägenhet som är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt. Som motivering till den föreslagna ordningen anfördes att besluten innebar en politisk avvägning mellan olika intressen och att i den förhandlingsverksamhet som skulle föregå besluten borde regeringen vara det bedömande organet. Härigenom skulle även åstadkommas en samordning med annan närings- och konsumentpolitik.

Enligt utredningsförslaget skulle prövningen av ett företagsförvärv ske i två steg. Prövningen skulle inledas genom att anmälan av ett förvärv eller ett planerat sådant gjordes till Näringsfrihetsombudsmannen (NO). Berörda parter skulle genom en frivillig anmälan äga rätt att starta prövningsförfarandet. NO gavs rätt att kunna ålägga part i avtal om förvärvet att anmäla detta inom viss tid. NO skulle svara för en förberedande prövning och till regeringen i princip endast överlämna

³¹⁵ Prövningen förslogs endast kunna ske om det företag eller den verksamhet som förvärvet avsåg hade sysselsatt i genomsnitt minst femtio personer, omsatt minst tio miljoner kronor eller hade haft tillgångar om sammanlagt minst tjugo miljoner kronor.

³¹⁶ Aktieförvärv skulle prövas endast om det medförde ett innehav av minst tio procent av det totala aktiekapitalet eller röstetalet för aktiebolag som var noterade på fondbörsen och av minst tjugo procent för övriga bolag. Vidare krävdes för ingripande att förvärvaren genom förvärvet skulle få ett kontrollerat inflytande över det förvärvade företaget. Ett kontrollerat inflytande skulle anses föreligga om förvärvaren kunde bestämma innehållet i principbeslut om företagets ledning och framtid.

företagsförvärv som bedömdes kunna medföra sådan olägenhet som var av väsentlig betydelse från allmän synpunkt. I fråga om övriga förvärv föreslogs NO kunna fatta beslut om att förvärvet skulle lämnas utan åtgärd.

Konkurrensutredningens förslag mötte kritik vid remissbehandlingen. De remissinstanser som ställde sig avvisande eller kritiska till förslaget framhöll bl.a.:

- att de svenska företagen var små internationellt sett och att den svenska marknaden var liten och samtidigt utsatt för importkonkurrens
- att det inte hade påvisats något kontrollbehov eller exempel på skadliga företagssammanslagningar
- att möjligheten att värdera effekterna av företagsförvärv och bedöma framtida utveckling, bl.a. potentiell konkurrens, var små.³¹⁷

5.2.2 Förvärvskontrollens utformning

Genom 1982 års konkurrenslag infördes ett konkurrensrättsligt system för kontroll av företagsförvärv. Departementschefen anförde i frågan om behovet av att införa ett sådant system bl.a.:

”Mot bakgrund av det grundläggande önskemålet om en effektiv, fungerande konkurrens står det klart att koncentrationsprocessen inom det svenska näringslivet måste följas med uppmärksamhet.

Som skäl för att konkurrenslagstiftningen inte bör omfatta företagsammanslagningar åberopas i första hand hänsyn till vår internationella konkurrensförmåga. Jag instämmer i synpunkten att sammanslagningar som är påkallade av sådana hänsyn inte bör motverkas utan mycket starka skäl. Samtidigt måste man hålla i minnet att en betydande del av vårt näringsliv f.n. inte är utsatt för internationell konkurrens.”³¹⁸

Departementschefen uttalade vidare:

”Jag kan i flera avseenden förstå remissinstansernas invändningar. Samtidigt vill jag framhålla att de nuvarande möjligheterna att gripa in mot företagsförvärv som allvarligt skadar konkurrensen på en betydelsefull marknad enligt min mening är klart otillräckliga och att det därför finns behov av regler mot sådana förvärv. Jag är medveten om att införandet av en möjlighet till sådana ingripanden skulle kunna för de berörda företagen och andra medföra konsekvenser som i sig ter sig långtgående med hänsyn till bl.a. behovet av stabilitet i näringsutövningen.

³¹⁷ Prop. 1981/82:165 s. 75.

³¹⁸ Prop. 1981/82:165 s. 77 f.

Enligt min mening kan det dock inte övertygande hävdas att hänsynen till omsättningens säkerhet principiellt måste i varje avseende utesluta samhällsåtgärder för att hindra ett företags tillväxt genom företagsförvärv, när företaget närmar sig en ensamställning på marknaden. En sådan tillväxt kan i vissa fall innebära ett förfaringssätt som – med hänsyn till att grundförutsättningen för det marknadsekonomiska systemet slås undan på den aktuella marknaden och till övriga omständigheter – inte ter sig försvarbart.

Ett regelsystem för att i mycket viktiga fall ingripa mot företagsförvärv måste enligt min uppfattning bygga på det principiella ställningstagandet att företagsförvärv i riktning mot en reell ensamställning för förvärvaren åtminstone i vissa fall utgör ett missbruk av den frihet som lämnas företagaren i ett marknadsekonomiskt system. Införs ett regelsystem för att förhindra företagsförvärv av ett sådant slag är det mot denna bakgrund naturligt för presumtiva förvärvare att inrätta sig efter systemets förekomst. De bör således undvika att fullborda företagsförvärv, som skulle kunna angripas med ett sådant system, innan frågan om förvärvets godtagbarhet hunnit prövas av de ansvariga samhällsorganen. Regelsystemet blir därmed en av betingelserna för näringsverksamhet och sluter naturligt an till den grundförutsättning som näringslivet är baserat på, nämligen behovet av att upprätthålla en effektiv, fungerande konkurrens.³¹⁹

De regler om kontroll av företagsförvärv som infördes i 1982 års konkurrenslag blev väsentligt mindre långtgående än vad Konkurrensutredningen hade föreslagit. Prövningen kom att inriktas på konkurrensbegränsningsaspekterna och förlades i huvudsak till Marknadsdomstolen.

Huvudprincipen blev att företagsförvärv skulle bedömas efter i stort samma kriterier och i samma judiciella former som andra konkurrensbegränsningar. De särskilda regler som gällde för prövning av företagsförvärv var avsedda att verka inom ramen för ett enhetligt system för bedömning av konkurrensbegränsningar som föranledde skadlig verkan.³²⁰

Kontrollen av företagsförvärv utformades som en speciell tillämpning av den i andra paragrafen intagna generalklausulen mot konkurrensbegränsningar som på ett sätt som var otillbörligt från allmän synpunkt medförde skadlig verkan.

Paragrafen hade följande lydelse:

Om en konkurrensbegränsning har skadlig verkan inom landet, kan marknadsdomstolen för att förhindra en sådan verkan besluta om åtgärder enligt denna lag. En sådan åtgärd får riktas mot en näringsidkare som föranleder skadlig verkan.

Med skadlig verkan förstås att konkurrensbegränsningen på ett sätt som är otillbörligt från allmän synpunkt.

1. påverkar prisbildningen

³¹⁹ Prop. 1981/82:165 s. 80 f.

³²⁰ Prop. 1981/82:165 s. 95 f.

2. hämmar effektiviteten inom näringslivet eller
3. försvårar eller hindrar annans näringsutövning.

Lagtekniskt utformades kontrollen som ett specialfall i 5 § första stycket.:

Består i fall som avses i 2 § konkurrensbegränsningen i att näringsidkaren, genom att göra ett visst förvärv, får en dominerande ställning på marknaden för en vara, tjänst eller annan nyttinghet eller förstärker en redan dominerande ställning, skall marknadsdomstolen söka förhindra den skadliga verkan genom förhandling. Är saken av särskild vikt från allmän synpunkt, får förhandlingen syfta till att näringsidkaren skall avstå från förvärvet.

Dominanskravet

Till skillnad från generalklausulen i andra paragrafen anknöt kontrollen av företagsförvärv till uppkomsten eller förstärkandet av en dominerande ställning på marknaden. Dominansbegreppet gavs en snäv avgränsning och avsåg endast sådana fall där ett företag kunde agera utan att ta nämnvärd hänsyn till konkurrenters och potentiella konkurrenters reaktioner. Vid bedömningen var marknadsandelen av avgörande betydelse. Vid hög marknadsandel torde företaget oftast vara att anse som marknadsdominerande. Vid lägre marknadsandelar påverkade även andra faktorer bedömningen, såsom finansiell styrka, konkurrenternas storlek och styrka, m.m.³²¹

Skadlig verkan

Bedömningen av om skadlig verkan förelåg eller inte avsågs följa bedömningsprinciperna i andra paragrafens andra stycke. För att skadlig verkan enligt bestämmelsen således skulle föreligga krävdes dels att något av de tre s.k. effektkriterierna hade visats föreligga, dvs. följderna för prisbildningen, verkningsförmågan eller annans näringsutövning och dels att konkurrensbegränsningen, dvs. företagsförvärvet, från allmän synpunkt framstod som otillbörlig. I den sistnämnda bedömningen beaktades förutom konkurrensaspekter även andra samhällsintressen, t.ex. sysselsättning, försörjning, kulturpolitik, m.m.³²²

³²¹ Prop. 1981/82:165 s. 257 (se även MD 1986:27 och 1989:18).

³²² Prop. 1981/82:165 s. 47 ff.

5.2.3 Förfarandet, m.m.

Den i 1982 års konkurrenslag föreskrivna handlägningsordningen innebar att ett judiciellt förfarande inför Marknadsdomstolen i ett visst stadium övergick till en förvaltningsmässig sådan inför domstolen. Om domstolen efter ett rättegångsförfarande funnit att rekvisiten i 2 och 5 §§ var uppfyllda skulle domstolen söka förhindra den skadliga verkan genom förhandling. Var saken av särskild vikt från allmän synpunkt fick förhandlingen syfta till att näringsidkaren skulle avstå från förvärvet.

Om en förhandling om avstående från förvärvet avslutats utan att den skadliga verkan hade kunnat förhindrats hade domstolen enligt 6 § befogenhet att – om förbud eller åläggande enligt 3 § inte borde meddelas eller ansågs otillräckligt – förbjuda förvärvet.³²³

Ett förbud eller åläggande enligt 6 § blev gällande först sedan beslutet fastställts av regeringen. Ett beslut av regeringen som innebar att domstolens beslut att förbjuda förvärvet fastställdes medförde att förvärvet blev ogiltigt.

5.2.4 Ärenden

NO fattade beslut i 205 ärenden som gällde företagsförvärv under perioden den 1 januari 1986 - 31 december 1989. I 93 ärenden skedde s.k. preliminär utredning. I nio fall skedde s.k. fördjupad undersökning enligt 20 § första stycket ÄKL.³²⁴

NO väckte i *sju* fall talan i Marknadsdomstolen med yrkande att förvärvet skulle förbjudas. I *fyra* av dessa fall ogillades talan av domstolen.³²⁵ I övriga fall återkallade NO sin talan.³²⁶

Härutöver har Marknadsdomstolen handlagt bl.a. två ärenden som innefattat yrkande om att förvärvet skulle förbjudas, se MD 1991:21³²⁷ och MD 1993:23³²⁸ (se även bilagedel).

³²³ Ett beslut att förbjuda förvärvet fick inte meddelas i fråga om förvärv av aktier på Stockholms fondbörs eller förvärv som skett genom inrop på exekutiv auktion. I stället kunde domstolen ålägga näringsidkaren att avhända sig aktierna eller den på auktionen förvärvade egendomen.

³²⁴ Se SOU 1991:59 (bilaga 4).

³²⁵ MD 1986:27 (Alcro-Beckers), MD 1989:18 (Esselte), MD 1990:24 (Skanek/KBS) och MD 1990:25 (Eka Nobel).

³²⁶ NO 1986:439, NO 1987:375 och NO 1989:217.

³²⁷ MD 1991:21 (NO mot Arla ek för och Gefleortens Mejeriförening ek för) - Fusion mellan mejeriföreningar, varigenom dominerande marknadsställning förstärktes, bedömdes medföra fara för att utvecklingen av mejerimarknaden

5.3 Konkurrenskommitténs förslag

Konkurrenskommittén, som gavs i uppdrag att utreda hur konkurrenspolitiken kunde förstärkas, skulle enligt utredningsdirektiven bl.a. närmare utvärdera hur reglerna om kontroll av företagsförvärv fungerat i den praktiska tillämpningen och om lagens syfte hade uppnåtts³²⁹.

Kommittén, som 1991 avlämnade sitt huvudbetänkande (SOU 1991:59) Konkurrens för ökad välfärd, konstaterade att konkurrensen i flera avseenden hade försämrats, bl.a. hade koncentrationen inom många branscher ökat. Enligt kommitténs bedömning hade tillämpningen av 1982 års konkurrenslag och de ökade resurser som ställts till de konkurrensvårdande myndigheternas förfogande varken effektivt eller i tillräcklig omfattning kunnat förhindra konkurrensbegränsningar. Kommittén uttalade därvid bl.a. att reglerna för kontroll av företagsförvärv var otillräckliga. I betänkandet lämnade kommittén förslag till en rad åtgärder som skulle stärka konkurrensen på den

skulle hämmas och att prisbildning och effektivitet skulle påverkas negativt. Fusionen ansågs med hänsyn härtill medföra skadlig verkan enligt ÄKL, varför MD beslutade om förhandling enligt 5 § ÄKL. Då saken befanns vara av särskild vikt från allmän synpunkt beslutades att förhandlingen skulle ha till syfte att föreningarna avstod från att genomföra fusionen. Under efterföljande förhandling träffade Arla och Gefleföreningen skriftlig överenskommelse med NO om upphävande av fusionen. Därefter anförde parterna att de på grundval av denna överenskommelse beslutat avstå från fusionen under förutsättning att domstolen fann att den skadliga verkan hade undanröjts. MD konstaterade att parterna beslutat att inte genomföra fusionen och att upphäva det träffade fusionsavtalet. Domstolen fann att den skadliga verkan som fusionen befunnits medföra var undanröjd och avskrev ärendet.

³²⁸ MD 1993:23 (Konkurrensverket mot Saba Trading m.fl.) - Det i Johnsongruppen ingående import- och grossistföretaget Saba förvärvade konsumentkooperationens import- och grossiströrelse avseende frukt, grönt och blommor. Förvärvet befanns ge Saba en marknadsdominerande ställning. På grund av bl.a. blockstrukturen i dagligvaruhandeln bedömdes förvärvet i ett vidare perspektiv medföra en allvarlig fara för att utvecklingen av handeln skulle hämmas och att prisbildning och effektivitet på sikt skulle påverkas negativt. Förvärvet ansågs med hänsyn härtill medföra skadlig verkan enligt 2 § ÄKL varför MD beslutade om förhandling enligt 5 § ÄKL. Då saken befanns vara av särskild vikt från allmän synpunkt beslutades att förhandlingen kunde syfta till att Saba skulle avstå från förvärvet. Efter förhandling träffade parterna en överenskommelse om att de berörda avtalen skulle upphöra att gälla eller ändras på närmare angivet sätt, m.m. De förklarade sig ense om att den skadliga verkan därigenom hade undanröjts. MD beslutade därefter att den skadliga verkan av det påtalade förvärvet fick anses undanröjd och avskrev målet.

³²⁹ Dir. 1989:12.

svenska marknaden, bl.a. ett förslag till en ny konkurrenslag. Kommittén konstaterade samtidigt att den omständigheten att många konkurrensbegränsande åtgärder kan ha såväl positiva som negativa konsekvenser medförde problem vid utformning och tillämpning av en effektiv konkurrenslagstiftning.

I fråga om den närmare utformningen av regler om kontroll av företagsförvärv uttalade kommittén att huvudregeln borde vara att företagsstrukturen i olika branscher skall utvecklas utan reglerande ingrepp från det allmännas sida. Endast i de fall förvärven kunde bedömas medföra väsentliga risker för marknadsmekanismerna och konsumenternas ställning försvagades, borde konkurrensmyndigheten ges möjlighet att ingripa och förhindra företagsförvärv. Detta gällde särskilt sådana horisontella förvärv som innebar att konkurrenskraftiga och utvecklingsbara företag slogs samman och att dominerande ställning på marknaden uppkom. Kommittén framhöll att dominans för ett eller flera företag (monopol, duopol eller oligopol) på många marknader utgjorde ett samhällsekonomiskt problem, särskilt när hindren för importkonkurrens och för nyetablering var höga. Vidare kunde monopolistisk prissättning och försvagad kostnadspress innebära ett allvaligt hot mot produktionens och marknads effektivitet och mot konsumenternas ställning.

Även om ansträngningarna att motverka konkurrensbegränsningar främst måste inriktas på åtgärder för att avskaffa handelshinder och öppna marknaden för nyetablering eller potentiell konkurrens, kvarstod behovet av en effektiv förvärvskontroll för att marknadsmekanismerna inte skulle sättas ur spel. Enligt kommitténs bedömning var därför de skäl som åberopades då 1982 års konkurrenslag infördes alltjämt giltiga. Förvärvskontrollen borde ses som en betydelsefull del av det konkurrensfrämjande systemet, och ingripanden borde ske då förvärv kunde antas leda till påtagligt negativa effekter för konkurrensen. Förvärv som skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar förekomsten eller utvecklingen av en fungerande konkurrens borde inte få komma till stånd.

Enligt kommitténs mening var 1982 års lagstiftning restriktiv i fråga om möjligheterna till ingripande och inte ens förvärv där en mycket stor marknadsdominans förelegat hade kunnat förhindras. Reglerna fyllde därför inte – särskilt med hänsyn till marknadsdomstolens praxis – någon större funktion för att bibehålla en effektiv konkurrens. Enligt kommittén borde lagen skärpas så att möjlighet gavs till ingripande i alla de fall där förvärv medförde påtagligt negativa effekter på konkurrensen. Kommittén framhöll också att Europeiska gemenskapen nyligen hade infört ett särskilt regelsystem för kontroll av företagskoncentrationer.

Enligt kommitténs lagförslag skulle ett företagsförvärv kunna förbjudas om det skapade eller förstärkte en dominerande ställning som väsentligt hämmade eller var ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på marknaden i och detta skedde på ett sätt som var skadligt från allmän synpunkt.

Enligt förslaget förelåg en dominerande ställning när ett företag som hade ett väsentligt inflytande på marknaden kunde agera utan att behöva befara allvarliga reaktioner från faktiska eller potentiella konkurrenter. Enligt kommittén kunde en marknadsandel på omkring fyrtio procent inom många områden medföra att dominans skulle anses föreligga. Dominans kunde också föreligga i oligopolfall.

Ett ingripande mot ett företagsförvärv förordades endast kunna ske om förvärvet medförde en konkurrensbegränsning som motverkade ändamålet med den nya lagen, dvs. genom att hämma eller vara ägnad att hämma förekomsten och utvecklingen av en effektiv konkurrens och detta på ett sätt som var skadligt från allmän synpunkt. Rekvisitet uttryckte det s.k. konkurrenstestet, som också tillämpas i EG-rätten vid prövning av företagskoncentrationer.

Kommittén föreslog också obligatorisk anmälan för förvärv som kunde anses särskilt strategiska från förvärvsprövningssynpunkt. Vidare föreslogs att Konkurrensverket senast trettio dagar efter anmälan skulle fatta beslut om undersökning. Under denna tid skulle företagen inte få vidta några åtgärder för att fullfölja förvärvet. Efter beslut om undersökning skulle verket senast inom tre månader väcka talan i Marknadsdomstolen.

Enligt kommittén innebar de föreslagna förändringarna i konkurrenslagstiftningen en ökad grad av harmonisering med EG:s konkurrensregler, även om förvärvskontrollen inte blev lika ingripande genom att förutom ett konkurrenstest även en samhällsekonomisk bedömning skulle göras av förvärvets skadlighet från allmän synpunkt.

6 Nuvarande ordning

6.1 Inledning

I detta kapitel ges inledningsvis en översiktlig redovisning de av överväganden som låg till grund för ett bibehållandet av ett system för kontroll av företagsförvärv i 1993 års konkurrenslagstiftning.

Kontrollsystemets allmänna konstruktion och förfarandet vid prövning av företagsförvärv har tidigare behandlats i utredningens betänkande (SOU 1997:20) Konkurrenslagen 1993 – 1996. Där har lämnats förslag till ändringar i process- och instansordningen, bl.a. vad avser reglerna om kontroll av företagsförvärv, varför regelsystemet i dessa delar inte kommer att behandlas ytterligare här.

Kontrollsystemets räckvidd bestäms av flera för lagen grundläggande begrepp. Vissa av dessa har översiktligt berörts i samband med redogörelsen för tidigare lagstiftning på området. I detta kapitel avgränsas redogörelsen för nu gällande ordning till vissa centrala begrepp. Av särskild betydelse är naturligen den närmare innebörden av begreppen företag och företagsförvärv och reglerna om förbud mot företagsförvärv. Andra frågor av särskilt intresse rör lagens räckvidd, dvs. vilka företag som faller inom lagens tillämpningsområde och lagens tillämpning i territoriellt hänseende.

Vidare behandlas vissa handläggningsregler som rör ärenden om företagsförvärv och de sekretessbestämmelser som gäller i anslutning till denna handläggning.

Avslutningsvis lämnas en redogörelse för antal ärenden avseende företagsförvärv, m.m. som handlagts av Konkurrensverket under perioden 1993 - 1997.

6.2 Konkurrenslagens bestämmelser om kontroll av företagsförvärv

6.2.1 Bakgrund

Konkurrenslagen (KL) trädde i kraft den 1 juli 1993. Till grund för denna låg bl.a. Konkurrenskommitténs betänkande (SOU 1991:59) Konkurrens för ökad välfärd och en inom dåvarande näringsdepartementet upprättad departementspromemoria (Ds 1992:18) Ny Konkurrenslag.

Den nya lagstiftningen gav uttryck för uppfattningen att det som en bland flera åtgärder krävdes en skärpt konkurrenslagstiftning för att öka konkurrenstrycket i den svenska ekonomin. I lagmotiven framhölls att marknadsekonomin funktion är beroende av att företagen inte kan sätta konkurrensen ur spel genom olika åtgärder. Friheten för företagen måste därför vara till viss del begränsad genom ramar som statsmakterna sätter upp. 1982 års konkurrenslag (ÄKL) ansågs därvid sakna tillräckligt fasta spelregler för konkurrensen på marknaden. Lagen hade inte heller visat sig ha en tillräcklig preventiv verkan mot konkurrensbegränsande åtgärder. Det förelåg därför enligt motiven behov av ett effektivare rättsligt instrument för att motverka konkurrensbegränsningar i näringslivet.³³⁰

I frågan om behovet av att inom ramen för konkurrenslagstiftningen bibehålla ett regelsystem för kontroll av företagsförvärv anfördes bl.a:

”Företagsförvärv utgör en naturlig och viktig del i en fortlöpande marknadsekonomisk strukturomvandling, och förvärven bidrar till att olika sektorer i ekonomin utvecklas och anpassas till marknadens ändrade förutsättningar. En ökad internationell handel utan tullar och andra handelshinder innebär att omvandlingstrycket och kravet på strukturrationalisering ökar. För en liten och öppen ekonomi av den typ Sverige representerar innebär detta också att konkurrensförhållandena ändras, särskilt på de områden som är utsatta för utländsk konkurrens. Företagsförvärv inom eller utom Sverige kan i sådana fall bidra till en effektiv nationell och internationell konkurrens. Andra sektorer med mer lokalt betingad produktion och konsumtion, t.ex. delar av tjänstesektorn, påverkas i mindre utsträckning av den internationella utvecklingen.

Företagsförvärv kan emellertid i vissa fall leda till en marknadsdominans som sätter konkurrensen ur spel och därmed i sin tur motverkar utvecklingskraften inom respektive bransch. I sådana fall kan de mer kortsiktiga företagsekonomiska bedömingarna av fördelar i form av lägre kostnader och förbättrad lönsamhet ställas mot de långsiktiga samhällsekonomiska nettoförlusterna av en väsentligt försämrad konkurrens.

³³⁰ Prop. 1992/93:56 s. 4 ff.

Ett förvärv som innebär vertikal integration kan leda till negativa konsekvenser för konkurrensen. Det kan ske exempelvis när ett företag integrerar bakåt genom att förvärva en leverantör med kontroll över viktiga råvaror, tillverkningsprocesser, know-how eller immaterialrättsliga tillgångar. Negativa konsekvenser för konkurrensen kan också uppkomma genom vertikala förvärv i senare led, t.ex. genom förvärv av viktiga distributionskanaler.

Förvärv som innebär horisontell integration är allvarligast från konkurrenssynpunkt. Sådana sammanslagningar ger emellertid oftast också möjligheter till kostnadsbesparingar främst genom att man kan slå samman tillverkningsenheter till större anläggningar. Genom att man kan tillverka de produkter som man tidigare konkurrerat om i längre serier kan man sänka styckkostnaden. Mot detta står samhällsekonomiska nettoförluster samt möjligheter att ta ut överpriser på grund av marknadsmakt.

EES-avtalet och ett framtida EG-medlemskap kommer att medföra att åtskilliga av nu befintliga handelshinder mellan länder i Europa försvinner eller reduceras, vilket leder till att svenska företag på hemmamarknaden utsätts för ökad konkurrens genom att importen ökar. Många skyddade marknader skyddas emellertid idag inte av handelshinder men uppvisar ändå ett mycket svagt konkurrenstryck på grund av andra slag av inträdesbarriärer. På dessa marknader kommer stordriftsfördelar och andra mekanismer som verkar i koncentrerande riktning att även i framtiden försämra konkurrensen oavsett EES-avtalet och EG-medlemskap.

Den fusionskontroll som blir en del av det svenska rättssystemet genom EES-avtalet och som skall tillämpas av EG-kommissionen och EFTA:s övervakningsorgan, EFTA Surveillance Authority – två övernationella organ – medför enligt regeringens mening inte att behovet av en nationell kontroll försvinner, eftersom dessa regler är tillämpliga endast på mycket stora fusioner. Det krävs bl.a. att de inblandade företagens årsomsättning överstiger 5 miljarder ecu (drygt 35 miljarder kronor)

Det är inte heller så, att en förvärvskontroll förlorar sin betydelse i konkurrenshänseende om det införs regler som ger ökade möjligheter att ingripa mot företag som missbrukar en dominerande ställning på marknaden. Det visar inte minst exemplet från EG, där det vid sidan av artikel 86 i Romfördraget har ansetts nödvändigt med särskilda regler om förvärvskontroll.

Vår slutsats är att en samhällelig prövning av vissa företagsförvärv är motiverad och att därför möjligheten att ingripa och pröva företagsförvärv måste vara kvar.”³³¹

I motiven uttalades vidare att även om det inte fanns något krav på harmonisering mellan nationell konkurrenslagstiftning och EG-rättens konkurrensregler så förekommer det ett allt starkare inflytande från EG-rätten i de nationella konkurrenslagarna. Vissa av medlemsländerna har också redan infört nationella konkurrenslag som innebär en direkt harmonisering med EG-rättens materiella regler. Enligt motiven var det därför naturligt att vid utarbetandet av den nya konkurrenslagen ta närmandet till EG som utgångspunkt för lagstiftningsarbetet. Avsikten med den nya lagstiftningen var därvid att så långt som möjligt uppnå materiell rättslikhet med EG-rättens konkurrensregler.

³³¹ Prop. 1992/93:56 s. 38 f.

För att åstadkomma en sådan rättslikhet och för att underlätta för en dynamisk rättsutveckling krävdes emellertid att förarbetena till den nya lagen hölls på ett relativt allmänt plan.

6.2.2 Allmän konstruktion

Samhällsinsriparanden mot konkurrensbegränsningar kan ske efter två principer, förbudsprincipen och missbruksprincipen.

Förbudsprincipen innebär att förfaranden som anses skadliga preciseras och förbjuds i författning.

Missbruksprincipen innebär att ingripande sker när det i ett enskilt fall har konstaterats att det föreligger en skadlig verkan av en konkurrensbegränsning.

Genom KL har i den svenska konkurrenslagstiftningen införts generella förbud mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning på marknaden. Bestämmelserna bygger i allt väsentligt på förbudsprincipen och har utformats med EG-rättens konkurrensregler som förebild. Även i vissa andra avseenden har regelsystemets anpassats till motsvarande regler i gemenskapsrätten..

Regelsystemet för kontroll av företagsförvärv överfördes – med vissa justeringar – i huvudsak oförändrat från ÄKL.

Till skillnad mot den äldre lagen gäller en obligatorisk anmälningskyldighet för vissa större företagsförvärv.

Rekvisitet dominerande ställning ges i den nya bestämmelsen en något annorlunda mening och ges nu samma innebörd som motsvarande begrepp i gemenskapsrätten.

I prövningen har också införts ett s.k. konkurrenstest på motsvarande sätt som sker enligt EG:s koncentrationsförordning.

6.2.3 Begreppet företag

I 3 § KL ges en definition på vad som avses med begreppet företag i lagens mening.

Bestämmelsen lyder:

I denna lag avses med företag en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur. Till den del sådan verksamhet består i myndighetsutövning omfattas den dock inte av begreppet företag.

Med företag avses också en sammanslutning av företag.

Vad som i lagen sägs om avtal skall tillämpas också på

1. beslut av en sammanslutning av företag, och
2. samordnade förfaranden av företag.

Det i ÄKL använda begreppet näringsidkare har i KL ersatts av begreppet *företag*. Införandet av detta begrepp, som utgör en översättning av det i EG-rätten tillämpade begreppet "undertaking", utgör enligt motiven en anpassning till denna rättsordning. Begreppet skall ges en vidsträckt tolkning och i princip omfatta varje fysisk eller juridisk person – även statliga och kommunala organ – som driver ekonomisk eller kommersiell verksamhet. Avgörande för bedömningen är om någon form av ekonomisk eller kommersiell verksamhet bedrivs, och det saknar därvid betydelse om verksamheten drivs i vinstsyfte eller inte. Sådan verksamhet eller del av verksamhet som består i myndighetsutövning faller enligt paragrafen dock utanför begreppets tillämpningsområde.³³²

6.2.4 Begreppet företagsförvärv

I 4 § KL ges en legaldefinition på vad som avses med företagsförvärv i lagens mening.

Bestämmelsen har följande lydelse:

Med företagsförvärv avses i denna lag förvärv av företag som driver verksamhet inom landet. Som företagsförvärv räknas också förvärv av en rörelse samt fusion.

Ett förvärv där äganderätten till ett företag eller en rörelse inte övergår i sin helhet skall anses som företagsförvärv bara om förvärvet ger möjlighet att utöva ett bestämmande inflytande på företaget eller rörelsen.

Paragrafens första stycke har sin motsvarighet i 5 § andra stycket ÄKL. Enligt lagmotiven är avsikten att begreppet företagsförvärv inte skall ha någon annan innebörd än vad som gällde enligt ÄKL.³³³

Med företagsförvärv avses enligt paragrafens första stycke förvärv av ett *företag* eller en *rörelse* samt *fusion* (totala förvärv).

För utgöra ett företagsförvärv i lagens mening krävs att det förvärvade företaget *driver verksamhet inom landet*. Förvärv av nybildade företag, t.ex. ett aktiebolag, som inte bedriver någon verksamhet faller således utanför tillämpningsområdet. Detsamma torde i många fall också gälla s.k. vilande bolag.

³³² Prop. s. 66 f (ang begreppet företag i KL:s mening; se även Carlsson, m fl, Konkurrenslagen s. 46 ff, och Wetter, m fl, Konkurrenslagen i praxis s. 48 ff).

³³³ Prop 1992/93:56. s. 67.

Också förvärv av en *del av ett bolags aktier, andel i ett handelsbolag eller en ekonomisk förening och del av en rörelse* omfattas av begreppet företagsförvärv (partiella förvärv).

Ett partiellt förvärv måste dock leda till ett *bestämmande inflytande* på företaget eller rörelsen för att anses som ett företagsförvärv i lagens mening (andra stycket).

Med bestämmande inflytande avses i detta sammanhang möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på företagets beslut. Ett förvärv som leder till att förvärvaren får mer än hälften av rösterna rörande ett företags aktier eller andelskapital innebär att förvärvaren får ett bestämmande inflytande i företaget. Sannolikheten för att detta sker vid förvärv av en minoritetspost anses dock vara mindre. I sådana fall är det nödvändigt att undersöka i vilken omfattning förvärvaren har möjlighet att påverka företagets beslut. Utgör andelen den ojämförligt största enhetliga andelsposten kan – även om innehavet endast avser en minoritetsandel – ett bestämmande inflytande föreligga. Ett sådant inflytande kan också föreligga på grund av exempelvis avtalsmässiga eller finansiella bindningar, ett reellt inflytande på företagsledningen eller gemensamma företagsledningsfunktioner. Enligt motiven bör därvid särskild vikt läggas vid om ägarandelen är förenad med representation i ledningen för företaget eller om någon annan form av kontrollfunktion föreligger.

I praxis har för förekomsten av s.k. vetorätt, dvs. möjligheten att hindra att beslut fattas eller genomdrivs, ansetts tillräckligt för att anse att ett bestämmande inflytande skall föreligga.

Även förvärv som medför *gemensam kontroll* kan utgöra företagsförvärv i lagens mening. Gemensam kontroll kan t.ex. föreligga om två företag har exakt lika stor andel av rösterna rörande ett tredje företags aktier eller möjlighet att utse lika många styrelseledamöter i företaget. Om ett företag som har ett gemensamt bestämmande inflytande över ett företag förvärvar ytterligare delar av detta företag, så att det därmed får ett ensamt bestämmande inflytande över företaget, kan förändringen av inflytandet medföra att ett företagsförvärv i lagens mening skall anses vara för handen. Successiva förvärv av ett företag kan såldes medföra att flera anmälningspliktiga förvärv uppstår.

Har förvärvaren vid ett partiellt förvärv redan före förvärvet ensam ett bestämmande inflytande på företaget och förvärvet därför endast förstärker detta inflytande anses förvärvet inte leda till ett bestämmande inflytande i företaget.

Detsamma gäller vid totala förvärv där såväl det förvärvande som det förvärvade företaget redan före förvärvet ingick i samma ekonomiska enhet.

Förvärv av optionen, konvertibla skuldebrev eller teckningsrättsbevis avseende aktier utgör inte i sig företagsförvärv i lagens mening. Först när rättigheterna utnyttjas föreligger ett företagsförvärv under förutsättning att aktieförvärvet leder till ett bestämmande inflytande över företaget.

På samma sätt som gällde enligt ÄKL omfattar förvärvsbegreppet bara förvärv av företag som bedriver verksamhet inom landet eller av rörelser som bedrivs här. Förvärv av företag som bedriver sin verksamhet endast utomlands – eller av rörelser som bedrivs endast utomlands – omfattas inte av bestämmelsens tillämpningsområde, detta oavsett om det förvärvande företaget är svenskt eller inte.

I fråga om fusioner och partiella förvärv medför kravet på verksamhet eller rörelse inom landet att förvärvet eller fusionen endast anses som ett företagsförvärv i lagens mening om förvärvaren får del av den verksamhet eller rörelse som bedrivs inom landet. Det förvärvade företaget behöver inte självt bedriva verksamhet inom landet utan det är tillräckligt att ett företag vari det förvärvade företaget har ett bestämmande inflytande bedriver sådan verksamhet för att vara ett företagsförvärv i lagens mening.

6.2.4.1 Allmänt om begreppet gemensamt företag³³⁴ (joint venture)

Vi har tidigare i utredningsarbetet översiktligt behandlat konkurrensreglernas tillämpning på gemensamma företag (joint ventures).³³⁵

Enligt våra direktiv bör frågan om avgränsningen mellan olika former av gemensamma företag och hanteringen av sådana företag vid förvärvskontrollen beläggas ytterligare.

Det finns därför anledning att inledningsvis närmare behandla begreppet gemensamt företag som det framträder i den inhemska och utländska konkurrensrätten.³³⁶

I den svenska doktrinen har begreppet ”joint venture” i associationsrättslig mening definierats som ett avtal om samverkan mellan ett eller flera företag genom ett särskilt bolag, aktiebolag eller handelsbolag.

³³⁴ Begreppet *gemensamt företag* förekommer bl.a. i den svenska översättningen av rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer.

³³⁵ Se SOU 1997:20 s. 123 ff.

³³⁶ I vissa sammanhang används även begreppet samriskföretag som benämning på ett gemensamt företag (se t.ex. bilaga 5).

Någon allmängiltig eller enhetlig definition av begreppet joint venture framträder dock varken i svensk eller utländsk rätt. Liksom många andra juridiska begrepp skiljer sig dess betydelse inte bara mellan olika rättsordningar, utan i många fall också beroende på syftet med definitionen. I vissa rättsordningar utgör ett joint venture en särskild juridisk person medan det i andra rättsordningar endast är en benämning på affärsmässigt samarbete.³³⁷

En vid tolkning av begreppet joint venture innefattar nästan alla former av affärsmässigt samarbete mellan individer, företag, och i vissa fall, myndigheter.

Avsaknaden av en klar och entydig definition av begreppet joint venture medför att det i vissa fall kan vara svårt att avgränsa denna speciella samarbetsform från andra former av samarbete.

Allmänt torde ett joint venture kunna beskrivas som en av två eller flera parter gemensamt bedriven verksamhet. Denna verksamhet kan exempelvis ha sin grund i ett samarbetsavtal mellan parterna och bedrivs under mer lösliga former eller äga rum i ett av parterna gemensamt bildat och ägt bolag. Även andra former av joint ventures kan förekomma. Det mest frekventa torde vara att den gemensamma verksamheten bedrivs inom ramen för ett nybildat eller befintligt bolag. Ofta har parterna ingått någon form av avtal som närmare reglerar den gemensamma verksamhetens inriktning, organisation och rättsliga form, parternas eventuella kapitaltillskott eller andra bidrag till den gemensamma verksamheten. Innebörden av begreppet gemensamt bedriven verksamhet torde också förutsätta att parterna tillsammans kontrollerar verksamheten. Gemensam kontroll kan sägas föreligga då parterna måste vara överens för att kunna fatta beslut i fråga om den gemensamma verksamheten. Gemensam kontroll kan t.ex. utövas inom ramen för ett aktieägaravtal, vilket närmare reglerar förutsättningarna och villkoren för den gemensamma kontrollen.

6.2.4.2 KL och begreppet gemensamt företag

Varken lagtexten eller lagmotiven till konkurrenslagen behandlar närmare frågan om lagens tillämpning på gemensamma företag.

I lagmotiven uttalas emellertid att begreppet företagsförvärv skall ges samma innebörd som enligt ÄKL. I lagmotiven till den lagen anfördes i fråga om s.k. joint ventures bl.a.:

³³⁷ Begreppet kan även innehålla olika element beroende på om det är en konkurrens-, associations- eller skatterättslig definition som åsyftas.

”Förvärv av rörelse eller del av rörelse kan förekomma i samband med s.k. joint ventures. Därmed avses att näringsidkare gemensamt bedriver viss verksamhet. Ett sådant samarbete kan ske inom ramen för ett tredje rättssubjekt – nybildat eller befintligt – som är juridisk person var över parterna skaffar sig rådighet genom förvärv av aktier eller andelar. Den juridiska personens förvärv av tillskjuten egendom räknas därvid som företagsförvärv.

Sker samarbetet mellan parterna i enkelt bolag, utgör detta inte ett rättssubjekt. Bolaget kan således inte räknas som ägare – och alltså inte heller som förvärvare – av bolagstillgångarna, dvs. de tillgångar som enligt bolagsmännens avtal skall användas för bolagsändamål eller som har tillförts under bolagets verksamhet. Dessa tillgångar anses alltså tillhöra de enskilda bolagsmännen som därvid kan i större eller mindre utsträckning individuellt vara ägare till del av tillgångarna, när bolagsavtalet inte innebär annat. Men det kan också vara så att äganderätten inte tillkommer bolagsmännen individuellt utan gemensamt. Här kan vara fråga om samäganderätt efter bestämda bråkdelar till viss egendom. Dock kan det även förhålla sig så att bolagstillgångarna eller viss del av dessa utgör en av olika objekt sammansatt förmögenhetsmassa som är föränderlig till innehåll och omfattning. Bolagsmans rätt är då att uppfatta som en andelsrätt i den varierande förmögenhetsmassan i dess totalitet. Här föreligger en egendomsgemenskap mellan bolagsmännen.

Om individuell egendom – t.ex. del av rörelse – i fall som de nu nämnda övergår till att ägas av bolagsmännen gemensamt med samäganderätt eller i egendomsgemenskap, sker ett företagsförvärv i konkurrenslagens mening.³³⁸

6.2.4.3 Konkurrensverkets praxis avseende gemensamma företag

Konkurrensverket har mot bakgrund av uttalandet i motiven (se ovan) intagit ståndpunkten att någon åtskillnad mellan kooperativa och koncentrativa gemensamma företag – på sätt som sker i EG-rätten – inte kan göras vid tillämpning av KL. Detta ställningstagande grundar sig bl.a. på det faktum att KL – i motsats till EG-rätten – inte innehåller någon uttrycklig distinktion mellan kooperativa och koncentrativa gemensamma företag. I lagen ges inte heller någon vägledning om förhållandet mellan reglerna om förbud mot konkurrensbegränsande samarbete och reglerna om kontroll av företagsförvärv. En bestämmelse i detta avseende finns däremot i EG-rätten. Det avgörande vid tillämpning av lagen är därför – enligt verkets mening – om koncentrationen medför någon form av äganderättsövergång. Denna tillämpning innebär enligt verket att såväl kooperativa som koncentrativa gemensamma företag faller under lagens bestämmelser om företagsförvärv om detta rekvisit är uppfyllt och skyldighet att anmäla förvärvet föreligger.

³³⁸ Prop. 1981/82:165 s. 261.

6.2.4.4 Accessoriska begränsningar

Ett avtal om företagsförvärv kan utöver de för förvärvet grundläggande avtalsvillkoren även innehålla vissa andra avtalsvillkor med konkurrensbegränsande verkan, t.ex. konkurrensklausuler eller inköps- och leveransavtal, som inskränker avtalsparternas handlingsfrihet på marknaden, men som är nödvändiga för förvärvet, s.k. accessoriska begränsningar.

Varken i KL eller i motiven till lagen behandlas frågan om hur accessoriska begränsningar skall bedömas i samband med prövningen av företagsförvärv.

6.2.4.5 Konkurrensverkets praxis avseende accessoriska begränsningar

Konkurrensverket har här intagit ståndpunkten att avsaknaden av lagreglering och uttalanden i motiven skall tolkas som att EG-rätten i denna del inte skall tjäna som ledning vid tillämpningen av KL. Detta ställningstagande innebär att accessoriska begränsningar som avtalats mellan parterna i förvärvsavtalet och som inskränker deras handlingsfrihet på marknaden kan prövas enligt bestämmelserna om förbud mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning.

Konkurrensbegränsande avtalsvillkor som har ett direkt samband med ett företagsförvärv och som tillika kan anses nödvändigt för förvärvets genomförande omfattas normalt inte förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete eftersom en sådan konkurrensbegränsning i sig inte kan anses påverka konkurrensen på ett märkbart sätt.

Konkurrensverket har i vissa beslut som gällt förvärvsärenden även uttalat sig om accessoriska begränsningar i förvärvsavtalet. Enligt vad företrädare för verket uppgett torde ett sådant uttalande inte ha någon rättslig betydelse och bör inte anses utgöra annat än verkets preliminära bedömning av den accessoriska begränsningen i fråga.

Ett företag som önskar ett formellt beslut avseende en accessorisk begränsning måste således ansöka om ett icke-ingripandebesked enligt 20 § KL.

6.2.5 Regeln om förbud mot företagsförvärv

I 34 § KL anges att företagsförvärv i vissa fall kan förbjudas.

Bestämmelsen lyder:

Stockholms tingsrätt får på talan av Konkurrensverket förbjuda ett företagsförvärv som omfattas av anmälningsskyldighet enligt 37 § eller som har anmälts frivilligt enligt vad som anges där.

Ett förvärv skall förbjudas,

1. om det skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på den svenska marknaden eller på en avsevärd del av den, och

2. detta sker på ett sätt som är skadligt från allmän synpunkt.

Förbud får dock inte meddelas i fråga om förvärv som har skett på en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller genom inrop på exekutiv auktion. I sådana fall får förvärvaren i stället åläggas att avyttra det som har förvärvats.

6.2.5.1 Dominansbegreppet

Enligt 34 § KL får ett ingripande mot ett företagsförvärv ske endast om förvärvet skapar eller förstärker en dominerande ställning på marknaden. Kravet på dominerande ställning överfördes från ÄKL i syfte att begränsa förvärvskontrollens räckvidd. Begreppet dominerande ställning ges samma innebörd som vid tillämpning av bestämmelsen om missbruk av dominerande ställning, dvs. knyter an till den tolkning av begreppet som kommit till uttryck i EG-rätten.³³⁹

En dominerande ställning kan beskrivas som en stark ekonomisk ställning hos ett företag som gör det möjligt för företaget att hindra att effektiv konkurrens upprätthålls på marknaden genom att medge företaget att i avsevärd utsträckning agera oberoende av sina konkurrenter och kunder och i sista hand konsumenterna.

Vid bedömningen av om en dominerande ställning föreligger utgör företagets marknadsandel en viktig omständighet. En hög marknadsandel får mindre betydelse om företaget möter konkurrens från ett eller flera andra företag med stor marknadsandel.

I EG-rättslig praxis har en marknadsandel som understiger trettio procent inte ansetts tyda på en dominerande ställning annat än vid förekomsten av exceptionella omständigheter. Även marknadsandelar på mellan trettio och fyrtio procent anses ligga under den nivå som tyder på dominans. Marknadsandelar på över fyrtio procent anses däremot

³³⁹ Prop. 1992/93:56 s.41.

innebära tydliga tecken på dominans. En marknadsandel på femtio procent anses innebära presumtion för att en marknadsdominerande ställning föreligger. En marknadsandel överstigande sextiofem procent utgör presumtion för att en mycket stor marknadsdominans föreligger. Presumtionen torde vara svår att motbevisa, särskilt om de konkurrerande företagen är relativt små eller av mindre betydelse.³⁴⁰

Bestämmelserna om företagsförvärv är tillämpliga även på en koncern eller en grupp av företag som utgör en ekonomisk enhet, och som genom ett företagsförvärv skapar eller förstärker en dominerande ställning. Om det förvärvande företaget ingår i en grupp företag som mist sin inbördes självständighet, skall gruppens marknadsställning beaktas. Företag kan hållas samman av att de ingår i en koncern eller att en fysisk person äger aktier i olika företag. En sammanhållande koppling kan även bestå i sådan finansiell makt över en grupp företag som i det väsentliga berövar dem deras självständighet eller kontrollen över råvaruleveranser eller i andra förhållanden med motsvarande verkningar.

I likhet med vad som gäller vid tillämpningen av 19 § är det förvärvets påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden som bedöms. En skillnad i förhållande till 19 § när det gäller bestämmande av relevant marknad är att det här är fråga om den svenska marknaden i dess helhet eller en avsevärd del av den. Den relevanta marknaden måste således utgöra hela eller en relativt stor del av landet, t.ex. ett landskap eller ett län. Den geografiska utbredningen kan dock vara mindre om den relevanta marknaden omfattar en betydelsefull del av befolkningen, t.ex. storstadsregionerna.³⁴¹

6.2.5.2 Väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens

För att ett ingripande mot ett företagsförvärv skall ske krävs förutom att förvärvet skapar eller förstärker en dominerande ställning även att denna ställning väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på den svenska marknaden eller en väsentlig del av den.

Rekvisitet ”väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens” uttrycker innebörden av det s.k. konkurrenstestet, dvs. bedömningen av förvärvets negativa på-

³⁴⁰ Prop. 1992/93:56 s. 85 f.

³⁴¹ Prop. s. 98.

verkan på konkurrensen. Omständigheter av betydelse vid denna prövning är bl.a. marknadens struktur, förekomsten av faktisk eller potentiell konkurrens från företag som är belägna i och utanför landet, berörda företags marknadsställning och deras ekonomiska och finansiella styrka, leverantörernas och konsumenternas valmöjligheter och deras tillgång till leveranser och marknader, rättsliga och andra hinder för inträde på marknaden, utvecklingen av tillgång och efterfrågan på de aktuella varorna och tjänsterna, avnämarintressen i mellanliggande och slutliga distributionsled samt utvecklingen av tekniskt och ekonomiskt framåtskridande.

I motiven framhålls särskilt faran för att företagen på marknader med duopol, oligopolmarknader eller annan väsentlig koncentration skall kunna agera samordnat. Dessa marknader innehåller få aktörer och ett otillåtet samarbete på sådana marknader torde vara lättare att upprätthålla och dölja än på andra marknader. Även utan kontakter sinsemellan kan företag om de är få agera samordnat genom ett medvetet parallellt förfarande. Särskilt på oligopolmarknader med homogena produkter kan oligopolisterna samordna sina beteenden, t.ex. i form av parallell prissättning på en nivå som överstiger konkurrensnivån. Dessa faktorer bör enligt motiven beaktas särskilt vid prövningen av förvärv som sker på marknader med få aktörer. Ett moment i denna prövning blir därvid att bedöma den marknadsmakt som företagen utövar tillsammans.

När det gäller ett förstärkande av en redan dominerande ställning kan även ett förvärv av en mindre aktör på marknaden påverka konkurrensen på ett mycket negativt sätt. I ett sådant läge bör enligt motiven särskilt beaktas det mindre företagets utvecklingsmöjligheter på sikt och bidrag till en bättre balanssituation på marknaden.³⁴²

6.2.5.3 Skadligt från allmän synpunkt

Utöver att det skall vara fråga om ett väsentlig hämmande av konkurrensen krävs att detta sker på ett sätt som är skadligt från allmän synpunkt. Även om ett väsentligt hämmande av konkurrensen normalt torde sammanfalla med skadligt från allmän synpunkt så är det, enligt vad som uttalas i motiven, inte möjligt att ha ett system där varje företagsförvärv som medför att konkurrensen hämmas väsentligt skall förbjudas. Ett förvärv kan nämligen under vissa förhållanden hämta sitt försvar i omständigheter som medför positiva effekter från samhälls-ekonomisk synpunkt. En sådan situation kan enligt motiven uppstå när,

³⁴² Prop. s. 99.

å ena sidan, ett företagsförvärv påtagligt hämmar konkurrensen på ett sätt som kan försvaga konkurrenstrycket i kanske betydande grad och, å andra sidan, det ekonomiska värdet av rationellare produktion vilket uppnås just genom förvärvet.

Ett förvärv kan också utgöra ett led i en strukturrationalisering som är nödvändig för att ett företag skall kunna stärka sin konkurrenskraft på den internationella marknaden. Det blir här fråga om avvägning mellan två faktorer. Mot företagets behov av en stark hemmabas och stordriftsfördelar m.m., vilket visserligen hämmar konkurrensen på den svenska marknaden men som i ett längre och vidare perspektiv kan ha positiva effekter för konkurrensen och samhällsekonomin utveckling i landet, kan stå kravet på en väl fungerande hemmamarknad som gynnar nya svenska företag att växa upp.

I den samlade bedömningen skall också beaktas om förvärvaren har möjlighet att vinna skalfördelar i fråga om produktion, forskning och utveckling och marknadsföring genom samarbetspartner utomlands eller förvärv av företag utanför landet. Vid prövningen bör man enligt motiven inte bara utgå från den aktuella marknadssituationen utan också väga in sådana förväntade framtida förändringar av marknadsbilden som exempelvis en avreglering av en bransch kan medföra.

Men även andra allmänna intressen kan ha en sådan styrka att man måste väga dem mot det samhällsekonomiska intresset av en effektiv konkurrens när man prövar ett företagsförvärv. Det gäller framför allt intresset av att skydda liv, hälsa och säkerhet. Enligt motiven torde exempelvis nationella säkerhets- och försörjningsintressen kunna vara av den digniteten att rent konkurrensrättsliga aspekter i det enskilda fallet får vika.

Prövningen av ett företagsförvärv bör således inte bara avse förvärvets omedelbara effekter på konkurrensen utan utgå från en helhetsbedömning där konkurrensfaktorer får vägas mot andra allmänna intressen av särskilt viktig art. Vid denna vägning har de långsiktiga verkningarna en mycket stor betydelse.³⁴³

6.2.6 Territoriell begränsning

På samma sätt som tidigare gällde enligt ÄKL faller inom lagens tillämpningsområde endast förvärv av företag som bedriver verksamhet inom landet eller av rörelser som bedrivs här. Som tidigare nämnts faller utanför lagens tillämpningsområde förvärv av företag som bedriver sin verksamhet endast utomlands eller av rörelser som bedrivs endast

³⁴³ Prop. s. 42.

utomlands, detta oavsett om det förvärvande företaget är svenskt eller inte. Tidigare har också nämnts att i fråga om partiella förvärv och fusioner medför kravet på verksamhet eller rörelse inom landet att förvärvet eller fusionen endast faller inom lagens tillämpningsområde om förvärvaren får del av den verksamhet eller rörelse som bedrivs inom landet.³⁴⁴

Det förvärvade företaget behöver inte självt bedriva verksamhet inom landet utan det är tillräckligt att ett företag vari det förvärvade företaget har ett bestämmande inflytande bedriver sådan verksamhet för att förvärvet skall vara att anse som ett företagsförvärv i lagens mening.

6.2.7 Anmälningssregler, m.m.

Den närmare omfattningen av anmälningsskyldigheten vid företagsförvärv anges i 37 § KL.

37 § lyder:

Ett företagsförvärv skall anmälas till Konkurrensverket av någon som är part i förvärvsavtalet, om de berörda företagen tillsammans har en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger fyra miljarder kronor.

Om förvärvaren ingår i en grupp som består av flera företag som har gemensamma ägarintressen eller som hålls samman på något annat sätt, skall gruppens sammanlagda årsomsättning anses som förvärvarens årsomsättning.

Skyldighet att anmäla ett företagsförvärv föreligger inte om det förvärvade företags omsättning föregående räkenskapsår understiger 100 miljoner kronor. Trots att omsättningen understiger detta belopp, får Konkurrensverket i ett enskilt fall ålägga en part i ett förvärvsavtal att anmäla förvärvet, när detta är påkallat av särskilda skäl. En part i ett förvärvsavtal har dessutom alltid rätt att frivilligt anmäla ett förvärv till Konkurrensverket.

I paragrafens första stycke anges att ett företagsförvärv skall anmälas till Konkurrensverket av någon som är part i förvärvsavtalet, om de berörda företagen tillsammans har en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger fyra miljarder kronor. I andra stycket anges att om förvärvaren ingår i en grupp som består av flera företag som har gemensamma ägarintressen eller som hålls samman på något annat sätt, skall gruppens sammanlagda årsomsättning anses som förvärvarens årsomsättning.

³⁴⁴ Se bl.a. Konkurrensverkets beslut den 27 september 1994 i ärende dnr 1234/94.

I fråga om nivån på kontrollen av företagsförvärv uttalades i lagmotiven till 1993 års konkurrenslag att kontrollen bör ses som en undantagsåtgärd. Endast vissa större företagsförvärv bör enligt motiven kunna bli föremål för samhällets prövning. Som en rimlig avvägning, framhölls det, bör kontrollen endast omfatta sådana förvärv där de berörda företagen tillsammans har en årsomsättning som överstiger fyra miljarder kronor. Vidare framhölls att ett ingripande endast bör ske när förvärvet kan antas leda till mer påtagligt skadliga effekter i ett långsiktigt perspektiv. Avgörande är härvid om förvärvet kan antas leda till ett väsentligt minskat konkurrenstryck eller om konkurrensen sätts ur spel.³⁴⁵

I fråga om de allmänna överväganden som låg till grund för ett införande av generell anmälningsskyldighet anfördes i motiven:³⁴⁶

”Det är angeläget att uppnå ett system med fasta och korta tidsfrister för prövningen av förvärvsärenden. Det är viktigt för företagets planering att det inte under lång tid råder osäkerhet om ett företagsförvärv kommer att godkännas eller inte.

För att uppnå en objektiv utgångspunkt när första tidsfristen börjar löpa bör det införas en skyldighet att till Konkurrensverket anmäla sådana förvärv som kan bli föremål för ingripande enligt lagen. I många utländska system finns en sådan skyldighet.

En ytterligare fördel som man uppnår med en anmälningsskyldighet är att det ökar effektiviteten i förvärvskontrollen. Det förvärvande företaget kan inte överraska konkurrensmyndigheten med att omedelbart integrera det förvärvande företaget i sin egen verksamhet på så sätt att det verkar avhållande mot att förbjuda förvärvet på grund av de stora skador en uppbyggnad kan åstadkomma.

Konsekvensen av anmälan bör vara att Konkurrensverket ges en frist om 30 dagar under vilken förvärvet inte får genomföras annat än om verket beslutar att inte föra saken till tingsrätten. Under fristen måste verket fatta beslut om särskild undersökning. Om så inte sker, har möjligheten att föra talan om förvärvet förfallit. Beslutar verket om att inleda en undersökning bör talan väckas hos tingsrätten inom 90 dagar, vilket är den tidsfrist som i dag gäller för att väcka talan hos Marknadsdomstolen. Överklagas tingsrättens dom bör Marknadsdomstolen avgöra målet inom samma tidsfrister som enligt KL gäller för regeringen, dvs. inom tre månader.

En anmälan ger alltså en objektiv fastställbar utgångspunkt för tidsfristen. Falskt eller ofullständigt beslutsmaterial till Konkurrensverket i samband med anmälan bör föranleda att den första tidsfristen inte anses ha börjat löpa.”

Vidare anfördes i motiven³⁴⁷:

”Det ligger således i företagets eget intresse att anmälan verkligen kommer in för att förvärvet inte skall stå öppet under en längre tid än nödvändigt. De

³⁴⁵ Prop. 1992/93:56 s. 40.

³⁴⁶ Prop. s. 49.

³⁴⁷ Prop. s. 102.

angivna tidsfristerna ansluter helt till de frister som EG har i sin förvärvskontroll

Det ligger i sakens natur att merparten av alla förvärv som anmäls inte torde föranleda något ingripande från konkurrensverkets sida.”

Genom en lagändring, som trädde i kraft den 1 juli 1997, undantas från den tidigare generella anmälningsskyldigheten sådana företagsförvärv där det förvärvade företagets omsättning föregående räkenskapsår understiger 100 miljoner kronor. Trots att omsättningen understiger detta belopp, får Konkurrensverket i ett enskilt fall ålägga en part i ett förvärvsavtal att anmäla förvärvet, när detta är påkallat av särskilda skäl. En part i ett förvärvsavtal har dessutom alltid rätt att frivilligt anmäla ett sådant förvärv till Konkurrensverket.

I fråga om de allmänna överväganden som låg till grund för denna lagändring anfördes i lagmotiven³⁴⁸:

”Den nuvarande anmälningsskyldigheten vid företagsförvärv har medfört att ett stort antal företagsförvärv anmäls till Konkurrensverket för prövning. Det är nu väsentligt fler förvärvsärenden som granskas än vad som var fallet när 1982 års lagstiftning gällde. I bara två fall av de anmälda förvärven har Konkurrensverket hittills väckt talan om att förvärvet skall förbjudas. Av de anmälda förvärven har endast ett fåtal gett upphov till några konkurrensrättsliga anmärkningar eller invändningar från verkets sida. Enligt Konkurrensverket har företagsförvärven i många fall lett till att konkurrensen på marknaden skärpts. Som exempel nämns att utländska företag gått in på den svenska marknaden genom förvärv av mindre och medelstora företag. De senare har därmed kunnat få ökad finansiell styrka eller teknisk kompetens och därigenom en starkare ställning på marknaden. De första årens erfarenheter av den nya konkurrenslagen leder därför till slutsatsen att ett mycket stort antal företagsförvärv som inte medför några negativa effekter från konkurrenssynpunkt trots detta underkastas prövning enligt lagen.

Den nuvarande ordningen medför således att Konkurrensverkets resurser tas i anspråk för ärenden som saknar egentlig betydelse för konkurrensen. Den medför också att företagen i många av dessa ärenden tvingas till omfattande arbete med att ta fram uppgifter som krävs för verkets prövning och kan få betydande kostnader för juridiska ombud m.m.

Slutsatsen blir därmed den att nuvarande ordning i fråga om den generella anmälningsskyldigheten har sådana följder, att förändringar i regelsystemet i denna del nu bör övervägas särskilt, i syfte att begränsa denna skyldighet.

Regeringen bedömer, med hänsyn till erfarenheterna i rättstillämpningen, det lämpliga valet vara att följa utredningens förslag, vilket överensstämmer med promemorians förslag. Detta innebär att den generella anmälningsskyldigheten slopas beträffande förvärv där det förvärvade företagets omsättning föregående räkenskapsår understiger 100 miljoner kronor. Utredningen har vidare föreslagit att en anmälningsskyldighet trots detta skall gälla under den nyss nämnda gränsen, om förvärvaren genom förvärvet skapar eller förstärker en dominerande ställning på den svenska marknaden

³⁴⁸ Prop. 1996/97:82 s. 9 ff.

eller en avsevärd del av den. I fråga om gränsdragningen för anmälningsskyldighet genom begreppen marknadsdominans respektive marknadsandel har kritikerna pekat på bl.a. svårigheter att avgränsa vad som är relevant marknad, risken för felbedömningar respektive att anmälan sker för säkerhets skull samt osäkerhet från rättssäkerhetssynpunkt om när anmälningsskyldighet inträder. Regeringen finner denna kritik tungt vägande. I första hand bör därför en annan väg prövas.

Att som föreslagits i vissa remissyttranden över utredningens förslag, slopa kontrollen helt beträffande förvävsobjekt vilkas årsomsättning understiger viss gräns framstår emellertid inte som den nu framkomliga eller lämpliga vägen. I dag prövas alla förvärv oberoende av storlek, när gränsen fyra miljarder kronor har passerats. Det saknas i nuläget beredningsunderlag som visar att det är lämpligt att reducera det nuvarande kontrollområdet i fråga om förvävsobjekt av viss minsta storlek på så sätt att dessa avskärs från varje kontrollmöjlighet. Inte heller finns det något underlag som gör det möjligt att bedöma var gränsen i så fall skulle dras.

Samtidigt bör uppmärksammas att de fall där ingripande är påkallat säkerligen blir alltmer sällsynta ju mindre förvävsobjektets årsomsättning är. Detta får anses följa av att förvärv av mindre företag mera sällan får sådana samhällsekonomiska och andra konsekvenser som utgör de rättsliga förutsättningarna för ingripanden på företagsförvävsområdet vid prövningen enligt konkurrenslagen. Såsom framgår av promemorians förslag kan dock i mer sällsynta fall även sådana mindre förvärv vara nog viktiga för att kvalificera för prövning, sett utifrån de samhällsekonomiska och konsumentpolitiska intressen som konkurrenslagen skall slå vakt om.

En sådan undantagssituation är s.k. successiva förvärv, där ett redan starkt företag har som strategi att undan för undan köpa upp mindre konkurrenter eller även utan en sådan strategi rent faktiskt gör sådana förvärv vid olika tillfällen. På mer koncentrerade marknader, med marknadsdominans för ett eller flera företag tillsammans eller med fåtalskonkurrens, kan detta i vissa fall få särskilt negativa effekter från allmän synpunkt. Varje sådant förvärv kan visserligen i sig vara av mindre betydelse, sett uteslutande ur synvinkeln att det förvärvade företaget har en liten omsättning. Förvärv av detta slag utsläcker dock konkurrenter som kan ha en potential för tillväxt som skulle ha kunnat höja konkurrenstrycket i ett kortare eller längre perspektiv. Samtidigt tillväxer förvärvaren i storlek, om än långsamt. Om marknaden är så koncentrerad att det vid sidan om företaget med marknadsdominans, eller i ett läge med duopol eller liknande, endast finns få små konkurrenter, kan ett visst förvärv av ett litet företag vara starkt negativt från konkurrenssynpunkt. Ett annat exempel är att ett starkt företag på en mer koncentrerad marknad, med mycket få små företag, förvärvar en enstaka liten nyetablerare, för att hindra att denne i framtiden kan komma att utmana förvärvarens ställning. Detta kan inverka mycket negativt på andra presumtiva nyetablerares vilja att våga sig in på marknaden, vilket kan över tid allvarligt skada konkurrenstrycket.

Om man – med inriktning på dessa mer sällsynta situationer – under nivån 100 miljoner kronor slopar den generella anmälningsskyldigheten men samtidigt, och under vissa förutsättningar, tillåter en prövningsmöjlighet i enskilt fall, tillgodoses skyddsbehovet för de berörda allmänna intressena. Samtidigt kan man i troligen betydande omfattning undvika de problem som dagens system skapar. En sådan prövningsmöjlighet kan skapas efter viss förebild av hur den tidigare konkurrenslagen var utformad.

Vid en samlad bedömning framstår som lämpligast att, såsom föreslagits i promemorian, avskaffa den generella anmälningsskyldigheten under nivån 100 miljoner kronor och att ersätta den med en föreskrift om att Kon-

kurrensverket under viss förutsättning kan ålägga en part i ett förvärvsavtal att anmäla ett visst individuellt förvärv, när det förvärvade företagets omsättning understiger 100 miljoner kronor. Ett sådant system bör av bl.a. rättssäkerhetsskäl vara kopplat med en möjlighet att anmäla ett förvärv av detta slag frivilligt, så att nu gällande ordning med en frist för Konkurrensverket m.m. aktiveras. Denna möjlighet bör finnas för att det skall gå att få rättslig visshet om ingripande kommer att ske eller inte, i de mycket speciella situationer där ett företag, som är part i fråga om ett litet förvärv av det aktuella slaget, kan känna en befogad tveksamhet i frågan om huruvida förvärvet klarar en prövning enligt konkurrenslagen. Systemet måste i konsekvens därmed medge att tingsrätten, på talan av Konkurrensverket, kan förbjuda också ett förvärv som har anmälts frivilligt. Systemet med anmälan och prövning i fråga om företagsförvärv under gränsen för den generella anmälningsskyldigheten har en alldeles särskild undantagskaraktär, på grund av de ekonomiska förhållandena som redovisats i det föregående. Denna karaktär bör framgå av författningstexten.

Flera remissinstanser har, beträffande promemorieförslaget, i det avseendet framfört som sin uppfattning att undantagskaraktären bör markeras genom att verket ges befogenhet att ålägga part att anmäla ett förvärv endast när detta är påkallat av synnerliga skäl. Regeringen anser att en så snävt utformad regel skulle leda till att konkurrenslagens skyddsintressen eftersattes opåkallat. Vad som bör få ett uttryck i själva bestämmelsen är bara det förhållandet att anmälningsskyldigheten under den aktuella gränsen har en alldeles särskild undantagskaraktär. Om det väl föreligger indikationer av viss styrka som talar för att ett mindre förvärv vid närmare undersökning kan visa sig vara av sådan angelägenhetsgrad som redovisats ovan, bör detta vara tillräckligt för att ingripa med ett åläggande att anmäla förvärvet. Det anförda uppnås genom att det i bestämmelsen anges att åläggande får meddelas endast när det är påkallat av särskilda skäl. Det förslag regeringen därmed stannat för kommer inte helt att undanröja resursåtgång för de prövande allmänna organen. En del förvärv kommer att anmälas frivilligt. Särskilt om undantagskaraktären markeras tydligt, måste det dock antas att dagens problem reduceras påtagligt, samtidigt som de befintliga resurserna kan användas på ett sätt som är mer ändamålsenligt.”

Som nämnts ovan skall ett företagsförvärv anmälas av någon som är part i förvärvsavtalet. I lagmotiven till 1993 års konkurrenslag anges att närmare föreskrifter om vilka uppgifter som skall lämnas i en anmälan meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Konkurrensverket. Härvid framhålls att i fråga om vissa typer av företagsförvärv – dvs. sådana förvärv som normalt inte kan anses ha så stor betydelse för konkurrensen – föreligger inte hinder mot att en mindre långtgående skyldighet att lämna uppgifter bör kunna förekomma. Vidare uttalas att en anmälan kan inte anses vara gjord innan alla uppgifter som krävs har kommit in till Konkurrensverket.³⁴⁹

³⁴⁹ Prop. 1992/93:56 s. 102.

Konkurrensverkets föreskrifter avseende anmälan av företagsförvärv

I 2 § konkurrensförordningen (1993:173) anges att en anmälan enligt 37 § konkurrenslagen skall göras skriftligen.

Med stöd av bemyndigandet i 3 § samma förordning har Konkurrensverket utfärdat bindande föreskrifter om vilka uppgifter som skall lämnas för att en fullständig anmälan skall anses föreligga.³⁵⁰

Konkurrensverket kan i enskilda fall besluta om undantag från föreskrifterna.

En anmälan anses gjord först när alla uppgifter som krävs enligt anvisningarna till blankett K 2 har kommit in till verket.

6.2.8 Prövningsförfarandet, m.m.

6.2.8.1 Särskild undersökning

I 38 § KL första stycket anges att Konkurrensverket får besluta att genomföra en särskild undersökning av ett företagsförvärv som har anmälts enligt 37 § KL. Enligt 38 § andra stycket skall ett sådant beslut meddelas inom trettio dagar från det anmälan kom in till Konkurrensverket. Under denna frist får den som är part i förvärvsavtalet inte vidta några åtgärder för att fullfölja förvärvet. I lagmotiven anføres följande beträffande angivna bestämmelser:

”Tidsfristen ansluter till vad som gäller inom EG:s förvärvskontroll.

Konkurrensverket bör så snabbt som möjligt fatta ett beslut, om man finner att särskild undersökning skall göras. I en hel del fall kommer emellertid anmälan inte att föranleda någon särskild undersökning, utan verket kan meddela de inblandade parterna att förvärvet inte kommer att föranleda något ingripande. Ett sådant beslut får till följd att talan om samma förvärv inte herefter kan väckas, om inte oriktiga uppgifter som påverkat beslutet har lämnats”³⁵¹

6.2.8.2 Tidsfrister, m.m.

Talan om förbud enligt 34 eller åläggande enligt 36 § får bara väckas efter beslut om särskild undersökning (39 § första stycket). En sådan

³⁵⁰ Se Konkurrensverkets föreskrifter (KKVFS 1996:2) om anmälan enligt 37 § konkurrenslagen (1993:20).

³⁵¹ Prop. s. 103.

skall talan väckas inom tre månader från beslutet. Stockholms tingsrätt får – på begäran av Konkurrensverket – förlänga fristen med högst en månad i sänder, om parterna i förvärsavtalet eller, om förvärvet har skett på det sätt som anges i 34 § tredje stycket, förvärvaren samtycker till det eller det finns synnerliga skäl (39 § andra stycket). Bestämmelserna motsvarar delvis vad som tidigare gällde enligt 20 § andra och tredje styckena i 1982 års konkurrenslag (ÅKL).

6.2.8.3 Förbud i väntan på slutlig prövning, m.m.

I motiven till 1993 års konkurrenslag anges att ett nära samband med tidsfristerna har möjligheten att i interimistiskt beslut förhindra fullföljandet av ett förvärv.

Bestämmelser om interimistiskt förbud finns intagna i 41 § KL. I paragrafens första stycke anges att om det är motiverat av ett allmänt intresse som väger tyngre än den olägenhet som åtgärden medför får Stockholms tingsrätt – på yrkande av Konkurrensverket – för tiden till dess en fråga enligt 34 eller 36 § slutligt har avgjorts förbjuda parterna i ett avtal om företagsförvärv att fullfölja förvärvet. Ett sådant beslut får inte meddelas utan att parterna i förvärsavtalet eller, om förvärvet har skett på det sätt som anges i 34 § tredje stycket, förvärvaren fått tillfälle att yttra sig. I brådskande fall får dock ett sådant beslut meddelas. I lagmotiven uttalas följande i fråga om skälen för angivna bestämmelser³⁵²:

”Det framstår som angeläget att företag inte obstruerar genom att faktiskt genomföra ett förvärv medan prövningen ännu pågår. Prövningen bör inte få störas av fullföljande åtgärder av förvärsparterna.

Den nuvarande regeln har i praktiken visat sig mindre ändamålsenlig. Enligt regeringens uppfattning bör möjligheten att få ett interimistiskt beslut av innebörd att förvärvet inte får fullföljas innan ärendet slutligt prövats vidgas. Det bör kunna ske då det allmänna intresset av fortsatt utredning utan påverkan av åtgärder från de inblandande parterna överväger de olägenheter företagen kan ha av att förvärvet inte kan fullföljas så länge prövningen pågår.”

I motiven anförs vidare³⁵³:

”Behov av ett interimistiskt förbud kan finnas när Konkurrensverket har beslutat om särskild undersökning av ett förvärv och det automatiska förbudet mot fullföljande av åtgärder har upphört. Behov kan också finnas när företag inte gör anmälan trots att företagsförvärvet skall anmälas enligt 37 § eller om företaget dröjer med en sådan anmälan.

³⁵² Prop. s. 49 f.

³⁵³ Prop. s. 105.

Prövningen huruvida interimistiskt förbud skall meddelas skall inte inriktas på någon form av sannolikhetsbedömning av om förvärvet kommer att bli slutligt stoppat. I stället skall en avvägning göras mellan det allmännas intresse av fortsatt utredning utan påverkan av åtgärder från de inblandade företagens sida och den olägenhet som ett sådant beslut kan medföra för enskilda förvärvsparter.

Skulle alltså fullföljande åtgärder från förvärvsparternas sida störa prövningen skall interimistiskt förbud mot fullföljande meddelas, om det inte samtidigt framgår att de inblandade företagen skulle komma att drabbas av olägenheter som överväger vad som kan vara det allmännas intresse i saken.³⁵⁴

6.3 Sekretess, m.m.

Som tidigare framgått har berörda företag en omfattande uppgiftsskyldighet i samband med anmälan av ett företagsförvärv enligt 37 § KL. Under utredningsarbetet har väckts frågan om behov av ett ökat sekretesskydd för sådana uppgifter som rör enskilda affärs- och driftförhållanden i ärenden som rör företagsförvärv. Det finns därför skäl att i detta sammanhang närmare behandla tryckfrihetsförordningens och sekretesslagens bestämmelser som gäller vid Konkurrensverkets handläggning av ärenden som rör företagsförvärv.

6.3.1 Bestämmelser i tryckfrihetsförordningen

I 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen finns vissa grundläggande regler om allmänna handlingars offentlighet. Där anges att varje svensk medborgare, till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning, skall ha rätt att taga del av allmänna handlingar.³⁵⁴

Enligt 2 kap. 2 § första stycket tryckfrihetsförordningen får rätten att ta del av allmänna handlingar begränsas, men endast med hänsyn till vissa i förordningen uppräknade skyddsintressen. Sådana skyddsintressen utgör bl.a. myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn och enskilda personliga eller ekonomiska intressen.

I andra stycket samma paragraf föreskrivs att begränsning av rätten att taga del av allmänna handlingar skall angivas noga i en särskild lag eller, om så befinner lämpligare, i annan lag vartill den särskilda lagen hänvisar. Vidare föreskrivs att regeringen får efter bemyndigande i en sådan lag genom förordning meddela närmare föreskrifter om bestämmelsens tillämplighet.

³⁵⁴ Enligt en särskild regel i 14 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen är utlänningar i princip likställda med svenska medborgare.

I 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen anges att en handling är allmän, om den förvaras hos en myndighet och enligt 6 eller 7 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten. Vidare finns föreskrifter om skyldighet för en myndighet att på begäran lämna ut en sådan handling.

6.3.2 Sekretesslagen, m.m.

Den särskilda lag som hänvisas till i 2 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen är sekretesslagen (1980:100).

I sekretesslagen ges bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar.

6.3.2.1 Allmänna handlingars offentlighet, m.m.

Som ovan nämnts innebär reglerna i 2 kap. tryckfrihetsförordningen en rätt för såväl svenska som utländska medborgare att ta del av sådana allmänna handlingar som inte är att bedöma som hemliga.

I 15 kap. sekretesslagen finns bestämmelser som på olika punkter kompletterar tryckfrihetsförordningens bestämmelser om allmänna handlingars offentlighet.

I 15 kap. 1 och 2 §§ sekretesslagen ges bestämmelser om bl.a. myndighets skyldighet att registrera allmänna handlingar i vissa fall och om vad register skall innehålla.

I lagmotiven anfördes i fråga om de allmänna överväganden som låg till grund för bestämmelserna i 15 kap. bl.a.:³⁵⁵

”Reglerna i 2 kap. TF innebär en rätt för envar att ta del av sådana allmänna handlingar som inte är att bedöma som hemliga. Reglernas praktiska tillämpning förutsätter att den som begär att få ta del av en handling kan lämna sådana uppgifter om handlingen att myndigheten kan identifiera den. Många gånger fordras härför att det finns tillgång till någon form av register eller diarium över myndighetens handlingar. Ett register fyller också den funktionen att allmänheten därigenom kan få vetskap om att en viss handling över huvud taget existerar. Hos de flesta myndigheter förekommer i dag också någon sorts registrering av allmänna handlingar. Detta är i regel nödvändigt redan av hänsyn till myndighetens egen verksamhet. Varken i TF eller i annan lag finns det emellertid regler som generellt föreskriver skyldighet för myndighet att föra register. Däremot finns regler i ämnet av mer begränsad räckvidd intagna i instruktioner och andra liknande författningar.

För att offentlighetsprincipen praktiskt sett skall kunna fungera på det sätt som är avsett i TF är det alltså nödvändigt att myndigheterna håller sina

³⁵⁵ Prop. s. 354.

allmänna handlingar registrerade eller i vart fall så ordnade att det utan svårighet kan konstateras vilka handlingar som har kommit in eller upprättats. Det är emellertid av stor betydelse inte bara att handlingar registreras eller ordnas så att möjlighet finns till överblick utan också hur registreringen eller de andra åtgärderna utformas. Genom det utredningsarbete som har bedrivits på området anser jag att det finns underlag för att nu lägga fast vissa allmänna riktlinjer i ämnet. Med hänsyn till frågans vikt anser jag att riksdagen bör beredas tillfälle att genom lag besluta om dessa riktlinjer.

Reglerna bör syfta till att garantera allmänhetens rätt att få tillgång till allmänna handlingar. Detta kan i vissa fall komma att innebära krav på längre gående registreringsåtgärder eller andra åtgärder än som är motiverat från rent administrativa utgångspunkter. När det gäller registrering av handlingar måste vidare en avvägning göras mellan å ena sidan intresset av att registret förs med tillräcklig utförlighet och å andra sidan att det förs på sådant sätt att det kan hållas allmänt tillgängligt. I enlighet med det anförda har i 1 och 2 §§ tagits in regler bl.a. om registrering av allmänna handlingar och om sättet härför. I 1 § fastslås skyldigheten att föra register eller vidta åtgärder med samma syfte. Vidare föreskrivs vissa undantag från denna skyldighet. I 2 § ges närmare regler om vad register skall innehålla.”

Skyldighet att registrera allmänna handlingar

Enligt 15 kap. 1 § första stycket sekretesslagen skall en allmän handling som har kommit in till eller upprättats hos myndigheten registreras utan dröjsmål, om det inte är uppenbart att den är av ringa betydelse för myndighetens verksamhet. I andra stycket anges att i fråga om allmänna handlingar, för vilka sekretess inte gäller, får registrering underlåtas om handlingarna hålls så ordnade att det utan svårighet kan fastställas om handlingen har kommit in eller upprättats. I lagmotiven anfördes bl.a.³⁵⁶

”I enlighet med vad som nyss har sagts föreskrivs i denna paragrafs första stycke, som i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelse i promemorian, skyldighet för myndighet att i vissa fall registrera allmänna handlingar hos myndigheten. Från offentlighetssynpunkt är det givetvis av vikt att registrering av handling sker utan dröjsmål så snart en handling har kommit in eller upprättats. Bestämmelsen har också avfattats så att detta har kommit till klart uttryck.

Som redan har berörts är det inte nödvändigt att alltid upprätthålla kravet på registrering för att säkerställa allmänhetens tillgång till allmänna handlingar. Syftet kan uppnås också på det sättet att myndigheten håller handlingarna så ordnade att den utomstående själv kan skaffa sig en överblick över dem. En förutsättning för att detta förfarande skall kunna användas är givetvis att handlingarna är offentliga. I enlighet härmed har i paragrafen föreskrivits att myndighet i fråga om handlingar, för vilka sekretess inte gäller, får underlåta registrering om den i stället håller handlingarna så ordnade att det utan svårighet kan fastställas om handlingen har kommit in eller upprättats.

³⁵⁶ Prop. s. 354 ff.

Såsom nyss har sagts kan allmänhetens tillgång till allmänna handlingar många gånger tillgodoses genom att handlingarna hålls så ordnade att möjlighet till överblick finns. Handlingarna kan ju lämnas till den utomstående ordnade i en akt eller på annat sätt. Att tillämpa detta förfarande också i fråga om allmänna handlingar som är hemliga låter sig naturligtvis inte göras. Någon annan möjlighet att ge överblick än genom registrering står inte till buds. Jag har därför inte ansett mig kunna gå ifrån det i promemorian upptagna förslaget att allmänna handlingar som är hemliga skall registreras. På denna registrering behöver självfallet inte alltför höga krav ställas. Det kan många gånger vara fullt tillräckligt att erforderliga anteckningar görs t.ex. på omslaget till den akt där handlingarna förvaras, på ett dagboksblad eller på liknande innehållsförteckning till akten. Vissa möjligheter till undantag från registreringsskyldigheten föreslås dessutom i paragrafens andra stycke. Därmed torde de praktiska svårigheter som bestämmelsen kan ge upphov till kunna bemästras.

Bestämmelsen i första stycket ger myndigheterna en betydande frihet att ordna registreringen efter vad som är lämpligast för den enskilda myndigheten. Den innebär inte något krav på central registrering, något som ett par remissinstanser har framfört önskemål om. En sådan ordning skulle inom många myndigheter framstå som onödigt arbetskrävande utan att ge nämnvärda fördelar. Bestämmelsen ålägger inte heller myndigheterna att föra en daglig lista över inkomna handlingar. Även ett sådant krav, som har haft förespråkare under remissbehandlingen, skulle för många myndigheter framstå som onödigt. Å andra sidan hindrar bestämmelsen givetvis inte att registreringen utformas så att de nu berörda önskemålen tillgodoses. Liksom hittills står det myndigheterna fritt att föra speciella register, t.ex. för viss del av verksamheten eller för vissa typer av handlingar. I formellt hänseende ställs således inga krav på registreringen. Det är alltså, som jag nyss har sagt, fullt tillräckligt om handlingarna i tidsföljd antecknas på ett aktomslag eller på ett särskilt dagboksblad eller liknande. De regler om vad ett register skall innehålla, som lämnas i 2 §, anger bara ett minimikrav som måste uppfyllas för att möjligheterna till insyn skall tillgodoses. Självfallet står det myndighet fritt att vid sidan härav föra de ytterligare register som är nödvändiga för att verksamheten skall kunna bedrivas effektivt.

Ett par remissinstanser har framhållit att praktiska svårigheter ibland kan komma att uppstå när det gäller att avgöra vilka handlingar som till följd av sekretess måste registreras. Detta gäller enligt dessa instanser särskilt för handlingar vars hemlighållande är beroende av huruvida ett skaderekvisit är uppfyllt. Den personal som har hand om diarieföring och registrering torde nämligen inte ha möjlighet att alltid rätt bedöma sekretessfrågan.

De svårigheter som kan uppstå i detta hänseende får självfallet inte underskattas. Den sekretessbedömning som i sammanhanget måste ske, kan emellertid göras ganska schematisk. Vid skadebedömningen får man alltså utgå från om handlingen innehåller uppgifter av det slaget att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som skall skyddas genom den aktuella sekretessbestämmelsen. Vidare får eventuella svårigheter förebyggas genom att den personal som handhar registrering ges erforderlig utbildning.”

Vad registret skall innehålla

I 15 kap. 2 § första stycket sekretesslagen ges bestämmelser om vad registret skall innehålla. Därvid föreskrivs i fråga om en allmän handling som registrerats enligt 1 § att av registret skall framgå 1) datum då handlingen kom in eller upprättades, 2) diarienummer eller annan beteckning som har åsatts handlingen, 3) i förekommande fall från vem handlingen har kommit in eller till vem den har expedierats och 4) i korthet vad handlingen rör.

I paragrafens andra stycke anges att en uppgift enligt första stycket 3 eller 4 får utelämnas eller särskiljas om det behövs för att registret i övriga delar skall kunna företes för allmänheten.

Enligt paragrafens tredje stycke får regeringen beträffande visst register föreskriva att föreskriften i andra stycket inte skall tillämpas, om denna annars skulle omfatta flertalet i registret upptagna handlingar. I lagmotiven anfördes i fråga om dessa bestämmelser bl.a.:³⁵⁷

”Om registrering enligt 1 § första stycket skall fylla sitt syfte måste den vara så utförlig att den registrerade handlingen utan svårighet kan identifieras. Å andra sidan får de anteckningar som görs i diariet eller registret inte leda till att en sekretesskyddad handling innehåll röjs. För att fylla sitt syfte måste ju registret kunna hållas allmänt tillgängligt. I promemorieförslaget har uppställts vissa minimikrav när det gäller vad som skall antecknas i ett register. Reglerna härom har tagits in i förevarande paragraf.

Jag vill här påpeka att skyldigheten att anteckna diarienummer eller annan beteckning självfallet endast gäller ifall myndigheten har åsatt handlingen sådant nummer eller liknande beteckning. Man behöver alltså inte tillskapa ett system med diarienumrering bara för att tillgodose denna bestämmelse. När det gäller att ange vad handlingen rör får detta inte tolkas så att registret skall utvisa innehållet i varje enskild skrivelse i ett ärende. Det räcker här givetvis med att det i registret eller på dagboksbladet finns en ärendemening som visar vad ärendet handlar om. De enskilda handlingarna kan sedan, som är brukligt, anges med enbart t.ex. ”ansökan” eller dylikt.

Som nyss har sagts ligger det i sakens natur att ett register eller diarium skall kunna hållas allmänt tillgängligt. Annars skulle ju syftet med registreringsskyldigheten inte uppnås. Å andra sidan kan det inte bortses från att sekretessen i vissa fall skulle komma att bli illusorisk om ett register alltid måste innehålla de uppgifter om en handling som jag nyss har angett. Beträffande flertalet handlingar torde det förhålla sig så att nödvändiga identifieringsuppgifter kan tillföras register utan risk för att ett sekretesskyddat intresse skadas. Uppenbart är dock att en uppgift om vem som har gett in en handling eller om vad handlingen rör i vissa fall kan behöva hemlighållas av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse. I likhet med vad som har föreslagits i promemorian föreskrivs därför i paragrafens andra stycke att uppgift som rör en handling avsändare, ingivare eller mottagare eller dess innehåll skall utelämnas eller särskiljas om det behövs av

³⁵⁷ Prop. s. 358 f.

sekretesskäl. Därigenom kan registret i övriga delar hållas allmänt tillgängligt. Vid prövningen av om vissa uppgifter sålunda skall utelämnas har myndigheten att tillämpa de materiella sekretessreglerna i lagen.

En särskild fråga, som har berörts av rikspolisstyrelsen, är hur man skall förfara med sådana handlingar vilkas blotta existens måste hållas hemliga. Rikspolisstyrelsen har därvid pekat på behovet av att i vissa fall kunna föra s.k. hemliga diarier. Med anledning härav vill jag framhålla att ett registers karaktär av offentlig eller hemlig handling liksom hittills får bedömas med hänsyn till registrets innehåll. Jag anser mig dock kunna utgå från att de obligatoriska uppgifterna i ett register dvs. uppgifterna enligt första stycket 1 och 2 praktiskt taget aldrig kommer att omfattas av sekretess. Bestämmelserna i denna paragraf utgör alltså en garanti mot att existensen av en sekretessbelagd handling hålls hemlig, låt vara att de uppgifter som står att finna i ett register kan vara begränsade. Möjligheten att påkalla prövning huruvida viss allmän handling kan lämnas ut eller inte står därmed i vart fall öppen.

Det kan inte uteslutas att tillämpningen av bestämmelserna i 2 § andra stycket inom vissa områden eller beträffande vissa slag av handlingar kan leda till öppna register som beträffande alla eller flertalet handlingar skulle komma att innehålla endast de obligatoriska uppgifterna om handlings datum och diarienummer. Ett sådant register skulle tvinga myndigheten till en omfattande dubbelregistrering samtidigt som det öppna registret för den utomstående skulle vara av föga värde. I 2 § tredje stycket ges därför möjlighet till undantag från paragrafens andra stycke, om föreskriften där skulle omfatta flertalet i ett visst register upptagna handlingar. Enligt bestämmelsen skall det ankomma på regeringen att i förordning bestämma om undantag beträffande visst register. Medges undantag från 2 § andra stycket gäller i stället huvudregeln i paragrafens första stycke. Frågan i vad mån registret helt eller delvis skall hållas hemligt får på sedvanligt sätt bedömas med hänsyn till registrets innehåll.”

6.3.2.2 Sekretessbestämmelser, m.m.

Enligt 1 kap. 2 § sekretesslagen får uppgift för vilken sekretess gäller inte röjas för enskild i andra fall än som särskilt anges i den lagen eller annan bestämmelse till vilken lagen hänvisar.

Att sekretess gäller innebär också att uppgiften inte heller får lämnas till annan myndighet, om det inte är medgivet på motsvarande sätt i särskilda bestämmelser. I de särskilda sekretessbestämmelserna saknas i regel anknytningar till namngivna myndigheter. I lagmotiven anfördes som skäl härför bl.a.:³⁵⁸

”Man undviker härigenom att låsa regleringen till den nuvarande förvaltningsorganisationen.

På motsvarande sätt har hänvisningar till reglering i annan lagstiftning normalt utformats så allmänt att de författningar som nu finns skall kunna ändras eller ersättas utan att detta behöver föranleda några följdförändringar i sekretesslagen.

³⁵⁸ Proposition 1979/80:2, s. 72 f.

Avsikten härmed är bl.a. dels att göra regleringen tydligare och därmed mera lättillämpad, dels att i överensstämmelse med offentlighetsprincipens krav nyansera regelsystemet på sådant sätt att sekretessen inte kommer att täcka fler uppgifter eller ha större styrka än som är oundgängligen nödvändigt i det särskilda fallet.”

I sekretesslagens olika materiella bestämmelser anges ofta att sekretess gälla i ärenden av visst slag eller i viss verksamhet. Begreppet ärende i sekretesslagen har därvid – på motsvarande sätt som i tryckfrihetsförordningen – den innebörd som begreppet ges enligt förvaltningslagen.

Sekretessbestämmelsernas uppbyggnad

De materiella sekretessbestämmelserna innehåller olika typer av rekvisit. Rekvisiten utgörs normalt av dels sådana som rör föremålet för sekretessen, dels sådana som avgränsar sekretessens räckvidd och dels sådana som anger dess styrka.

Föremålet för sekretessen utgörs av information med visst innehåll och anges i lagen genom ordet *uppgift* i förbindelse med en mer eller mindre långtgående precisering av uppgiftens art.

Ofta finns skäl att inskränka en sekretessregels *tillämpningsområde* i förhållande till de yttre gränser som anges i 1 kap. 1 § sekretesslagen. Orsaken kan t.ex. vara att intresset av insyn gör sig gällande med olika styrka i skilda sammanhang. Sekretessens räckvidd begränsas normalt genom användning av uttryckssätt som att sekretess gäller för viss uppgift i ärende eller i verksamhet av visst slag eller – mera undantagsvis – vid viss myndighet. En kombination av dessa rekvisit kan också förekomma.

Sekretesskyddets *styrka* kommer normalt till uttryck genom tillämpning av ett skaderekvisit, dvs. villkor som i regel för sekretess kräver sannolikhet i det särskilda fallet för skada av viss art om uppgift lämnas ut.

Användningen av ett skaderekvisit i en sekretessbestämmelse kan också uppfattas som en metod att precisera föremålet för sekretessen eller dennas räckvidd. Det torde därför inte gå att dra någon skarp gräns mellan de tre grupperna av sekretessrekvisit.

I sekretesslagens bestämmelser förekommer två grundtyper av skaderekvisit, ett ”rakt” och ett ”omvänt” rekvisit.

Den förstnämnda typen är utformad så att den slår fast en presumtion för offentlighet. Sekretess föreligger med andra ord endast om en viss skaderisk föreligger.

Det omvända skaderekvisitet utgår däremot från sekretess som huvudregel. Endast om man med en viss grad av sannolikhet kan utgå från att det är ofarligt att lämna ut en viss uppgift viker sekretessen. I lagmotiven anfördes bl.a.:³⁵⁹

”För egen del anser jag, som jag nyss har nämnt, att skaderekvisit är ett lämpligt instrument för att avgränsa det sekretesskyddade området. Jag är medveten om att skaderekvisiten skiljer sig från övriga moment i beskrivningarna av de sekretesskyddade områdena så till vida att de förutsätter en värdering från tillämparens sida. Som framhållits av flera remissinstanser blir det därför ofrånkomligt att de enskilda tjänstemännen ibland kommer att ställas inför besvärliga avvägningar. De svårigheter som är förbundna med tillämpningen av skaderekvisiten bör emellertid i möjligaste mån elimineras redan vid utformningen av dessa rekvisit. I likhet med flera remissinstanser anser jag att skaderekvisiten kan förenklas ytterligare. Det ligger i sakens natur att en exakt tillämpning av regler som innehåller skaderekvisit inte är möjlig. Prövningen av om ett skaderekvisit är uppfyllt eller inte innefattar nämligen alltid ett visst mått av skönsrämsighet.

Det raka skaderekvisitet innebär att tillämparen kan göra sin bedömning inom ganska vida ramar. Avsikten är att skadebedömningen i dessa fall i huvudsak skall kunna göras med utgångspunkt i själva uppgiften. Det innebär att frågan huruvida sekretess gäller eller inte i första hand inte behöver knytas till en skadebedömning i det enskilda fallet. Avgörande bör i stället vara om uppgiften som sådan är av den arten att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som skall skyddas genom bestämmelsen. Om uppgiften är sådan att den genomsnittligt sett måste betraktas som harmlös, skall den alltså normalt anses falla utanför sekretessen.

Vad beträffar det omvända skaderekvisitet utgår detta från att sekretess är huvudregel. Att sekretess gäller, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan skada, innebär att tillämparen har ett ganska begränsat utrymme för sin bedömning. I praktiken innebär detta att tillämparen många gånger inte kan lämna ut en uppgift som omfattas av en sådan sekretessregel utan att ha kännedom om mottagarens identitet och om dennes avsikter med uppgiften.

När det gäller sättet att ange den skada som skall vara avgörande för om sekretess skall föreligga eller inte har jag kommit till slutsatsen att det knappast är möjligt att åstadkomma en enklare beskrivning än den som valts i promemorian. I det alldeles övervägande antalet fall talas alltså liksom i promemorieförslaget om ”skada”, ”men” eller motsvarande. Uttryck som ”avsevärd skada”, ”allvarligt men” etc. har valts i fall där jag anser offentlighetsintresset vara av särskilt stor betydelse och där det alltså är nödvändigt att göra en särskild gradering av skadan.

I de sekretessregler som avser skydd för olika allmänna intressen har skadan i allmänhet beskrivits så konkret som möjligt.

När det gäller skyddet för enskildas förhållanden används liksom i promemorian i de flesta fall endast uttrycken ”skada” och ”men”.

³⁵⁹ Prop. s. 80 ff.

6.3.2.3 Sekretess för enskilda ekonomiska förhållanden, m.m.

I 8 kap. 4-7 §§ sekretesslagen ges bestämmelser om sekretess med hänsyn till skyddet för enskilda ekonomiska förhållanden. Paragraferna rör sekretess till skydd för enskildas ekonomiska intressen i vissa slag av allmän verksamhet, bl.a. utredning, tillsyn och stöd som avser näringslivet. I lagmotiven uttalades i fråga behovet av sådana bestämmelser:³⁶⁰

”Paragraferna rör sekretess till skydd för enskildas ekonomiska intressen i vissa slag av allmän verksamhet, bl a utredning, tillsyn och stöd som avser näringslivet. I promemorieförslaget finns motsvarande bestämmelser i 9 kap. 4 och 5 §§.

Enligt promemorian talar övervägande skäl för att man på det här aktuella området behåller en rambestämmelse av nuvarande slag kompletterad med detaljerade bestämmelser meddelade av regeringen. Det uttalas att en sådan rambestämmelse självfallet bäst fyller sin funktion att avlasta sekretesslagen en mängd detaljbestämmelser, om i princip all den sekretess som kan föras in under bestämmelsens ordalydelse också regleras där och i den anslutande tillämpningsförteckningen. Endast i de fall då starka skäl talar för det bör man bryta ut delar av paragrafens tillämpningsområde till särskilda paragrafer i sekretesslagen.

Vidare föreligger enligt promemorian ett behov av att förtydliga innebörden av paragrafen genom att komplettera eller ersätta vissa av de nuvarande momenten med mera preciserade sådana. Med hänsyn till att paragrafen är en rambestämmelse, som inte i sig själv ger upphov till någon sekretess, bör enligt promemorian en försiktig utvidgning av dess tillämpningsområde i förhållande till gällande rätt inte inge några betänkligheter, och detta särskilt med tanke på att utvidgningen huvudsakligen sker för att ge bättre stöd åt bestämmelser som redan finns i CSK.

Mot bakgrund av dessa överväganden föreslås i promemorian att det avsedda verksamhetsområdet beskrivs som statlig verksamhet bestående i utredning, planering, rådgivning, prisreglering, tillståndsgivning, tillsyn eller stödverksamhet med avseende på näringslivet. I förtydligande syfte nämns liksom i 21 § Sekretesslagen som exempel på vad som avses med uttrycket näringslivet produktion, handel, bankrörelse, försäkringsrörelse och transportverksamhet.

Skyddet enligt promemorieförslaget avser i första hand sådana uppgifter om enskilda affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, vilkas röjande kan antas medföra skada för den uppgiften rör. Ordet enskild syftar inte bara på den som direkt är föremål för den verksamhet som avses i paragrafen utan också på den som står i affärsförbindelse eller annan sådan förbindelse med denne.

Verksamhet av det slag som avses i paragrafen kan emellertid enligt promemorian ge en myndighet kännedom också om andra förhållanden hos tredje man än sådana som kan betecknas som affärs- eller driftförhållanden etc. Socialstyrelsens tillsynsverksamhet enligt läkemedels- och narkotikaförordningarna kan t.ex. tänkas medföra kännedom om mycket ömtåliga personliga förhållanden rörande personer som står i kontakt med den som

³⁶⁰ Prop. s. 228 ff.

inspekteras. Att riksbankens samt bank- och försäkringsinspektionernas tillsynsverksamhet, vilket anförs som ett annat exempel, ofta tillför dessa myndigheter känsliga uppgifter om enskilda som står i affärsförbindelse med de inspekterade inrättningarna är ofrånkomligt.

Gällande rätt ger ett tredjemansskydd av senast berört slag endast på ett särskilt område, nämligen det som gäller bankinspektionens och försäkringsinspektionens tillsynsverksamhet (8 § första stycket Sekretesslagen). Promemorieförslaget innebär att det blir möjligt att åstadkomma ett sådant skydd på alla de områden där det föreligger ett behov härav. Detta skydd är starkare än det som föreslås för affärs- och driftförhållanden etc. därigenom att något skaderekvisit inte uppställs.”

6.3.2.4 Sekretess i Konkurrensverkets verksamhet, m.m.

I 8 kap. 6 § sekretesslagen finns bestämmelser om sekretess i statlig myndighets tillsynsverksamhet som består i utredning, tillståndsgivning, tillsyn, m.m. Paragrafen ger inte i sig själv upphov till någon sekretess utan den förutsätter att regeringen föreskriver om sekretess. Regeringen har med stöd av paragrafen meddelat föreskrifter om sekretess i sekretessförordningen.

Enligt 8 kap. 6 § sekretesslagen, 2 § sekretessförordningen (SkrF) och punkt 17 i bilagan till förordningen gäller sekretess i verksamhet som består i utredning och tillsyn hos Konkurrensverket för uppgifter om enskilds affärs- och driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgifterna röjs. Sekretessen gäller också för uppgifter om andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den som har trätt i affärsförbindelse med den som är föremål för myndighetens verksamhet. Denna senare angivna sekretess är absolut, dvs. gäller oavsett skaderisk. I lagmotiven till denna bestämmelse anfördes bl.a.:³⁶¹

”I enlighet med vad som har anförts under 4-7 §§ i det föregående upptas i förevarande paragraf huvudregeln om sekretess i statlig tillsynsverksamhet m.m. För att sekretess skall gälla krävs att regeringen meddelar föreskrifter som närmare anger vilka uppgifter som omfattas av sekretessen.

Enligt promemorieförslaget kan regeringen modifiera den sekretess som anges direkt i 9 kap. 4 § första stycket i två hänseenden. I andra stycket av paragrafen bemyndigas regeringen att i fråga om viss statlig tillsynsverksamhet föreskriva att sekretess för uppgift om enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat skall gälla bara om det kan antas att röjande av uppgiften skulle medföra avsevärd skada för den som uppgiften rör. Vidare kan regeringen enligt femte stycket i 9 kap. 4 § promemorieförslaget bestämma kortare sekretesstid än 20 år såvitt gäller uppgift i handling i viss statlig verksamhet.

Även departementsförslaget har utformats så att det skall vara möjligt för regeringen att begränsa sekretessen i dessa fall. Enligt förslaget kan

³⁶¹ Prop. s. 234 ff.

dessutom andra begränsningar komma i fråga. Regeringen kan sålunda i sekretessförordnande föreskriva att något sekretesskydd för tredje man inte skall föreligga eller att det för sådant skydd skall krävas att ett skaderekvisit är uppfyllt.

De verksamheter på vilka paragrafen är tillämplig beskrivs i det stora hela på samma sätt som i promemorieförslaget.

Ordet planering är närmast att uppfatta som en förtydligande utläggning av termen utredning. Avsikten är att markera att sådan utredning bestående i t.ex. infordrande av uppgifter från olika företag som sker för att underlätta bl.a. försvars- och krisplaneringen inom folkhushållningen faller inom paragrafens tillämpningsområde.

Med "tillståndsgivning" och "tillsyn" åsyftas det område som i gällande rätt avses med ordet kontroll. Ordet tillsyn bör inte ges en alltför snäv tolkning utan får anses omfatta alla de fall där en myndighet har en övervakande eller styrande funktion i förhållande till näringslivet. Hit får t.ex. räknas hela den samhällseliga verksamhet, som regleras i marknadsföringslagen, i lagen (1971:1912) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor (ändrad senast 1977:452) och i konsumentkreditlagen (1977:984, ändrad 1978:598).

Uttrycket rådgivning finns i promemorieförslaget men inte i departementsförslaget. Enligt promemorian är detta uttryck avsett att utgöra grund för sekretess för sådana skyddsvärda uppgifter om enskilda affärs- eller driftförhållanden etc. som inhämtas t.ex. under konsumentverkets verksamhet att utarbeta riktlinjer för företagens marknadsföring och produktutveckling eller under verkets arbete med att påverka olika näringsidkare att anpassa sin verksamhet efter konsumenternas behov. Hit hör också sådana uppgifter som inhämtas med stöd av lagen om lokaliseringssamråd. Genom införandet av ordet rådgivning blir det enligt promemorian också möjligt att få till stånd sekretess i de fall då uppgifter av här aktuellt slag kommer till en myndighets kännedom i samband med ett frivilligt samråd mellan myndigheten och en näringsidkare i någon angelägenhet.

I promemorian pekas också på behovet av sekretess för uppgifter om företagskriser, planerade företagsöverlåtelser och liknande förhållanden som inte så sällan kommer in till industridepartementet från olika företag. Det är enligt promemorian av stort samhällseligt intresse att företag i sådana situationer frivilligt tar kontakt med statliga organ. Det måste därför anses vara av vikt att kontakter av detta slag främjas genom att företagen erbjuds ett visst mått av sekretess.

Enligt min mening får under begreppet tillsyn anses falla också sådan rådgivning som sker som ett led i en myndighets tillsynsverksamhet (jfr motiven till 13 kap. 1 §). Större delen av det sekretessbehov som promemorieförslaget skulle tillgodose genom ordet rådgivning i 9 kap. 4 § är därför tillgodosett enligt departementsförslaget även om rådgivning inte nämns i uppräknningen av olika verksamhetstyper. Härtill kommer att rådgivning knappast täcker de fall i vilka information lämnas om företagskriser, planerade företagsöverlåtelser och liknande förhållanden och som anges i promemorian som exempel där ett sekretessbehov skulle kunna tillgodoses. Det är i stället ibland fråga om något som kan sägas utgöra planering eller utredning med avseende på näringslivet och som alltså täcks av andra begrepp i paragrafen. Främst av nu angivna skäl har alltså ordet rådgivning uteslutits i departementsförslaget.

Punkterna 1 och 2 i första stycket är i sak desamma som i promemoriaförslaget. Även andra och tredje styckena i paragrafen är utformade i huvudsaklig överensstämmelse med promemoriaförslaget.”

6.4 Ärenden, m.m.

Konkurrensverket har på vårt uppdrag kartlagt och sammanställt nedan redovisade uppgifter avseende anmälda företagsförvärv under perioden den 1 juli 1993 – den 30 juni 1997.

Sammanställningen grundas i allt väsentligt på registeruppgifter och uppgifter som handläggare vid Konkurrensverket tagit fram ur det enskilda ärendet. Dessa senare uppgifter bygger på den enskilde handläggarens bedömning och klassificering av uppgiften ifråga.

Fördelningen på branschområde följer Konkurrensverkets motsvarande system för indelning på branschområden.

Tabell 1. Anmälda förvärv fördelade på bransch och år under perioden den 1 juli 1993 - den 30 juni 1997.

Bransch	1993 ³⁶²	1994	1995	1996	1997 ³⁶³	Totalt
Byggverksamhet	1	13	14	7	4	39
Energi	5	16	13	18	4	56
Finansverksamhet	5	12	7	6	6	36
Försäkringsverksamhet	0	2	2	5	1	10
Handel-dagligvaror	0	0	2	9	3	14
Handel-övrigt	3	18	21	46	17	105
Hotell-restaurang	0	4	4	1	1	10
Industri-byggmateriel	6	10	13	18	8	55
Industri-grafisk	0	4	0	0	1	5
Industri-kemisk	5	10	14	14	5	48
Industri-livsmedel	2	9	9	8	3	31
Industri-läkemedel	1	2	5	1	1	10
Industri-skog	2	4	4	2	1	13
Industri-teko	0	1	1	1	0	3
Industri-verkstad	4	19	28	35	6	92
Industri-övrigt	0	1	2	16	14	33
Mineral-metallhantering	1	3	6	4	0	14
Post-tele-medier	6	17	29	13	7	72
Skogsbruk-jordbruk-fiske	1	3	2	1	1	8
Transportverksamhet	1	9	11	7	6	34
Utbildning	0	1	0	2	0	3
Vård	0	1	5	3	4	13
Övriga tjänster	9	12	35	67	24	147
(framgår ej)	12	36	33	24	7	112
Totalt	64	207	260	308	124	963

Källa: Konkurrensverket

Av tabellen ovan framgår att flest anmälda företagsförvärv återfinns inom branscherna Övriga tjänster (147), Handel-övrigt (105) och

³⁶² Anmälda förvärv fr.o.m. 1 juni 1993.

³⁶³ Anmälda förvärv t.o.m. 30 juni 1997.

Industri-verkstad (92). Av tabellen framgår även att anmälda förvärv ökade från 207 under 1994 till 308 1996.

Enligt Konkurrensverket anmäldes 76 företagsförvärv under perioden den 1 juli – 30 december 1997. 64 företagsförvärv anmäldes under perioden den 1 januari – 31 maj 1998.

Tabell 2. Anmälda förvärv fördelade på bransch och typ av förvärv under perioden den 1 juli 1993 – den 30 juni 1997.

Bransch	Horisontella förvärv	Vertikala förvärv	Konglomerat-förvärv	(framgår ej)
Byggverksamhet	37	0	0	2
Energi	35	21	0	0
Finansverksamhet	33	0	0	3
Försäkrings-verksamhet	9	0	1	0
Handel-dagligvaror	9	5	0	0
Handel-övrigt	72	21	2	10
Hotell-restaurang	8	0	0	2
Industri-byggmateriel	49	2	2	2
Industri-grafisk	0	0	0	5
Industri-kemisk	42	4	0	2
Industri-livsmedel	27	3	0	1
Industri-läkemedel	8	0	0	2
Industri-skog	11	1	0	1
Industri-teko	3	0	0	0
Industri-verkstad	71	7	0	14
Industri-övrig	25	3	1	4
Mineral-metallhantering	12	1	0	1
Post-tele-medier	68	0	0	4
Skogsbruk-jordbruk-fiske	7	1	0	0
Transportverksamhet	31	2	0	1
Utbildning	2	0	0	1
Vård	12	0	0	1
Övriga tjänster	132	1	1	13
(framgår ej)	-	-	-	112
Totalt	703	72	7	181

Källa: Konkurrensverket.

Av tabellen ovan framgår att under perioden anmäldes 703 horisontella och 72 vertikala förvärv. 7 anmälda förvärv utgordes av konglomeratförvärv.

Tabell 3. Anmälda förvärv, m.m. under perioden den 1 juli 1993 – den 30 juni 1997.

Bransch	Anmälda ärenden (37 § KL)	Särskild undersökning (38 § KL)	Frivilligt åtagande (förenat med vite)	Talan om förbund
Byggverksamhet	39	0	0	0
Energi	56	3	0	0
Finansverksamhet	36	0	0	0
Försäkringsverksamhet	10	1	0	0
Handel-dagligvaror	14	0	0	0
Handel-övrigt	105	2	0	0
Hotell-restaurang	10	0	0	0
Industri-byggmateriel	55	5	1	0
Industri- grafisk	5	0	0	0
Industri-kemisk	48	1	0	0
Industri-livsmedel	31	4	2	0
Industri-läkemedel	10	1	0	0
Industri-skog	13	0	0	0
Industri-teko	3	0	0	0
Industri-verkstad	92	3	1	0
Industri-övrig	33	0	0	0
Mineral-metallhantering	14	1	0	0
Post-tele-medier	72	1	1(ej vite)	0
Skogsbruk-jordbruk-fiske	8	1	1	0
Transportverksamhet	34	1	0	0
Utbildning	3	0	0	0
Vård	13	2	2	0
Övriga tjänster	147	5	1	2
(framgår ej)	112	2	2	0
Totalt	963	33	10	2

Källa: Konkurrensverket

Av tabellen framgår att 963 företagsförvärv anmäldes enligt 37 § KL. I 33 fall beslutade Konkurrensverket om särskild undersökning enligt 38 § KL. I 10 fall gjordes s.k. frivilligt åtagande. Konkurrensverket väckte

i två fall talan med yrkande om att förvärvet skulle förbjudas enligt 34 § KL. Nedan lämnas en översiktlig redogörelse för dessa två fall.³⁶⁴

1) *Konkurrensverket mot Skandinaviska Filmlaboratorier Holding AB, m.fl.* – Schibsted Film A/S överlät den 1 januari 1996 samtliga sina aktier i FilmTeknik AB till Skandinaviska Filmlaboratorier Holding AB, som ägde Swelab Filmlaboratoriet AB. Betalningen skedde via en kontantemission, varvid Schibsted Film erhöll en tredjedel av såväl röstetal som aktier i Skandinaviska Filmlaboratorier Holding. Övriga ägare i detta bolag var Sveriges Television AB och Nordisk Film A/S med en tredjedel vardera. Enligt aktieägaravtal erhöll de tre ägarbolagen ett gemensamt bestämmande inflytande i Skandinaviska Filmlaboratorier Holding. Avsikten med förvärven var att slå samman Swelab och FilmTeknik.

Konkurrensverket yrkade att Stockholms tingsrätt skulle förbjuda Skandinaviska Filmlaboratorier Holdings förvärv av samtliga aktier i FilmTeknik och Schibsted Films förvärv av en tredje del av aktierna i Skandinaviska Filmlaboratorier Holding och anförde bl.a. att förvärven innebar att det skapades en monopolsituation på marknaden, att förvärven skapade eller förstärkte en dominerande ställning som väsentligt hämmade eller var ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på den svenska marknaden och detta på ett sätt som var skadligt från allmän synpunkt.

Stockholms tingsrätt ogillade talan och anförde bl.a. följande: ”Vid prövningen av om nu aktuellt företagsförvärv skapar eller förstärker en dominerande ställning, bör man därför beakta den konkurrens som förekommer på den relevanta marknaden från såväl nischföretag som utländska laboratorier /.../ Klart är att Swelab och FilmTeknik är de enda fulltjänstlaboratorierna på marknaden och att de efter en sammanslagning kommer att inta en dominerande ställning i förhållande till nischföretagen och de utländska laboratorierna /.../ Möjligheterna för Swelab och FilmTeknik att fortleva som självständiga konkurrenter på den svenska laboratiemarknaden är ytterst liten. Vidare framgår av utredningen att man knappast kan förvänta sig att utländska laboratorier etablerar sig i Sverige, enär marknaden här är liten och det visat sig att de ändå kunnat erhålla uppdrag avseende svenska produktioner. Vid en samlad bedömning av vad som är utrett om marknadssituationen finner tingsrätten att konkurrenstrycket från utländska laboratorier och nischföretag är tillräckligt högt för att upprätthålla en effektiv konkurrens på den

³⁶⁴ Konkurrensverket har väckt talan i ytterligare ett fall. Detta ärende är f.n. under handläggning i domstol (Marknadsdomstolen).

svenska marknaden även efter en sammanslagning av Swelab och FilmTeknik. Sammanslagningen kan därför inte sägas väsentligt hämma eller vara ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens.”³⁶⁵

2) *Konkurrensverket mot Selecta AB* – Selecta AB förvärvade enligt avtal den 30 april 1996 rörelserna som bedrevs av Servess AB och Servess i Stockholm AB. Förvärvet omfattade samtliga dessa bolags tillgångar inklusive varumärken och personal. Selecta var marknadsledande på automatserveringsmarknaden i Storstockholmsområdet. Automatservering innebar försäljning av mat och dryck genom automater, underhåll av dessa samt vanligtvis även tillhandahållande av automaterna. Före förvärvet var Servessbolagen näst största aktör på marknaden, om än betydligt mindre än Selecta.

Konkurrensverket fattade i slutet av maj 1996 beslut om att genomföra en särskild undersökning av förvärvet. Förvärvsparterna meddelade att de avsåg att fullfölja förvärven trots att slutligt beslut i ärendet ännu inte fattats. Konkurrensverket ansökte hos Stockholms tingsrätt om interimistiskt förbud för Selecta att fullfölja förvärven. Tingsrätten biföll verkets yrkande. Tingsrätten prövade senare frågan på nytt på begäran av förvärvsparterna. Denna prövning föranledde ingen ändring av det tidigare beslutet.

Konkurrensverket ingav stämningsansökan med yrkande om förbud mot förvärvet enligt 34 § KL och anförde bl.a. att Selecta och bolagen hade en sammanlagd marknadsandel som uppgick till minst 70-75 procent. Utöver Selecta och Servess har ingen annan aktör en marknadsandel överstigande tio procent. Selecta skulle genom förvärvet således få en mycket stark ställning. Eftersom övriga företag på marknaden var betydligt mindre fick presumtionen för att förvärvet skulle vara skadligt från allmän synpunkt anses utomordentligt stark.

Sedan Konkurrensverket väckt talan förde parterna enskilt förhandlingar som ledde till att Selecta gjorde ett åtagandet som innebar att Selecta senast i maj 1997 skulle tillställa sex närmare angivna konkurrenter ett anbud om att överta samtliga de fullserviceavtal som Selecta förvärvat av Servessbolagen avseende arbetsplatser med fler än 200 anställda. För de fullserviceavtal som omfattades av anbudet men där köpare ej fanns eller kunden ej godkände överlåtelsen åtog sig Selecta att senast i mars 1998 säga upp dessa vid avtalstidens utgång för omförhandling. Selecta åtog sig att i samband med eventuell uppsägning informera konkurrenterna så att det möjliggjorde för dessa att komma in med anbud. Enligt Konkurrens-

³⁶⁵ Stockholms tingsrätts dom 1996-12-18 i mål T 8-669-96.

verkets bedömning var det tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av förvärvet om Selecta genomförde vad man åtagit sig och verket åtog sig att inte initiera påföljder eller ytterligare villkor med anledning av förvärvet under förutsättning att Selecta fullgjorde sina åtaganden.

Konkurrensverket justerade sin talan och yrkade att tingsrätten istället för förbud skulle ålägga Selecta vid vite av 500 000 kr att fullgöra det åtagande som parterna överenskommit.

Tingsrätten konstaterade att yrkandet medgivits och fann inte skäl att frånga verkets bedömning att ett genomförande av åtagandet var tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av förvärvet. Mot bakgrund härav bifölls verkets talan och Selecta ålades vid vite av 500 000 kr att fullgöra sitt åtagande.

Selecta hemställde våren 1997 om omprövning av tingsrättens beslut under åberopande av att bolaget förlorat ett par större kontrakt, vars värde översteg värdet av de kontrakt som övertogs från Servess.

Konkurrensverket medgav bolagets talan och anförde att utvecklingen på den aktuella marknaden efter tingsrättens dom innebar att åläggandet inte längre var nödvändigt. Bl.a. anfördes att cateringföretagen i större utsträckning konkurrerade med automatserveringsföretagen. Även nystartade företag hade inträtt på marknaden.

Tingsrätten fann mot denna bakgrund och då Konkurrensverket medgav Selectas talan att det tidigare beslutet om åläggande kunde upphävas.³⁶⁶

³⁶⁶ Stockholms tingsrätts dom 1997-11-18 i mål T-8-537-97.

7 Synpunkter under utredningsarbetet

7.1 Inledning

Vi har i det tidigare utredningsarbetet kartlagt och sammanställt de allmänna erfarenheterna av konkurrenslagen. Vi har i detta sammanhang bl.a. redovisat erfarenheter och synpunkter som framförts i frågan om det var lämpligt att överföra europeiska gemenskapens konkurrensregler till en nationell marknad och tillämpa dessa på svenska förhållanden. Vi har också tidigare kartlagt och redovisat erfarenheter och synpunkter på hur lagens regler om prövning av företagsförvärv har fungerat.

En sammanställning av lämnade erfarenheter och synpunkter i angivna avseenden och på ytterligare ett antal frågeställningar rörande konkurrenslagen har vi tidigare redovisat i utredningens betänkande (SOU 1997:20) Konkurrenslagen 1993–1996.³⁶⁷

Nedan lämnas en sammanfattande redogörelse för erfarenheter och synpunkter som lämnats avseende reglerna för kontroll av företagsförvärv. Den kritik som riktats mot det nuvarande regelsystemets utformning och funktion har i huvudsak avsett följande:

- Den konkurrensrättsliga prövningen tar *stora resurser i anspråk* och det administrativa förfarandet anses vara *oproportionerligt stor* utan att därför nämnvärt främja konkurrensen.
- Förvärvsreglernas utformning innebär att vissa typer av transaktioner genom vilka ett företag skaffar sig *faktisk kontroll* över ett annat företag inte omfattas av prövningen. Om lagen anpassas till begreppet koncentration enligt EG-modell kommer möjligheterna till kringgående av prövningsförfarandet att elimineras. En sådan harmonisering skulle även medföra att svenska företag får en enhetlig uppsättning regler vid anmälan av företagsförvärv på både nationell och internationell nivå.

³⁶⁷ Se betänkandet, bilaga 5.

- Det råder oklarhet om den närmare innebörden av vissa av lagens begrepp, bl.a. vad gäller innebörden av begreppen *berörda företag och grupp av företag*, *bestämmande inflytande* och *bedriva verksamhet inom landet*. I lagen bör därför införas en klargörande definition av vad som avses med begreppen berörda företag och grupp av företag. Vad gäller begreppet bestämmande inflytande råder oklarhet om bestämmelsernas tillämpning vid förvärv genom s.k. acquisition vehicles I fråga om begreppet verksamhet inom landet råder oklarhet främst vad gäller lagens tillämpning på indirekta förvärv, dvs. förvärv mellan utländska företag med dotterbolag inom landet.
- Det råder betydande oklarheter beträffande rättsläget avseende *gemensamma företag* (samriskföretag). Konkurrenslagens nuvarande bestämmelser synes inte medge uppdelning och prövning av gemensamma företag på kooperativa respektive koncentrativa gemensamma företag. Den förvärvsprövning av kooperativa gemensamma företag som sker enligt nuvarande bestämmelser torde sakna praktisk betydelse. En övergång till motsvarande bestämmelser som finns inom EG-rätten skulle medföra att denna typ av transaktioner i princip endast behöver anmälas för prövning enligt förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Gemensamma företag som har en långsiktig strukturell effekt på marknaden skulle – på motsvarande sätt som sker enligt EG-rätten – prövas enligt reglerna om företagsförvärv.
- Konkurrensverkets prövning av s.k. *accessoriska begränsningar* i samband med förvärvsprövningen fungerar för närvarande närmast som en rådgivning och service till förvärvsparterna och är i formell mening inte rättsligt bindande. Såväl kvalitets- som tidsmässiga argument talar för att parterna även formellt bör kunna stödja sig på verkets uttalanden avseende accessoriska begränsningar. En sådan ordning skulle dessutom skapa förutsättningar för en i många fall både billigare och enklare handläggning. Vidare följer handläggningen redan i allt väsentligt vad som tillämpas inom EG-rätten vilket innebär att det saknas bärande skäl att inte ge prövningen motsvarande effekt som inom den rättsordningen. En anpassning skulle också medföra en ökad rättslikhet med EG-rätten.
- Anmälan av ett företagsförvärv utgör en objektiv fastställbar utgångspunkt för tidsfristerna vid prövningsförfarandet. I ett stort antal fall har förvärvsparterna anmält förvärvet först efter att förvärvet fullbordats vilket innebär att ett av de bärande syftena med

förvävsreglerna, dvs. den obligatoriska förhandsprövningen, har blivit åsidosatt. Avsaknad av en föreskrift i lagen när en anmälan skall ske medför att vissa av lagens bestämmelser kan förlora sin verkan om förvärvet inte anmäls. Långsiktigt riskerar förhållandet att urholka respekten för anmälningsplikten. I syfte att minska rådande osäkerhet och säkerställa en mer likformig behandling av samtliga anmälande företag bör övervägas att införa en lagstadgad tidpunkt när ett förvärv skall anmälas. Vidare bör i detta sammanhang övervägas om tvåårsfristen i 42 § bör avskaffas.

- I lagen bör införas en bestämmelse som föreskriver anmälningsplikt vid offentligt anbud.
- Lämpligheten i den ordning som innebär att ett förvärv skall anmälas av någon som är part i förvärsavtalet kan ifrågasättas eftersom den marknadskoncentration som kan bli följden av ett förvärv uppstår inom det förvärvande företagets grupp och det inte kan förväntas att säljaren har fullständig insyn i denna företagsgrupp.
- En *de minimis*-regel bör införas i lagen för att undvika prövning av förvärv som saknar betydelse för konkurrensförhållandena på marknaden.
- Den generella anmälningsplikten bör avskaffas och Konkurrensverket bör – i likhet med den ordning som gällde enligt 1982 års lag – ges möjlighet att på eget initiativ granska förvärv. En sådan ordning bör också ge företagen möjlighet att frivilligt anmäla ett förvärv för prövning.
- Föreskriften om s.k. stand-still verkar onödigt ingripande, bl.a. kan det innebära juridiska risker i fråga om civilrättsliga dispositioner som företagen måste vidta i samband med företagsöverlåtelser. Vidare har regeln en oklar räckvidd och ett oklart sanktionssystem. Konkurrensverket bör ges möjlighet att medge dispens från förbudet mot att vidta åtgärder för att fullfölja förvärvet (38 §).
- Även bakomliggande ägare till förvärvsparterna bör omfattas av bestämmelserna i 38 och 40 §§.
- Konkurrensverket bör ges möjlighet att ompröva ett beslut som fattats på grundval av uppgifter som lämnats av part och som då de

lämnades objektivt sett var riktiga, men som på grund av senare händelser inte kommer att förverkligas.

- Tvåårsfristen enligt 42 § är för lång, bl.a. kan osäkerheten leda till stora kostnader för företagen genom att investeringar och integrationsåtgärder som är nödvändiga för lönsamheten i förvärvet måste senareläggas.
- För vissa typer av förvärv bör en förenklad handläggning införas.
- Frågan om lagens exterritoriella tillämpning uttryckligen regleras i lag.

7.2 Utredningens preliminära förslag

Av vad som redovisats ovan framgår att ett flertal intressenter, däribland Konkurrensverket, Sveriges Industriförbund och flera advokatbyråer, förordat att regelsystemet för kontroll av företagsförvärv i olika avseenden anpassas och utformas med EG-rätten som förebild.

Sålunda har föreslagits att regleringen av företagsförvärv ersätts med bestämmelser som, efter förebild från rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer, inte tar sin utgångspunkt i övergång av äganderätt utan i avtal som innebär förvärv av kontroll över egendom. Vidare har, såvitt här är av intresse, föreslagits att gemenskapsrättens regler om gemensamma företag och s.k. accessoriska begränsningar bör införas i KL.

Vi har tidigare funnit det lämpligt att redovisa ett principförslag till hur de grundläggande materiella bestämmelserna i förordning 4064/89 skulle kunna ligga till grund för ny lagtext i KL. Ett utkast till denna lagtext har tidigare återgivits i vårt tidigare betänkandet.

7.3 Sammanfattning av remissyttranden över förslaget

Utredningens betänkande (SOU 1997:20) Konkurrenslagen 1993-1996 har under utredningstiden varit föremål för remissbehandling. Ett fyrtiotal olika remissinstanser har yttrat sig över betänkandet.³⁶⁸

Ingen remissinstans har direkt uttalat sig om det preliminära förslaget rörande förvävsreglerna.

Stockholms tingsrätt framhåller att den stora mängden prövningar av företagsförvärv har krävt stora insatser som inte lett till annat än ett fåtal ingripanden. Det kan enligt tingsrättens mening dock föreligga risk för att man drar för vittgående slutsatser av initiala tillämpningsproblem. Dessa har ofta sin grund i bristande resurstilldelning eller kan bero på ovana hos handläggarna. Att inte avvakta att handläggningen finner sina former medför en påtaglig risk för att man föreslår lagändringar, som inte är av behovet påkallade.

Statens järnvägar framför reservation mot utredningens slutsatser och förslag i betänkandet som rör bl.a. konkurrenslagens förhållande till EG-rätten. Det har inte visat sig tillräckligt att ledning kan hämtas från EG:s rättspraxis vid tillämpning av lagen. Det är därför betänkligt att innan någon ytterligare utredning genomförs dra slutsatsen att "EG-modellen" för regelsystemet bör i huvudsak behållas men följas mer flexibelt. Utan förarbeten som ger anvisningar om den nya inriktningen skulle bristen på förutsägbarhet öka om det inte ens är säkert att EG:s rättspraxis kommer att följas.

Posten anser att KL har dålig förutsägbarhet och att det är viktigt med en nära anknytning till EG-rätten. Det är dock tveksamt om det redan nu föreligger behov av att genomföra några större förändringar i KL eftersom den nya lagen måste få rimlig tid att "sätta sig". De problem som finns är sannolikt, åtminstone delvis, att rubricera som "barnsjukdomar", som växer bort med tiden. Med ett längre perspektiv än det man nu kan ha, får man dessutom större möjlighet att avgöra vad som är grundläggande fel och hur detta skall ändras. Det kan också vara olämpligt att röra om i systemet just som kunskaperna om den nya lagen börjar sprida sig i en större krets. Vidare framhålls de olägenheter som uppstår vid samtidig prövning av ett s.k. kooperativt joint venture hos Konkurrensverket och kommissionen och föreslår att ett dispensförfarande från regeln om s.k. stand-still införs i 38 § andra stycket KL.

³⁶⁸ En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Närings- och handelsdepartementet (N97/684/K).

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet framhåller bl.a. att företagen numera i allmänhet har anpassat sig till ett svenskt rättsläge inom konkurrensrätten som ligger EG-rätten mycket nära. Detta har stora fördelar, främst genom att möjliggöra tillämpning av EG-rättslig praxis, vilket leder till ökad förutsägbarhet i rättsläget.

Konkurrensverket anser att det på de flesta punkter är positivt att de svenska konkurrensreglerna är i nära överensstämmelse med EG:s. och verket framhåller särskild den fördel som ligger i att kunna ta vägledning av den rättspraxis som utvecklats inom EU.

Närings- och teknikutvecklingsverket ifrågasätter om inte de samhällsekonomiska effekterna av den rådande ordningen snarast är negativa, genom att den enda effekten av bestämmelserna är den omfattande administrativa processen vid anmälan om företagsförvärv. Enligt verket behövs därför omfattande förenklingar i de administrativa rutiner som i dag gäller för anmälan av företagsförvärv. Det kan vidare enligt verket också diskuteras vilken utformning förvärvskontrollen ska ha i en liten konkurrensutsatt ekonomi som den svenska marknaden utgör. Det är inte en dominerande ställning i sig som är skadlig utan ett eventuellt missbruk av en sådan. ställning. För att upptäcka och beivra ett sådant missbruk är det viktigt att Konkurrensverket har resurser för att kunna ingripa med stöd av 19 § KL. Enligt verket kan förenklade rutiner vid anmälan om företagsförvärv frigöra sådana resurser.

Affärsverket Svenska kraftnät ansluter sig till den kritik mot utformningen av KL som redovisats i utredningens betänkande och uttalar att lagen utgör ett avskräckande exempel på vad som kan bli resultatet av en alltför entusiastisk anpassning till EG-rätten.

Länsstyrelsen i Skaraborg tillstyrker förslaget till effektivisering av reglerna för prövning av företagsförvärv. Länsstyrelsen anser det önskvärt att EG-modellen också fortsättningsvis tas som utgångspunkt för regelsystemet, eftersom EG-rätten oavsett formella krav på harmonisering ändock har bärighet på nationell lags utformning och tillämpning. Vidare framhålls vikten av att den internationella utvecklingen på området nogsamt följs med sikt på möjliga förbättringar.

Länsstyrelsen i Värmlands län instämmer i att reglerna för kontroll av företagsförvärv bör effektiviseras så att endast större företagsförvärv blir föremål för prövning.

Grossistförbundet Svensk handel anser att de analyser som har varit möjliga att göra visar med all önskvärd tydlighet att vissa ändringar i KL är erforderliga och förbundet tillstyrker genomförandet av de föreslagna förändringarna.

Sveriges Köpmannaförbund framhåller att reglerna om företagsförvärv bör effektiviseras.

Lantbrukarnas riksförbund ifrågasätter behovet av nationella prövningssystem. Enligt förbundet måste svenska förvävsregler under alla förhållanden ge fullt utrymme för strukturlösningar som är nödvändiga för att svenska företag skall kunna klara den internationella konkurrensen. Detta gäller inte minst jord- och skogsbruket med därtill knuten industri. Reglerna bör enligt förbundet förenklas och göras betydligt mindre omfattande.

Kooperativa förbundet tillstyrker förslaget till effektivisering av reglerna för prövning av företagsförvärv.

Sveriges Försäkringsförbund anser att det är praktiskt att i grunden ha samma nationella konkurrensregler som inom EU, vilket underlättar tillämpningen av lagen i Sverige och vid eventuella ansökningar till kommissionen. Även målet med en enda gemensam EU-marknad för varor och tjänster underlättas om allt fler regelverk på de nationella marknaderna är lika.

Sveriges Redareförening framhåller att konkurrenslagstiftningen måste ses i ett internationellt perspektiv. Även om det kan ifrågasättas om EG:s lagstiftningsmodell är den bästa är det ändå viktigt att vi får en europeisk nivå och tolkning av denna lagstiftning.

Svenska Bankföreningen framhåller att det nu står Konkurrensverket fritt att närmare undersöka vilket företagsförvärv som helst. En obligatorisk anmälningsskyldighet torde därför inte utgöra en nödvändig förutsättning för att uppnå en godtagbar kontroll av företag och enligt föreningen saknas därför tillräckliga skäl för att ha regler om obligatorisk anmälningsskyldighet för företagsförvärv.

Mannheimer Swartling Advokatbyrå understryker den stora betydelsen av ett väl fungerande regelverk för prövning av företagsförvärv för såväl uppnående av KL:s konkurrensbefrämjande syften som för näringslivet. Nuvarande regler är behäftade med vissa brister. Enligt advokatbyråns mening hänför sig bristerna i första hand till de materiella reglerna. Oklarheten beträffande tillämpningen av reglerna på koncentrativa gemensamma företag och accessoriska begränsningar utgör exempel på dessa brister. Andra brister förekommer vid reglernas tillämpning på indirekta förvärv. Man bör i dessa frågor söka uppnå största möjliga rättslikhet med EG:s regelverk.

8 Överväganden och förslag

- Det finns skäl både för och emot en konkurrensrättslig kontroll av företagskoncentrationer. Vi konstaterar att övervägande skäl talar för att ett sådant kontrollsystem alltjämt bör ingå i den svenska konkurrenslagen.
- De svenska bestämmelserna bör ändras och i sak anpassas till gemenskapsrättens motsvarande bestämmelser om kontroll av företagskoncentration. En sådan anpassning innebär också att de skillnader som nu finns mellan den svenska konkurrenslagstiftningen och gemenskapsrätten i fråga om gemensamma företag och accessoriska begränsningar i allt väsentligt kommer att undanröjas.
- Vi finner inte skäl att föreslå någon ändring av nuvarande konstruktion eller omfattning av kontrollområdet (omsättningsgränsen fyra miljarder kronor).
- De bedömningskriterier som gäller enligt nuvarande ordning måste i allt väsentligt anses motsvara de bedömningskriterier som gäller enligt gemenskapsrätten. Vi finner inte skäl att föreslå någon ändring i detta avseende.
- Vi finner att övervägande skäl talar för att den generella anmälningsskyldigheten bör behållas, men att den till viss del bör inskränkas.
- Behov föreligger av en mer informell, effektiv och ändamålsenlig handläggning hos Konkurrensverket av ärenden som rör företagskoncentration. För att möjliggöra detta förslår vi bl.a. att ett ökat sekretesskydd skall gälla under det förberedande förfarandet.

8.1 Skäl för och emot förvävsregler i KL

- Hur bärkraftiga är skälen för konkurrensrättsliga regler om kontroll av företagsförvärv och liknande koncentrationsåtgärder? Vilken ekonomisk betydelse har sådana regler för samhället?
- Kan lagregler av detta slag utformas så att de får avsedda effekter?

Dessa frågor förefaller vara en naturlig utgångspunkt för en granskning av KL:s regler om prövning av företagsförvärv. Koncentrationsåtgärder i näringslivet föranleder ofta debatt om för- och nackdelar för samhället i de enskilda fallen och om innehållet i lagens regler. Därvid anförs ibland att en verkställd företagssammanslagning borde ha förhindrats och kanske att lagreglerna om kontroll på området bör skärpas. I andra fall ifrågasätts eller kritiseras ingripanden som görs enligt KL mot koncentrationsåtgärder. Motsvarande diskussioner förekommer i andra länder och internationellt.

Det empiriska underlaget för en utvärdering av konkurrensrättsliga regler om kontroll av företagskoncentration är magert. De regelsystem som nu gäller i skilda länder synes i huvudsak vara grundade på allmänna ekonomiska teorier och överväganden om risker med koncentrationen i näringslivet. Förvånansvärt få undersökningar i ekonomisk-vetenskapliga former av själva regelsystemen, deras tillämpning och effekter finns att tillgå. Såvitt vi kan finna ges inga definitiva svar på frågorna om samhällsekonomiska verkningar av olika kontrollsystem i tillgängligt vetenskapligt material.

Vi har försökt belysa den ekonomisk-vetenskapliga, teoretiska och erfarenhetsmässiga, grunden för regler om förvävskontroll. Detta har skett främst genom expertstudier, som redovisas närmare i bilagor. Studierna, som bl.a. avser effekter av de svenska regler om förvävskontroll som har funnits sedan 1982, bestyrker att företagskoncentrationer i vissa fall har effekter som från allmän synpunkt bör motverkas. Som helhet ger studierna emellertid också en klar bild av att det är mycket svårt att ange allmängiltiga grunder och preciserade regler för en förvävsprövning. Många olika förhållanden i de enskilda fallen måste beaktas vid en bedömning av om det kan finnas anledning för konkurrensmyndigheterna att ingripa och hur detta i så fall bör ske.

Skälen för kontrollregler

Frågorna om företagskoncentration och om grunden till lagregler för kontroll av denna koncentration har mera utförligt behandlats i tidigare

lagstiftningssammanhang. Vad som då anförts har redovisats i det föregående och skall inte upprepas här. Vi hänvisar till kap. 5 och 6, där också motiven till de gällande reglerna i KL framgår.

Det material som genom expertstudierna och i övrigt har kommit fram under vår utredning ger ytterligare stöd för uppfattningen att lagregler om kontroll av företagskoncentrationer behövs. Även om det ekonomisk-vetenskapliga underlaget för lagstiftningen inte är helt klargörande, måste antas att kontrollregler har betydande positiva effekter genom att koncentrationsåtgärder som är klart olämpliga från konkurrenssynpunkt kan förhindras. Reglerna kan i detta avseende även ha en betydelsefull preventiv effekt.

Den ekonomiska bakgrunden till lagstiftningen har knappast förändrats väsentligt under senare år. Den viktigaste förändringen är sannolikt den alltmer ökande internationaliseringen, bl.a. genom att Sverige blivit medlem i Europeiska unionen, men även genom den mera allmänna s.k. globaliseringen. Dessa förändringar talar snarast för att nationella regler bör få minskad betydelse och att kontroll i högre grad bör utövas enligt internationella regelsystem. Det är dock tveksamt i vad mån sådana system kan på ett effektivt sätt ersätta nationella regler i fråga om mera lokalt begränsade marknader. I varje fall har inte marknadsintegrationen, eller uppbyggnaden av EG:s eller andra internationella regler, ännu nått ett stadium då detta är aktuellt.

Till stöd för lagregler om kontroll av företagskoncentrationer kan också återopas den internationella utvecklingen i fråga om lagstiftning på området. Allt flera länder inför kontrollregler av detta slag, och de för EG gemensamma reglerna utvecklas fortlöpande och tillämpas också på ett verkningsfullt sätt. Denna tillämpning bygger i viss mån på att det finns liknande nationella regelsystem i medlemsländer.

Skälen mot kontrollregler

De skäl som kan anföras mot lagregler om kontroll av företagskoncentrationer torde i huvudsak vara

- den ovan berörda generella oklarhet som finns beträffande lagstiftningens verkningskraft, särskilt osäkerheten om vilka effekter på näringslivets struktur som i det enskilda fallet kommer att följa av att en koncentrationsåtgärd förbjuds respektive tillåts
- svårigheterna att i de enskilda fallen göra de framtidsinriktade ekonomiska bedömningar som måste ankomma på de tillämpande organen.

Också de kostnader som ett kontrollsystem innebär för det allmänna och för näringslivet kan anföras som skäl mot en lagstiftning.

Nu angivna skäl mot lagregler om koncentrationskontroll väger dock knappast så tungt att de bör leda till en annan principiell syn på lagstiftningsfrågan än som ligger till grund för KL.

Slutsatser

Vår slutsats är alltså att regler om kontroll av företagskoncentrationer alltfjämt skall ingå i KL. Med hänsyn till den osäkerhet som råder om de ekonomiska bedömningarna och effekterna av olika ingripanden bör dock prövningen gälla endast större koncentrationer. Vidare bör ingripanden ske bara i fall som har stor ekonomisk vikt från samhällsynpunkt och där bedömningen är relativt säker. Dessa principer torde inte avvika väsentligt från dem som ligger till grund för KL:s nuvarande regler om kontroll av företagsförvärv.

8.2 Hur bör reglerna vara utformade?

Vi har i enlighet med våra direktiv studerat utformningen och tillämpningen av andra länders regler om koncentrationskontroll. Sådana regelsystem finns i ett stort antal länder och några av dem behandlas i kap 4. Regelsystemen har som gemensam grund att ingripanden kan ske mot vissa företagsförvärv och liknande som bedöms ha negativa verkningar, i första hand från konkurrenssynpunkt. Men systemens konstruktion och funktion skiljer sig ofta avsevärt länderna emellan i fråga om bedömningskriterier, beslutande organ, formerna för beslutsfattande m.m. Regelsystemet inom EG har varit mönsterbildande på senare år och har starkt påverkat nya nationella lagar i Europa (t.ex. i Spanien, Italien, Belgien och Finland). Främst i USA, Storbritannien och Tyskland finns äldre regelsystem. De olika ländernas lagregler har som nämnts nationella särdrag av olika slag. Vi har emellertid inte i andra nationella lagar funnit några speciella problemlösningar som det finns skäl att lägga till grund för ändrade svenska regler.

Mot denna bakgrund anser vi att det finns två huvudalternativ för utformning av det materiella innehållet i KL:s förvärvsregler:

1. att behålla den nuvarande reglernas allmänna form, med begreppet *företagsförvärv*, dvs. äganderättsövergång, som utgångspunkt
2. att utforma regler i så nära överensstämmelse med EG:s regelsystem som möjligt, med bl.a. begreppet *koncentration* som utgångspunkt.

Det bör påpekas att *kriterierna för bedömning av enskilda fall* inte behöver skilja sig principiellt i de två fallen. Dessa kriterier måste under alla förhållanden vara mycket allmänt formulerade i lagtexten, och det förutsätts här att de har samma sakinhåll i båda alternativen.

För alternativ 1 ovan talar framför allt att begreppet företagsförvärv är förhållandevis klart avgränsat och har belysts i många ärenden hos Konkurrensverket under tillämpningen hittills av KL. Det finns dock även skäl som talar mot användning av begreppet. Bl.a. kan det anses för snävt genom att det inte omfattar koncentrationsåtgärder av annat slag än förvärv. Det är å andra sidan för vitt i den meningen att det även innefattar förvärv som är ointressanta för kontrollsynpunkt därför att de inte innebär varaktiga strukturförändringar.

Begreppet koncentration har en mera komplicerad innebörd, vilket kan tala emot att det förs in i KL. Flera omständigheter talar dock för att detta begrepp läggs till grund för prövningsreglerna i KL:

- Marknadsmakt och skadliga effekter kan skapas genom andra koncentrationsåtgärder än äganderättsövergång
- KL i övrigt är till väsentlig del konstruerad efter förebild av EG-rätten. Som har anförts redan i vårt betänkande SOU 1997:20 kan det vara naturligt att en förändring av regelsystemet i fråga om företagsförvärv också innebär ett närmande till EG:s motsvarande regler
- Begreppet koncentration är vedertaget i EG:s regelsystem och dess användning där skapar, såvitt känt, inga allvarliga tillämpningsproblem. EG-begreppen torde under alla förhållanden ha betydelse i ärenden enligt KL och vara väl kända av svenska konkurrensrättsexperter
- En ökad harmonisering med EG:s terminologi underlättar sannolikt tillämpningen av koncentrationskontrollreglerna i såväl Sverige som EG, och den samverkan mellan nationella myndigheter och EG-organ som är förutsatt i EG-systemet. Frågorna om prövningen av s.k. joint ventures och accessoriska begränsningar har särskilt intresse i detta sammanhang (se nedan).

Med hänsyn till det anförda anser vi att KL:s förvärvsregler bör ändras och i sak anpassas till EG-modellen. Vid införandet i KL måste EG-reglerna omarbetas lagtekniskt. Det är i och för sig önskvärt att förvärvsreglerna har en enklare och klarare lydelse än vad som är fallet med EG-reglerna. Men det är knappast möjligt att formulera reglerna i

KL väsentligt annorlunda, om man skall uppnå målet att harmonisera systemen och reglernas sakinhåll. Formuleringen kan ske i stort efter det mönster som skisserats redan i betänkandet SOU 1997:20 bilaga 6. Vi anser dock att avsevärda förkortningar av själva lagtexten är möjliga och lämpliga, även om den avses ha samma innehåll som EG:s regler.

Gemensamma företag och accessoriska begränsningar

Enligt direktiven skall vi belysa frågor som uppkommer vid förvärvskontrollen beträffande gemensamma företag (joint ventures) och s.k. accessoriska begränsningar. Dessa frågor har behandlats närmare i tidigare avsnitt (se särskilt kap. 3 och redogörelsen för EG-systemet). Bakgrunden till att frågorna tagits upp i direktiven är skillnader mellan EG-rätten och de hittillsvarande svenska reglerna. Med vårt förslag kommer dessa skillnader att försvinna och alltså inte vara ett problem i sig.

De tillämpningsproblem som uppstår i de angivna frågorna blir i princip desamma som i EG. Även om lösningarna i EG:s regelsystem ibland kan vara diskutabla från skilda utgångspunkter, bygger de på ingående diskussioner och analyser. Dessa bör kunna ge värdefull vägledning också vid prövningen av motsvarande frågor enligt KL.

8.3 Gränser för vilka koncentrationer som prövas

Formen för avgränsning av kontrollområdet

Som tidigare nämnts framhålls i motiven till KL att man bör se kontrollen av företagsförvärv som en undantagsåtgärd och att bara vissa större företagsförvärv bör bli föremål för prövning.

För att identifiera de transaktioner som kan medföra effekter på konkurrenssituationen på marknaden och samhällsekonomin tillämpas tröskelvärden i form av företagets omsättning. Härigenom kan mätas den ekonomiska styrkan hos de berörda företagen såsom den återspeglas av respektive företags omsättning, detta oavsett inom vilken sektor denna omsättning har uppnåtts eller om dessa sektorer överhuvudtaget kommer att beröras av den ifrågavarande transaktionen. Omsättningen utgör därvid en måttstock på de ekonomiska resurser och den verksamhet som slås samman genom förvärvet genom att den

omfattar parternas omsättning inom alla verksamhetsområden, och inte endast dem som direkt berörs av förvärvet. Det bör således framhållas att det i detta sammanhang inte är fråga om att bedöma marknadsställningen för parterna eller de direkta effekterna av förvärvet.

Genom att tröskelvärdet är rent kvantitativt, eftersom det endast baseras på omsättningen, uppnås fördelen att regeln är förhållandevis enkel att tillämpa både för konkurrensmyndigheterna och de företag som är involverade i den aktuella transaktionen. Det innebär också att företagen förhållandevis snabbt kan få besked om transaktionen faller inom kontrollområdet eller inte.

Svårigheten att i många fall enkelt och inom rimlig tid bestämma den relevanta marknaden och ett företags andel i olika typer av transaktioner talar mot att använda sådana kriterier som urvalsmetod för vilka företagsförvärv/koncentrationer som faller inom kontrollområdet.

Med hänvisning till det ovan angivna bör nuvarande konstruktion med tröskelvärden i form av omsättningsgränser behållas.

Ett ingripande mot en koncentration kan medföra långtgående rättsverkningar för såväl parterna som tredje man. De skäl som tidigare framförts för att i lagen ange gränserna för kontrollområdet kvarstår enligt vår mening. Att i själva lagen ange undantag för olika typer av koncentrationer som kan antas sakna betydelse från konkurrensynpunkt framstår från lagtekniska utgångspunkter som mindre lämpligt. En lösning på problemet bör därför sökas i andra former. En lösning kan vara ett förenklat anmälnings- och handläggningsförfarande för vissa typer av ärenden som rör koncentrationer, bl.a. sådana koncentrationer som kan antas sakna betydelse för konkurrensen på marknaden (denna fråga behandlas nedan).

Gränser för kontrollområdet

När konkurrenslagen infördes 1993 avgränsades tillämpningsområdet för kontroll av företagsförvärv till att avse sådana förvärv där företagets sammanlagda omsättning uppgår till minst fyra miljarder kronor. Viss kritik har riktats mot denna nivå på omsättningsgränsen och därvid har framlagts förslag om att nivån bör höjas.

En analys av Statistiska Centralbyråns kartläggning av inom landet verksamma företag visar att endast ett begränsat antal företag har en omsättning som överstiger fyra miljarder kronor, vilket kan antas ha sin grund i förekomsten av olika branschstrukturer. Det kan även noteras att inom vissa branscher saknas företag som uppnår denna omsätt-

ningsnivå. Gällande ordning medför således differentierade täckningsgrader för olika branscher i fråga om själva kontrollområdet.

Erfarenheterna visar att förvärvsaktiviteten varierar med tiden och att vissa perioder kännetecknas av högre förvärvsaktivitet än andra perioder. Detta kan ha sin förklaring i en rad olika faktorer, bl.a. hur den ekonomiska situationen allmänt sett utvecklas eller kravet på strukturomvandling inom särskilda branscher.

Några förändringar av de ekonomiska förutsättningar eller av andra faktorer som kan antas ha utgjort grund för nuvarande avgränsning av kontrollområdet har inte framkommit under utredningsarbetet. Erfarenheterna visar inte heller på några allvarigare tillämpningsproblem med nuvarande ordning.

Mot bakgrund av det angivna saknas skäl att nu föreslå någon ändring av nivån på omsättningsgränsen fyra miljarder kronor.

8.4 Bedömningskriterier

När man i olika rättssystem har infört konkurrensrättsliga regler för kontroll av företagskoncentration har man allmänt avstått från att knyta den konkurrensrättsliga bedömningen till endast en eller ett fåtal avgörande bedömningsfaktorer. I stället har man både i gemenskapsrätten och flertalet nationella kontrollsystem accepterat att skadlighetsbedömningen måste ske i ett brett perspektiv där olika effekter tas i beaktande. Detta hindrar dock inte att vissa effekter kan väga tyngre än andra i helhetsbedömningen.

Koncentrationens effekter måste prövas för varje särskild marknad för sig efter de förutsättningar som där råder. Genom att effekterna skiljer sig åt beroende på bl.a. om det är frågan om horisontell, vertikal eller diagonal koncentration måste i viss mån även skilda bedömningsstandarder tillämpas vid den rättsliga bedömningen.

Som tidigare nämnts anförs inom gemenskapsrätten och i många nationella rättsordningar som det övergripande motivet för att genom konkurrensrättslig reglering styra och kontrollera koncentrationsförfaranden i näringslivet en strävan att hindra uppkomsten av sådana koncentrerade företagsenheter som allvarligt hämmar konkurrensen på en viss marknad. Den nuvarande svenska förvärvskontrollen har också – efter förebild av gemenskapsrätten – utformats för att möjliggöra sådana ingripanden.

Enligt nuvarande regler i KL får ett ingripande mot ett företagsförvärv ske om förvärvet skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma konkurrensen på marknaden. Som tidigare nämnts överfördes kravet på dominerande

ställning från 1982 års konkurrenslagstiftning i syfte att begränsa förvärvskontrollens räckvidd. Begreppet dominerande ställning skall enligt lagmotiven knyta an till den tolkning av begreppet som kommit till uttryck i gemenskapsrätten.

På motsvarande sätt som gäller vid tillämpningen av 19 § är det förvärvets påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden som bedöms. En skillnad i förhållande till 19 § när det gäller bestämmande av relevant marknad är att det här är fråga om den inhemska marknaden i dess helhet eller en avsevärd del av den.

Nuvarande ordning förutsätter för ingripande även – utöver att det skall vara fråga om ett väsentlig hämmande av konkurrensen – att detta sker på ett sätt som är skadligt från allmän synpunkt.

Även om ett väsentligt hämmande av konkurrensen många gånger torde sammanfalla med vad som är skadligt från allmän synpunkt så är det, som också uttalas i motiven till den nuvarande lagstiftningen, inte möjligt att ha ett system där varje koncentration som medför att konkurrensen hämmas väsentligt skall förbjudas. Från samhällsekonomisk synpunkt kan i vissa fall en koncentration anses nödvändig, bl.a. då det föreligger behov av strukturrationalisering eller av rationellare produktion. Men även andra allmänna intressen kan ha en sådan styrka att man måste väga dem mot det samhällsekonomiska intresset av en effektiv konkurrens vid prövningen av en koncentration. Som framhålls i lagmotiven torde detta särskilt gälla intresset av att skydda liv, hälsa och säkerhet.

Motivet för ett lagsystem för kontroll av företagskoncentrationer är att i möjlig mån främja samhällsekonomisk effektivitet och att tillvarata konsumentintresset. Som ovan har framgått är det svårt att mer exakt ange vilka bedömningsnormer som bör tillämpas för att uppnå dessa syften. Några mer preciserade regler för vilka olika faktorer som skall beaktas vid prövningen i det enskilda fallet kan därför enligt vår mening inte fastställas, utan en bedömning av koncentrationens eventuella skadliga effekter på konkurrensen och samhällsekonomin måste göras med tillämpning av relativt vida bedömningskriterier.

Med hänsyn till det anförda finns inte skäl att nu föreslå andra bedömningskriterier än de som gäller enligt nuvarande ordning (34 § KL). Dessa bedömningskriterier måste anses i allt väsentligt motsvara de bedömningskriterier som gäller enligt gemenskapsrätten.

8.5 Bör den generella anmälningsskyldigheten avskaffas?

Som förut har framgått fanns inte generell anmälningsskyldighet enligt ÄKL. Prövningssystemet var utformat så att en gallring av förvärv inte skedde genom avgränsning av kontrollområdet utan huvudsakligen genom konkurrensmyndighetens förberedande prövning. Denna ordning ändrades år 1993 genom övergång till KL:s regler med ett avgränsat kontrollområde och generell anmälningsskyldighet enligt förebild av reglerna i EG. Om vårt förslag genomförs, skall KL:s huvudregler om förvärvsprövning ytterligare anpassas till EG-modellen. Mot denna bakgrund synes det krävas tungt vägande skäl om en ordning utan generell anmälningsskyldighet nu skall återinföras.

För en generell anmälningsplikt med tidsfrister talar särskilt tidsvinsten och att man uppnår en viss formell stadga i kontrollsystemet. Även konkurrensmyndighetens subjektiva bedömning i frågan om anmälningsplikt begränsas vid nuvarande generella anmälningsskyldighet vilket ökar förutsägbarheten och rättssäkerheten i kontrollsystemet. Systemet har också den fördelen att konkurrensmyndigheten tidigt får relevant information om förvärvet vilket begränsar behovet av kompletterande uppgifter från företagen. Som tidigare nämnts har vidare anförts att systemet också motverkar uppkomsten av en situation där förvärvande företaget söker överraska konkurrensmyndigheten med att omedelbart integrera det förvärvade företaget i sin verksamhet på så sätt att det verkar avhållande mot att förbjuda förvärvet på grund av de stora skador som en uppbrytning kan åstadkomma.

Mot ett system med generell anmälningsskyldighet kan anföras att anmälningsskyldigheten ofta är förenad med omfattande krav på uppgiftslämnande till Konkurrensverket, vilket gör varje anmälan komplicerad och kostsam för företagen. Den medför att företagen i många ärenden tvingas till omfattande arbete med att ta fram uppgifter som krävs för verkets prövning och kan få betydande kostnader för juridiska ombud m.m.

Den belastning på företagen som förvärvsanmälningar innebär är dock i viss mån ofrånkomlig. Om ett prövningssystem saknar regler om generell anmälningsskyldighet måste det finnas regler om frivillig anmälan. Sådana regler fanns också i ÄKL. Det torde då ha förutsatts att en anmälan kunde ske informellt och att de berörda myndigheterna (varvid nämndes dåvarande NO, SPK och SIND) hade sådan samlad kunskap att uppkomna fall snabbt kunde bedömas. Frågan om hur en anmälan skulle vara beskaffad synes inte ha övervägts mera i detalj.

Denna fråga innefattar emellertid flera problem rörande bl.a. form och innehåll i anmälan, tidsfrister och rättsverkningar. I fråga om anmälan som skall göras enligt KL har dessa förhållanden reglerats genom KL och olika föreskrifter, men problemen skulle uppstå på nytt sätt vid en återgång till ett system utan generell anmälningsplikt. Det går knappast att finna en någon helt tillfredsställande lösning på problemen vid en sådan återgång. Det kan för övrigt antas att de förut beskrivna förhållanden vid tillämpningen av ÅKL, som föranledde kritik mot bl.a. utdragen förberedande prövning, hade sin grund i sådana problem som nu har berörts. Förhållandena ledde till att Konkurrenskommittén föreslog vissa ändringar i reglerna. Några särskilda regler om anmälningars utformning föreslogs dock inte. Förslagen, som gick ut på att den förberedande prövningen skulle effektiviseras utan att generell anmälningsplikt infördes, förlorade aktualitet genom att regler om sådan anmälningsplikt fördes in i KL. I detta sammanhang kan påpekas att Konkurrensverket inte har den ingående, kontinuerliga bevakning av utvecklingen i näringslivets olika branscher som behövdes enligt den äldre ordningen och som myndigheterna då förutsattes ha.

Här bör också framhållas att de olägenheter som den i KL föreskrivna anmälningsskyldigheten orsakar företagen har minskat betydligt i omfattning genom de ändrade regler som gäller fr.o.m. den 1 juli 1997 och kommer med vårt förslag att minska ytterligare. Vidare kan framhållas att det måste läggas en väsentlig uppgiftsbörda på företagen även i ett system byggt på frivilliga anmälningar. Det finns också anledning anta att företagen, med ett sådant system, skulle i stor utsträckning "för säkerhets skull" anmäla koncentrationer som faller inom det i lagen angivna kontrollområdet. Bördan på företagen skulle därför sannolikt inte minskas drastiskt genom ett ändrat anmälningssystem.

Det kan i detta sammanhang också framhållas att i motiven till KL anges att hinder inte föreligger mot att vid sådana förvärv som normalt inte kan anses ha så stor betydelse för konkurrensen ha en mindre långt gående uppgiftsskyldighet än i övriga fall. Konkurrensverket har också vid ett antal tillfällen tagit upp frågan om att införa en förenklad handläggning och minska omfattningen av uppgiftsskyldigheten för vissa typer av företagsförvärv (se verkets tidskrift *Konkurrens* nr 5/94, 4/95 och 3/96). Ett förenklat anmälningsförfarande – där uppgiftslämnandet begränsas till att avse endast vissa centrala uppgifter för bedömningen av konkurrens-effekten av vissa typer av företagsförvärv – kan antas leda till att ett inte obetydligt antal av de anmälningspliktiga förvärven skulle omfattas av ett förenklat förfarande. Konkurrensverket har således inom ramen för gällande lagstiftning

möjlighet att förenkla anmälningförfarandet för sådana typer av företagsförvärv som verket bedömer sakna betydelse för konkurrensen. Ett sådant förenklat förfarande kan leda till att verket skulle behöva mindre resurser för prövning av dessa förvärv och även till att företagens uppgiftslämnarbörda skulle minska något. Även en ordning som innebär ett ökat utrymme för informella kontakter mellan Konkurrensverket och de berörda företagen kan antas bidra till att minska uppgiftslämnarbördan för företagen och nedbringa handläggningstiden (se nedan).

På grund av det anförda finner vi inte tillräckliga skäl att föreslå att reglerna i KL om generell anmälningsskyldighet skall upphävas.

Anmälningsskyldighetens omfattning

Som tidigare nämnts har kritik riktats mot att nuvarande ordning medför att många företagsförvärv som saknar betydelse för konkurrensen och samhällsekonomin faller inom området för den generella anmälningsskyldigheten. Som en lösning på detta problem har föreslagits att nivån på omsättningsgränsen bör höjas.

En analys av Statistiska Centralbyråns kartläggning av inom landet verksamma företag visar att flertalet företag har en omsättning som understiger ett hundra miljoner kronor. Fördelningen av företag inom detta intervall är dock skiftande mellan olika branscher. Det kan även observeras att inom många branscher återfinns ett relativt stort antal företag inom intervallet 100 – 200 miljoner kronor. Analysen visar också att endast ett mindre antal företag har en omsättning som överstiger 200 miljoner kronor.

I fråga om avgränsning av den generella anmälningsskyldigheten kan noteras att antalet förvärv som har anmälts under andra halvåret 1997 (76) är mindre än hälften av det antal som anmäldes under motsvarande period 1996 respektive första halvåret 1997. Det måste antas att denna kraftiga nedgång till stor del beror på ändringen av anmälningssreglerna den 1 juli 1997.

Lagändringen 1997 gjordes i avvaktan på mera ingående överväganden om KL:s förvärvsregler och om anmälningsskyldighetens omfattning. Vi har som framgår ovan efter utredning av dessa frågor funnit att den generella anmälningsskyldigheten i princip bör behållas. Det finns dock skäl att pröva om dess omfattning är avvägd på bästa sätt.

Också med de regler som gäller efter den 1 juli 1997 har till Konkurrensverket anmälts många förvärv som det inte funnits anledning att överväga ingripanden mot. Den generella anmälningss-

skyldigheten omfattar alltså många förvärv som har ringa betydelse från konkurrens- och samhällssynpunkt. Det kan i sammanhanget noteras att Konkurrensverket inte funnit anledning att anmoda några förvärvsparter att anmäla något sådant förvärv som nu genom omsättningsgränsen 100 miljoner kronor undantas från den generella anmälningsskyldigheten.

Som har framhållits i flera sammanhang innebär emellertid anmälningsförfarandet en stor börda på företagen. Detta har ytterligare understrukits av näringslivsföreträdare under vår utredning. Därvid har framförts önskemål om att i varje fall den nuvarande omsättningsgränsen 100 miljoner kronor höjs till 200 miljoner kronor, vilket kan beräknas i stort sett ytterligare halvera antalet förvärv som omfattas av den generella anmälningsskyldigheten.

Vi finner att dessa synpunkter bör beaktas. Även hänsyn till Konkurrensverkets resursanvändning talar för att omsättningsgränsen 100 miljoner kronor höjs. Visserligen kan då möjligen antalet frivilliga anmälningar som görs "för säkerhets skull" öka något, men detta kan knappast nämnvärt minska den effektivitetsvinst som uppstår.

Det kan anföras att en sådan ändring kan medföra risk för att koncentrationer som är samhällsskadliga inte kommer att prövas. Denna risk måste dock anses ytterst liten. Det torde sällan finnas anledning från samhällssynpunkt att ingripa mot koncentrationer av den aktuella storleken. De få fall då sådan anledning eventuellt finns kan förutsättas komma under Konkurrensverkets prövning, eftersom verket alltid kan ta upp fallet genom en anmodan till en part att göra anmälan. Det kan påpekas att en ordning som medför en minskad mängd anmälningssärenden ger verket möjlighet att omfördela resurserna från det formella prövningsförfarandet till bl.a. bevakning av sådana marknader där koncentrationsåtgärder kan komma att påverka konkurrensen negativt.

Sammanfattningsvis innebär den diskuterade inskränkningen av området för generell anmälningsskyldighet betydande resursvinster för näringsliv och samhälle. Någon vägande invändning mot ändringen kan vi inte se. Ändringen bör därför genomföras. En ytterligare lagändring bör göras i detta sammanhang så att utländska förvärv som kan antas regelmässigt sakna betydelse för konkurrensen och samhällsekonomin undantas från den generella anmälningsskyldigheten.

Vi föreslår sålunda som ny regel i KL att en koncentration skall anmälas till Konkurrensverket om 1) de berörda företagen tillsammans har en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger fyra miljarder kronor och 2) minst två av de berörda företagen driver verksamhet inom landet och i denna verksamhet har en omsättning

föregående räkenskapsår som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen.

Även med denna regel kan det inte undvikas att den generella anmälningsskyldigheten omfattar vissa förvärv som saknar betydelse för konkurrensen och samhällsekonomin. Behovet av en förenklad anmälnings- och handlägningsordning för sådana ärenden behandlas nedan.

8.6 Behov av ett informellare förfarande

Företagsförvärv som faller inom det konkurrensrättsliga kontrollområdet rör många gånger både betydande samhällsintressen och stora ekonomiska värden. Den ekonomiska omsättningen ställer också normalt höga krav på en skyndsam och effektiv handläggning av förvärv som blir föremål för prövning. Det föreligger därför från både allmän och näringslivets synpunkt ett starkt intresse av att det konkurrensrättsliga systemet för kontroll av företagsförvärv/koncentrationer är ändamålsenligt utformat och fungerar och tillämpas på ett så effektivt och rättssäkert sätt som är möjligt.

I gemenskapsrätten och i vissa utländska regelsystem, bl.a. USA och Storbritannien, finns en handlägningsordning som i stor utsträckning ger de berörda företagen möjlighet till informella kontakter med konkurrensmyndigheten innan en anmälan i formell mening sker. Erfarenheten från bl.a. dessa länder visar att möjligheten till sådan informell kontakt på ett inledande stadium ger konkurrensmyndigheten förutsättningar att i ett tidigt skede bl.a. bilda sig en närmare uppfattning om transaktionens karaktär och, när skäl så föreligger, begränsa omfattningen av de uppgifter som företagen behöver lämna för myndighetens prövning. Erfarenheterna visar även att konkurrensmyndighetens handläggningstid efter att anmälan gjorts härigenom i inte obetydlig omfattning kan avkortas och att antalet ärenden som går till s.k. särskilda undersökningar kan begränsas.

Som tidigare nämnts har kritik framförts mot att den nuvarande uppgiftsskyldigheten i samband med anmälan av företagsförvärv enligt 37 § KL är onödigt betungande och kostsam och — i vissa fall — även direkt onödig för själva prövningsförfarandet.

Frågan har därför väckts om förutsättningar föreligger att en motsvarande informell ordning som angetts ovan även kan tillämpas av Konkurrensverket vid handläggning av ärenden som rör företagsförvärv.

Det kan i detta sammanhang erinras om att enligt motiven till KL risker med ett företagsförvärv skall i första hand undanröjas genom

åläggande av mindre ingripande slag än förbud. Förhandlingar med företagen bör därvid enligt motiven i första hand ske under Konkurrensverkets handläggning av ärendet. En sådan ordning anses inte utgöra hinder för att parterna vid en senare rättegång kan komma fram till en förhandlingsuppgörelse. Företrädare för näringslivet och advokatbyråer har också särskilt framhållit att möjligheten till förhandling och förhandlingslösning utgör en rationell handläggningsform i ärenden som gäller företagsförvärv.

Konkurrensverkets handläggning av ärenden enligt KL sker huvudsakligen med tillämpning av bestämmelserna i förvaltningslagen (FL). Även tryckfrihetsförordningens (TF) bestämmelser om allmän handling och sekretesslagens bestämmelser har betydelse i detta sammanhang.

Enligt 4 § första stycket FL skall en myndighet lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen skall lämnas i den utsträckning som är lämpligt med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

I 4 § andra stycket FL anges att frågor från enskilda skall besvaras så fort som möjligt. Bestämmelsen innebär att myndigheten har en skyldighet att underlätta för enskilda att ta till vara sin rätt i förvaltningsärenden. Detta kan gälla exempelvis upplysningar om hur man gör en ansökan, råd om vilka handlingar som bör bifogas, m.m. När det behövs och bedöms lämpligt skall myndigheten även vägleda den enskilde genom att, allt efter omständigheterna, ta initiativ till ytterligare utredning, verka för att utredningen begränsas till vad som är nödvändigt, fästa den enskildes uppmärksamhet på att det kan finnas alternativa handlingsvägar att nå det han eftersträvar osv. Denna vägledningsprincip gäller i princip oberoende av begäran.

Av 1 § FL följer att vad som anges i 4 § gäller all förvaltningsverksamhet hos myndigheten, och således inte bara den del av verksamheten som är att beteckna som ärenden i formell mening.

En ordning som innebär att en mer informell handläggningsordning tillämpas i ärenden som rör koncentrationer och som ger ökat utrymme för informella kontakter mellan Konkurrensverket och berörda företag i det enskilda fallet är nödvändig för att effektivisera handläggningen i dessa ärenden. En sådan ordning synes även väl förenlig med förvaltningslagens bestämmelser och de motivuttalanden som gjorts i nu aktuellt hänseende. Den närmare utformningen och tillämpningen av en sådan ordning bör enligt vår mening lämpligen överlämnas till Konkurrensverket att överväga. Det kan dock framhållas att gemenskapsrättens ordning med s.k. pre-notification i tillämpliga delar bör kunna tjäna som förebild. Även de mer informella handläggningsformer som

tillämpas i bl.a. USA och Storbritannien bör kunna ge viss vägledning i detta hänseende.³⁶⁹

Det kan här observeras att såväl tryckfrihetsförordningens bestämmelser om allmän handling som sekretesslagens regler i fråga om sekretess dock väsentligt kan försvåra möjligheten till en mer informell handläggningsordning i nu aktuella ärenden, främst vad gäller förutsättningar för informella kontakter mellan Konkurrensverket och de berörda företagen.

Offentlighetsprincipen innebär att allmänheten skall beredas så stor insyn i myndigheternas verksamhet som möjligt. Från denna synpunkt är det motiverat att verksamheten vid Konkurrensverket i största möjliga utsträckning är offentlig. Offentliggörande av uppgifter kan emellertid i nu aktuella fall medföra betydande olägenheter både för det allmänna och för enskilda företag. En avvägning måste därför göras mellan kravet på offentlighet i den verksamhet som rör verkets mer informella kontakter med företagen, bl.a. sådan verksamhet som avser upplysning och vägledning vad gäller tillämpningen av olika lagbestämmelser, och behovet av sekretess för sådana uppgifter som kan bli aktuella i dessa fall och som lämnas till verket.

Enligt föreskrifterna i 8 kap. 6 § sekretesslagen, 2 § sekretessförordningen och punkt 17 i bilagan till förordningen gäller sekretess i Konkurrensverkets verksamhet enligt KL för uppgift om bl.a. enskilda affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Med affärs- och driftförhållanden avses affärsförhandlingar, marknadsundersökningar, marknadsplaneringar, planer som rör konstruktionsarbeten och reklamkampanjer, prissättningskalkyler, utredningar av annat slag, m.m.

Skaderekvisitet är här ett s.k. "rakt" skaderekvisit, vilket innebär en presumtion för att ifrågavarande uppgifter är offentliga om inte en viss skaderisk kan anses föreligga. Vid skadebedömningen får man alltså utgå från om uppgiften är av det slaget att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som skall skyddas genom sekretessbestämmelsen. Som tidigare nämnts ligger det i sakens natur att en exakt tillämpning av regler som innehåller skaderekvisit inte är möjlig. Prövningen av om ett skaderekvisit är uppfyllt eller inte innefattar nämligen alltid ett visst mått av skönsräkning. Det raka skaderekvisitet innebär således att tillämparen kan göra sin bedömning inom ganska vida ramar. Avsikten är dock, som tidigare nämnts, att

³⁶⁹ Konkurrensverket har under utredningsarbetet överlämnat en promemoria till utredningen med en skiss till utformning av en mer informell handläggningsordning i nämnda avseenden. Utdrag ur promemorian återges i bilaga 4.

skadebedömningen i huvudsak skall kunna göras med utgångspunkt i själva uppgiften.

Ett företagsförvärv kan föregås av från affärssynpunkt mycket känsliga förhandlingar som förutsätter konfidentiell handläggning av berörda parter. Det torde vara uppenbart att möjligheten till sekretess hos Konkurrensverket för uppgifter som rör planerade förvärv eller genomförda förvärv som ännu inte blivit offentliggjorda många gånger utgör en grundläggande förutsättning för att de berörda företagen skall kunna lämna uppgifterna till verket.

Hittillsvarande erfarenheter visar dock att berörda företag i stor utsträckning anser att nuvarande bestämmelser inte medger ett tillräckligt sekretesskydd för uppgifter som företagen lämnar till Konkurrensverket innan anmälan i formell mening enligt 37 § KL sker.

Förhållandet medför att möjligheten för informella kontakter och frivilligt samråd, ett förfarande som närmast måste betraktas som en förutsättning för en mer informell och kostnadseffektiv handläggning, i stor utsträckning försvåras. Konsekvensen härav är i många fall att verket inte heller får tillgång till tillräckligt underlag för att på ett tidigt stadium, och innan en formell anmälan sker, kunna bedöma om uppgiftsskyldigheten för företagen i det enskilda fallet kan begränsas. Företag kan i sådana fall, för att fullgöra den formellt föreskrivna uppgiftsskyldigheten, tvingas att ta fram och lämna uppgifter som i stor utsträckning saknar betydelse för den materiella prövningen. Det torde vara uppenbart att en sådan ordning många gånger kan fördröja handläggningen i det enskilda fallet och orsaka det allmänna och företagen betydande olägenheter och kostnader. Ett förenklat handläggningssystem förutsätter således ett ökat sekretesskydd för sådana uppgifter om affärs- och driftförhållanden som företagen lämnar till Konkurrensverket innan en formell anmälan enligt 37 § sker.

Det kan framhållas att även en sekretessbestämmelse med ett s.k. omvänt skaderekvisit innebär en viss grad av skönsmässig bedömning från tillämparens sida i det enskilda fallet och måste på motsvarande sätt som anförts i fråga om nuvarande bestämmelser anses som otillräcklig. Sekretesskyddet för nu aktuella uppgifter bör därför göras absolut. Vidare bör meddelarfrihet inte råda för nu aktuella uppgifter.

Absolut sekretess för uppgiften i fråga bör gälla fram till den tidpunkt när anmälan lämnas in till verket. Efter denna tidpunkt bör sekretess gälla för uppgifterna i den omfattning som nu föreskrivs enligt 8 kap. 6 § sekretesslagen, 2 § sekretessförordningen och punkt 17 i bilagan till förordningen. I de fall anmälan inte sker bör sekretesstiden på samma sätt som enligt det senare lagrummet vara begränsad till tjugo år.

9 Ekonomiska konsekvenser m.m.

9.1 Inledning

Enligt regeringens direktiv (dir 1994:23) skall vi pröva offentliga åtaganden och redovisa ekonomiska konsekvenser av lämnade förslag. Vi skall också enligt direktiv redovisa regionalpolitiska och jämställdhetspolitiska frågor.

9.2 Ekonomiska konsekvenser

De förslag vi lämnar innefattar inga nya offentliga åtaganden och har enligt vår bedömning inte några mera omfattande ekonomiska konsekvenser.

I kap. 8 har vi föreslagit att begreppet koncentration läggs till grund för prövning av företagsförvärv och andra liknande transaktioner. Förslaget innebär att tillämpningsområdet i vissa avseenden utvidgas och i andra inskränks i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande ordning. Även med den föreslagna ändringen av tillämpningsområdet kommer enligt vår bedömning flertalet ärenden att utgöras av sådana typer av företagsförvärv som redan faller inom nuvarande kontrollområde.

Vi har även föreslagit en viss inskränkning av den generella anmälningsskyldigheten. Förslaget innebär bl.a. att många mindre företagsförvärv som enligt nuvarande ordning faller under den generella anmälningsskyldigheten undantas från denna skyldighet. Det kan inte uteslutas att den föreslagna ordningen kommer att medföra en begränsad ökning av sådana ärenden där Konkurrensverket anmodar företag att anmäla förvärvet eller där berörda företag frivilligt anmäler förvärvet för prövning.

Sammantaget innebär dock förslagen att antalet ärenden som rör företagsförvärv och andra liknande transaktioner kommer att minska

betydligt i omfattning, vilket medför kostnads- och resursbesparing för såväl Konkurrensverket som berörda företag.

Också vårt förslag om en mer informell och effektiv handläggning i ärenden som rör företagskoncentrationer medför en kostnads- och resursbesparing för Konkurrensverket och berörda företag.

För Konkurrensverkets del torde förslagen innebära en viss omfördelning av resurser inom verket. De resurser som frigörs genom att antalet företagskoncentrationer som anmäls inom ramen för den generella anmälningsskyldigheten minskar torde kunna överföras till bevakning av sådana företagskoncentrationer som faller utanför området för den generella anmälningsskyldigheten.

Förslagen innebär från samhällsekonomisk synpunkt sett såväl besparingar som ett bättre resursutnyttjande.

9.3 Övriga frågor

De frågor som vi haft till övervägande och de förslag som vi lämnat har enligt vår bedömning inte några regionalpolitiska (dir. 1992:50) eller jämställdhetspolitiska aspekter (dir. 1994:124).

10 Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna bör lämpligen träda i kraft den 1 juli 1999. I kap. 11 behandlas övergångsbestämmelser.

11 Författningskommentar

Under denna rubrik kommenterar vi de föreslagna författningsändringarna.

Under utredningsarbetet har lämnats förslag till ändring av olika bestämmelser i KL. Vi har dock inte utöver här upptagna förslag till ändringar funnit skäl att föreslå några ytterligare ändringar av KL eller regelsystemet i övrigt.

Förslaget till lag om ändring i konkur-renslagen (1993:20)

4 §

Paragrafen i dess nuvarande lydelse innehåller en definition av vad som avses med företagsförvärv i lagens mening. Vi har föreslagit att alla transaktioner som kan anses utgöra företagskoncentration skall falla inom lagens kontrollområde. En definition av vad som avses med begreppet företagskoncentration har införts i 34 §. Bestämmelserna i 4 § har därför upphävts.

34 §

I paragrafens första och andra stycken ges en definition av vad som skall anses utgöra en företagskoncentration i lagens mening. Motiven för denna bestämmelse har tidigare behandlats i avsnitt 8.2.

I *första stycket 1* anges att en koncentration föreligger om två eller flera tidigare självständiga företag slås samman.

Enligt *punkt 2* föreligger en koncentration om en eller flera personer, som redan kontrollerar minst ett företag, eller ett eller flera företag genom förvärv av värdepapper eller tillgångar, genom avtal eller på annat sätt direkt eller indirekt får kontroll över ett eller flera företag eller delar därav.

I *andra stycket* anges att bildandet av ett gemensamt företag som på varaktig basis fyller en självständig ekonomisk enhets samtliga funktioner utgör en koncentration enligt första stycket 2.

Paragrafen i denna del motsvarar till sitt sakliga innehåll artikel 3 i koncentrationsförordningen. Denna bestämmelse har tidigare behandlats i avsnitt 3.3.3.

I enlighet med vad som gäller inom gemenskapsrätten, se avsnitt 3.3.4, skall beslut som avser prövning av en koncentration omfatta även sådana avtalsvillkor som utgör konkurrensbegränsningar som har direkt anknytning till och är nödvändiga för koncentrationens genomförande (accessoriska begränsningar).

34 a §

Till paragrafens *första-tredje* stycken har efter justering som föranleds av förslaget om övergång till koncentrationsbegreppet överförts nuvarande bestämmelser i 34 §.

I *fjärde stycket* har införts en ny bestämmelse som anger att i den utsträckning som bildandet av ett gemensamt företag som utgör en koncentration enligt 34 § har till syfte att eller resultat att samordna konkurrensbeteendet hos företag som förblir självständiga, skall samordningen bedömas enligt kriterierna i 6 och 8 §§. Vad som här föreskrivs motsvarar artikel 2.4 i koncentrationsförordningen, se avsnitt 3.5.

35 §

I denna paragraf anges att ett förbud mot en koncentration innebär att en rättshandling som utgör ett led i en koncentration därefter blir ogiltig. Ogiltigheten innebär att rättshandlingen inte kan göras gällande till sitt innehåll i den del den utgör ett led i koncentrationen. Rättshandlingen behöver dock inte sakna rättsverkningar i andra avseenden, t.ex. i de delar som närmare reglerar vad som gäller mellan avtalsparterna om ett förbud meddelas. På sätt som enligt nuvarande ordning inträder ogiltigheten när tingsrättens dom vunnit laga kraft eller Marknadsdomstolens dom meddelats.

36 §

Paragrafen i dess nuvarande lydelse innehåller bestämmelser som gör det möjligt att i stället för förbud rikta åläggande mot det *förvärvande* företaget att avyttra ett företag, en rörelse, en del av en rörelse eller att genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd. Ett åläggande om

partiell avhändelse kan därvid gälla antingen ett företag, en rörelse eller en del av en rörelse som redan före förvärvet fanns inom det förvärvande företaget eller motsvarande inom det förvärvade företaget (prop. 1992/93:56, s. 44).

Paragrafen har justerats på det sättet att orden "ett företagsförvärv" har ändrats till "en koncentration".

Vidare har ordet "förvärvaren" ändrats till "en part i koncentrationen". Med begreppet *part i koncentrationen* avses här vart och ett av de företag som slås samman enligt 34 § första stycket 1 och den eller de företag eller personer som förvärvar kontroll över ett företag eller del därav enligt 34 § första stycket 2.

I *punkt 1* har orden "en rörelse eller en del av en rörelse" ändrats till "eller en del av ett företag". I likhet med vad som nu gäller kan ett åläggande om partiell avhändelse avse ett företag eller en del av ett företag som redan vid tidpunkten för koncentrationen ägdes av något av de företag som slås samman eller som förvärvar kontroll över ett annat företag eller som utgör en del av det eller de företag varöver kontroll förvärvas.

I *punkt 2* anges att en part i koncentrationen även kan åläggas att vidta någon annan konkurrensfrämjande åtgärd. En sådan åtgärd kan t.ex. innebära att kontrollen över ett företag eller del därav upphör.

Det bör framhållas att ett åläggande enligt denna paragraf inte får vara mer långtgående än vad som krävs för att de skadliga effekterna av konkurrensbegränsningen skall undanröjas.

37 §

I paragrafen, som delvis ändrats i sak, ges bestämmelser om anmälningsskyldighet och frivillig anmälan av koncentrationer.

I paragrafens *första stycke* föreskrivs att en koncentration skall anmälas till Konkurrensverket om de berörda företagen tillsammans har en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger fyra miljarder kronor (*punkt 1*) och minst två av de berörda företagen driver verksamhet inom landet och i denna verksamhet har en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger 200 miljoner kronor (*punkt 2*).

Vid sammanslagning av företag utgörs de *berörda* företagen normalt av de företag som slås samman. Om koncentrationen äger rum genom förvärv av kontroll över ett företag utgörs normalt de berörda företagen av den eller de personer eller företag som förvärvar kontrollen samt det företag eller del av företag som kontrollen avser (se avsnitt 3.4.2).

Med omsättning enligt *punkt 1* avses – på motsvarande sätt som enligt nuvarande ordning – de berörda företagens sammanlagda

omsättning under föregående räkenskapsår från försäljning av varor och tjänster i *hela världen*.

I *punkt 2* anges att minst två av de berörda företagen skall ha uppnått en omsättning som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen under föregående räkenskapsår i verksamhet som drivs inom landet. Enligt detta rekvisit krävs således att två eller flera av de berörda företagen driver någon form av verksamhet inom landet och att omsättningen skall ha uppkommit i denna verksamhet. Rekvisitet *driva verksamhet inom landet* har överförts från nuvarande 4 § och avses här ha motsvarande innebörd.

Andra stycket motsvaras i huvudsak av det nuvarande tredje stycket. I detta stycke anges att om förutsättningen enligt första stycket 1 är uppfylld men omsättningen inte överstiger vad som anges i första stycket 2, får Konkurrensverket i ett enskilt fall ålägga en part i en koncentration att anmäla koncentrationen, när detta är påkallat av särskilda skäl. En part och andra medverkande i en koncentration har dessutom alltid rätt att frivilligt anmäla koncentrationen, när omsättningskravet enligt första stycket 1 är uppfyllt.

Begreppet part i en koncentration har tidigare behandlats i samband med 36 §. Med ”annan medverkande i koncentrationen” avses t.ex. säljaren av ett företag eller del därav. Den närmare avgränsningen av när en person eller ett företag i varje enskilt fall skall anses medverka i koncentrationen får överlämnas till rättstillämpningen.

En förutsättning för att lagens bestämmelser om koncentration skall vara tillämpliga är att omsättningen har den storlek som anges i första stycket 1. En koncentration som inte uppfyller detta kriterium faller således utanför lagens tillämpningsområde.

37 a §

Genom paragrafen, som är ny, införs en tidsfrist inom vilken en koncentration som omfattas av anmälningsskyldighet enligt 37 § skall anmälas till Konkurrensverket.

Ett avtal eller ett offentliggörande av ett bud om övertagande av ett företag eller ett förvärv av ett kontrollerande inflytande i ett företag som medför en koncentration som omfattas av anmälningsskyldighet enligt 37 § skall anmälas inom en vecka till Konkurrensverket. Fristen löper från den tidpunkt när den första av dessa händelser inträffar.

Paragrafen motsvarar artikel 4.1 i koncentrationsförordningen.

37 b §

I paragrafen, som är ny, anges vilka personer eller företag som har skyldighet att anmäla en koncentration till Konkurrensverket.

I *första stycket* anges att en företagssammanslagning enligt 34 § första stycket 1 skall anmälas av de företag som slås samman.

I *andra stycket* anges att i övriga fall skall anmälan göras av den eller de personer eller företag som förvärvar kontroll över ett företag eller del därav.

Paragrafen motsvarar i allt väsentligt artikel 4.2 i koncentrationsförordningen.

38 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskild undersökning av en koncentration som har anmälts enligt 37 §.

I *första stycket* har ordet "ett företagsförvärv" ändrats till "en koncentration".

I *andra stycket* har föreskriften att ett beslut om särskild undersökning skall meddelas inom 30 dagar ändrats till 25 arbetsdagar från det att anmälan kom in till Konkurrensverket. Ändringen, som i stort sätt motsvarar vad som tillämpas i EG, ger verket ett rimligare tidsutrymme för den inledande prövningen. Detta har betydelse särskilt i samband med större helger. Med arbetsdag avses sådan dag som inte är allmän helgdag enligt lagen (1989:253) om allmän helgdag och som inte heller är lördag, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton.

Enligt nuvarande ordning får parterna i förvärvsavtalet under den angivna fristen inte vidta några åtgärder för att fullfölja förvärvet. Förbudet omfattar således även säljaren. Bestämmelsen har justerats på det sättet att orden "Under denna frist får den som är part i förvärvsavtalet inte vidta några åtgärder för att fullfölja förvärvet" har ersatts med "Under denna frist får parterna eller andra medverkande i koncentrationen inte vidta någon åtgärd i syfte att fullfölja koncentrationen". Förbudet innebär att varken parterna i koncentrationen eller andra medverkande får vidta några rättshandlingar eller andra åtgärder i angivet syfte.

Enligt nuvarande ordning är förbudet i andra stycket ovillkorligt. Det torde ligga i sakens natur att ett sådant förbud kan medföra vissa negativa ekonomiska konsekvenser för företagen. Det kan emellertid i det särskilda fallet finnas skäl för företagen att kunna vidta vissa åtgärder som omfattas av förbudet, t.ex. sådana åtgärder som syftar till att förhindra eller minska risken för att onödiga ekonomiska skador

eller andra negativa konsekvenser uppstår under den nu föreslagna tjugofemdagarsfristen.

Därför har i *tredje stycket* införts en regel som gör det möjligt för Konkurrensverket att besluta om undantag från förbudet i andra stycket. Ett sådant beslut måste självfallet fattas med beaktande av lagens skyddssyfte.

39 §

I paragrafen ges närmare bestämmelser om bl.a. väckande av talan och anstånd därmed.

Första stycket har justerats endast på det sättet att 34 § har ändrats till 34 a §.

Andra stycket har justerats på det sättet att tremånadersfristen kan förlängas om parterna i koncentrationen och den som gjort anmälan enligt enligt 37 § andra stycket samtycker. Har koncentrationen skett på det sätt som anges i 34 a § tredje stycket, krävs endast förvärvarens samtycke. På motsvarande sätt som enligt nuvarande ordning får vid synnerliga skäl fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i detta stycke.

40 §

Paragrafens *första stycke* har justerats endast på det sättet att orden "ett företagsförvärv" och "förvärvet" har ändrats till "en koncentration" respektive "koncentrationen".

Andra stycket har justerats på det sättet att orden "part i förvärvsavtalet" har ändrats till "part eller annan som medverkat i koncentrationen".

41 §

Paragrafen i dess nuvarande lydelse innehåller bestämmelser som närmare reglerar förutsättningarna för att i interimistiskt beslut förbjuda parterna i ett förvärvsavtal att fullfölja förvärvet till dess en fråga enligt 34 eller 36 § slutligt har avgjorts.

Första stycket har justerats på det sättet att 34 § har ändrats till 34 a §. Vidare har orden "parterna i ett avtal om företagsförvärv att fullfölja förvärvet" ändrats till "parterna och andra medverkande i koncentrationen att vidta någon åtgärd i syfte att fullfölja koncentrationen."

I *andra stycket* har orden "parterna i förvärvsavtalet" och "förvärvet" ändrats till "den som beslutet gäller och den som gjort anmälan enligt enligt 37 § andra stycket" respektive "koncentrationen".

När koncentrationen har skett på det sätt som anges i 34 a § tredje stycket behöver – på sätt som nu gäller – endast förvärvaren beredas tillfälle att yttra sig. Om det finns synnerliga skäl får dock förbud omedelbart meddelas att gälla till dess att något annat beslutas.

42 §

Paragrafens första stycke har justerats på det sättet att 34 § har ändrats till 34 a §. Vidare har orden ”parterna i förvärsavtalet” och ”förvärvet” ändrats till ”parterna i koncentrationen och den som gjort anmälan enligt 37 § andra stycket” respektive ”koncentrationen”. När koncentrationen har skett på det sätt som anges i 34 § a tredje stycket är – på sätt som nu gäller – förvärvarens samtycke tillräckligt. I sista meningen har orden ”förvärsavtalet ingicks” ändrats till ”koncentrationen ägde rum”.

43 §

Paragrafens *första stycke* har justerats endast på det sättet att 34 § har ändrats till 34 a §.

I *andra stycket* har orden ”ett företagsförvärv” och ”en part i förvärsavtalet” ändrats till ”en koncentration” respektive ”en part eller annan som medverkat i i koncentrationen”.

57 §

Paragrafens *första stycke* har justerats endast på det sättet att 34 § har ändrats till 34 a §.

I *andra stycket* har orden ”ett företagsförvärv” ändrats till ”en koncentration”.

63 §

Paragrafens *första stycke* 4 har justerats endast på det sättet att orden företagsförvärv enligt 34 §” har ändrats till ”koncentration enligt 34 a §”.

67 §

Paragrafen har justerats endast på det sättet att orden ”ett företagsförvärv enligt 34 §” har ändrats till ”en koncentration enligt 34 a §”.

68 §

I paragrafen i dess nuvarande lydelse föreskrivs att innan ett mål om företagsförvärv avgörs, förvärvarens motpart i förvärvsavtalet skall få tillfälle att yttra sig. Detta gäller dock inte vid förvärv som har skett på det sätt som anges i 34 § tredje stycket. Bestämmelserna motsvarar i allt väsentligt 22 § i 1982 års konkurrenslag. Bestämmelsen ansågs motiverad på grund av de konsekvenser som ett förbud eller åläggande kunde få för motparten (prop. 1981/82:165 s. 291)

Enligt 64 § första stycket 1 och andra stycket KL skall rättegångsbalkens regler för tvistemål där förlikning inte är tillåten tillämpas i mål om företagsförvärv vid tingsrätten och i Marknadsdomstolen. Rättegångsbalkens regler om rätt för tredje man att som intervient delta i rättegången äger därvid tillämpning (14 kap 9 och 10 §§ RB). I de fall ett mål om företagskoncentration rör annan medverkande än parterna i koncentrationen (se 37 §) kan denne med stöd av bestämmelserna om intervention ansöka om att få delta i rättegången. Genom de angivna bestämmelserna får säljares och övriga medverkandes intresse av att kunna bevaka sin rätt i mål om företagskoncentration anses tillgodosett. Paragrafen har därför upphävts.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Vi föreslår att våra förslag träder i kraft den 1 juli 1999. Äldre föreskrifter bör fortfarande gälla i fråga om företagsförvärv som har skett före ikraftträdandet.

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

8 kap. 4 §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om sekretess i Konkurrensverkets verksamhet som består i tillsyn och utredning.

Bestämmelsen i första stycket motsvarar nuvarande bestämmelser i 8 kap. 6 § sekretesslagen, 2 § sekretessförordningen och punkt 17 i bilagan till förordningen.

I *första stycket 1* anges att i Konkurrensverkets verksamhet som består i tillsyn och utredning gäller sekretess för uppgift om enskilda affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

I *punkt 2* anges att sekretess gäller för uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för myndighetens verksamhet. Denna sekretess är absolut.

I *andra stycket* har införts en ny bestämmelse som anger att sekretess gäller för uppgift som lämnas i ärende som avser anmälan enligt 37 § konkurrenslagen till dess anmälan har gjorts. Motivet för denna regel har behandlats i avsnitt 8.6. Sekretesskyddet omfattar alla uppgifter som rör själva företagsförvärvet, t.ex. uppgifter om köpare och säljare, affärs- och driftförhållanden, m.m. Denna sekretess är absolut. Om anmälan enligt 37 § KL görs tillämpas därefter bestämmelserna i första stycket på sådana uppgifter som faller inom tillämpningsområdet för den bestämmelsen.

I *tredje stycket* anges – på motsvarande sätt som enligt nuvarande ordning – att i fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i tjugo år.

16 kap. 1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som genom hänvisningar till olika sekretessbestämmelser i lagen anger vilka tystnadsplikter som har företräde framför meddelarfriheten.

I *punkt 3* har, i enlighet med vad som anförts i avsnitt 8.6, intagits en bestämmelse som föreskriver att meddelarfrihet inte gäller för sådana uppgifter som avses i 8 kap. 4 § andra stycket.

Förslaget till förordning om ändring i sekretessförordningen (1980:657)

Punkt 17 i bilagan till förordningen

Enligt 8 kap. 6 § sekretesslagen och 2 § och punkt 17 i bilagan till denna förordning gäller i Konkurrensverkets verksamhet som avser tillsyn och utredning sekretess för uppgifter om bl.a. enenskilds affärs- eller driftförhållanden, m.m. Denna sekretessbestämmelse har överförts till 8 kap. 4 § första stycket. Punkt 17 i bilagan till sekretessförordningen har därför upphävts.

Bilagor

<i>Bilaga 1</i>	Statistik avseende inom landet verksamma företag under perioden 1993 - 1996 (Statistiska centralbyrån)	273
<i>Bilaga 2</i>	Statistik avseende företagsförvärv under perioden 1993 - 1996 (Förvärv & Fusioner förlag)	297
<i>Bilaga 3</i>	Statistik avseende anmälda företagsförvärv enligt 37 § KL under perioden 1993 - 1997 (Konkurrensverket)...	307
<i>Bilaga 4</i>	Konkurrensverkets promemoria 1998-05-18 "Förhandskontakter inför anmälan om företagsförvärv enligt konkurrenslagen (1993:20)"	311
<i>Bilaga 5</i>	Kommittédirektiv.....	315
<i>Litteraturförteckning</i>	319

Bilaga 1

Statistik avseende inom landet verksamma företag i Sverige under perioden 1993 - 1996

Statistiska centralbyrån har på vårt uppdrag sammanställt uppgifter om i Sverige verksamma företag under perioden 1993 - 1996. Nedan redovisas denna statistik. Uppgifterna har bearbetats av utredningens sekretariat och redovisas här fördelat på bransch, år och storlek (omsättning). Företagets storlek är redovisad efter omsättning i miljoner kronor. Med begreppet omsättning avses här företagets totala omsättning som den redovisats för beräkning av mervärdesskatt. I begreppet omsättning ingår redovisade uppgifter för "skattepliktig omsättning inom landet", "skattefri omsättning inom landet", "export" och "utförsel till annat EU-land". I omsättningen ingår punktskatter. Mervärdesskatt ingår inte i den redovisade omsättningen.³⁷⁰

³⁷⁰ Statistiska centralbyrån har lämnat uppgifter om beräkningsgrunder.

Byggverksamhet

År	1993	1994	1995	1996
-10	42 449	43 746	45 652	36 729
10-19	1 002	1 064	1 198	1 250
20-29	336	357	379	382
30-39	128	137	167	191
40-49	79	74	100	97
50-59	51	50	55	52
60-69	42	39	39	40
70-79	30	33	43	25
80-89	27	12	29	27
90-99	17	16	15	20
Totalt	44 161	45 528	47 677	38 813

År	1993	1994	1995	1996
100-199	67	85	65	63
200-299	16	15	19	20
300-399	15	11	13	8
400-499	8	10	10	12
500-599	2	3	4	0
600-699	4	4	0	3
700-799	2	2	4	7
800-899	3	3	4	1
900-999	2	0	3	2
Totalt	119	133	122	116

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	12	11	9	9
2 000-2 999	3	2	6	6
3 000-3 999	1	3	1	2
4 000-4 999	1	0	0	0
5 000-5 999	0	1	0	0
6 000-6 999	1	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	1	0	0
9 000-9 999	1	0	1	1
Totalt	19	18	17	18

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	1	1	1	1
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	1	1	1	1

Energi

År	1993	1994	1995	1996
-10	323	356	443	418
10-19	60	58	65	95
20-29	20	28	31	63
30-39	29	23	20	50
40-49	18	18	20	36
50-59	22	12	17	33
60-69	9	16	18	33
70-79	14	9	9	28
80-89	17	14	19	16
90-99	13	18	18	11
Totalt	525	552	660	783

År	1993	1994	1995	1996
100-199	54	64	71	101
200-299	30	23	30	44
300-399	13	17	24	17
400-499	7	8	5	12
500-599	7	6	7	6
600-699	8	8	7	5
700-799	2	4	2	3
800-899	2	2	4	5
900-999	4	3	3	4
Totalt	127	135	153	197

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	9	13	7	10
2 000-2 999	3	2	4	5
3 000-3 999	0	1	5	3
4 000-4 999	1	1	1	1
5 000-5 999	1	0	0	1
6 000-6 999	0	1	1	1
7 000-7 999	1	0	1	1
8 000-8 999	0	1	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	15	19	19	22

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	1	1	1	0
20 000-29 999	0	0	0	1
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	1	1	1	1

Finansverksamhet

År	1993	1994	1995	1996
-10	1499	1725	1910	1560
10-19	55	59	62	67
20-29	27	21	19	28
30-39	13	20	15	20
40-49	11	10	16	7
50-59	9	10	11	8
60-69	4	5	4	4
70-79	8	6	7	5
80-89	2	7	3	2
90-99	4	3	3	3
Totalt	1632	1866	2050	1704

År	1993	1994	1995	1996
100-199	22	25	23	24
200-299	14	6	7	5
300-399	7	8	4	4
400-499	0	4	7	10
500-599	2	6	5	3
600-699	4	2	3	1
700-799	1	1	2	5
800-899	1	0	1	1
900-999	1	1	0	1
Totalt	52	52	52	54

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	7	7	7	4
2 000-2 999	3	3	4	4
3 000-3 999	1	0	1	2
4 000-4 999	0	3	2	0
5 000-5 999	0	0	0	1
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	11	13	14	11

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	1	1
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	1	1

Försäkringsverksamhet

År	1993	1994	1995	1996
-10	37	52	52	43
10-19	11	9	10	9
20-29	4	1	4	5
30-39	2	5	5	3
40-49	1	0	1	2
50-59	2	1	1	2
60-69	1	0	0	2
70-79	0	2	0	0
80-89	0	2	1	1
90-99	1	0	1	0
Totalt	59	72	75	67

År	1993	1994	1995	1996
100-199	4	5	6	7
200-299	3	4	4	3
300-399	0	1	1	3
400-499	1	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	1	1	1	0
900-999	0	0	0	1
Totalt	9	11	12	14

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	0	0	1	1
2 000-2 999	0	1	0	0
3 000-3 999	0	0	0	0
4 000-4 999	0	0	0	0
5 000-5 999	0	0	0	0
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	0	1	1	1

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Handel – dagligvaror

År	1993	1994	1995	1996
-10	48265	51901	54399	45995
10-19	1779	1915	1951	1856
20-29	635	668	684	659
30-39	299	321	302	324
40-49	182	196	209	206
50-59	114	127	116	110
60-69	75	85	87	98
70-79	59	62	63	65
80-89	38	47	35	41
90-99	31	36	41	41
Totalt	51477	55358	57887	49395

År	1993	1994	1995	1996
100-199	113	123	133	151
200-299	29	29	41	47
300-399	13	12	10	8
400-499	5	8	10	11
500-599	3	4	5	5
600-699	5	5	5	3
700-799	3	3	2	3
800-899	2	2	2	3
900-999	1	0	1	1
Totalt	174	186	209	232

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	11	12	11	9
2 000-2 999	2	3	3	1
3 000-3 999	3	2	1	2
4 000-4 999	1	1	1	0
5 000-5 999	1	0	0	0
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	1	1	0
Totalt	18	19	17	12

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	2	2	2	1
20 000-29 999	0	0	1	2
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	2	2	3	3

Handel – övrig

År	1993	1994	1995	1996
-10	13964	14690	15649	13205
10-19	1304	1281	1322	1244
20-29	460	524	533	511
30-39	179	203	208	221
40-49	85	98	113	76
50-59	52	55	53	55
60-69	38	46	43	36
70-79	25	33	29	33
80-89	27	23	26	27
90-99	21	19	20	24
Totalt	16155	16972	17996	15432

År	1993	1994	1995	1996
100-199	86	111	115	101
200-299	35	41	43	40
300-399	11	18	24	24
400-499	5	11	15	13
500-599	5	9	9	8
600-699	5	3	6	6
700-799	2	3	2	4
800-899	4	1	0	1
900-999	2	6	2	1
Totalt	155	203	216	198

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	7	8	9	8
2 000-2 999	2	3	4	4
3 000-3 999	2	3	2	4
4 000-4 999	0	0	2	0
5 000-5 999	1	0	0	2
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	1	0	1
9 000-9 999	0	0	1	0
Totalt	12	15	18	19

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	1
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	1

Hotell – restaurang

År	1993	1994	1995	1996
-10	45796	50616	55133	49036
10-19	2651	2870	3084	3078
20-29	1083	1168	1251	1319
30-39	577	690	751	737
40-49	358	432	461	503
50-59	227	273	310	297
60-69	187	184	249	250
70-79	147	162	167	177
80-89	88	144	137	144
90-99	91	108	135	109
Totalt	51205	56647	61678	55650

År	1993	1994	1995	1996
100-199	397	446	503	515
200-299	129	143	179	162
300-399	60	75	87	94
400-499	45	44	46	50
500-599	28	30	37	40
600-699	18	25	25	23
700-799	8	17	27	20
800-899	12	13	14	16
900-999	12	13	11	7
Totalt	709	806	929	927

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	38	44	53	58
2 000-2 999	10	18	16	17
3 000-3 999	4	3	5	4
4 000-4 999	2	3	5	3
5 000-5 999	1	2	3	6
6 000-6 999	5	2	2	2
7 000-7 999	0	2	1	0
8 000-8 999	1	1	1	1
9 000-9 999	2	0	0	1
Totalt	63	75	86	92

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	4	7	6	4
20 000-29 999	2	1	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	6	8	6	4

Industri – byggmateriel

År	1993	1994	1995	1996
-10	3746	3868	4187	3514
10-19	171	191	193	181
20-29	71	67	76	79
30-39	54	62	64	59
40-49	53	38	38	43
50-59	18	37	43	29
60-69	17	28	25	21
70-79	20	17	22	25
80-89	14	15	10	11
90-99	15	19	17	17
Totalt		4342	4675	3979

År	1993	1994	1995	1996
100-199	67	72	80	75
200-299	11	22	21	17
300-399	2	3	9	12
400-499	2	1	6	4
500-599	2	2	1	2
600-699	3	1	2	1
700-799	1	1	1	1
800-899	0	1	1	1
900-999	1	1	1	1
Totalt	89	104	122	114

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	3	5	5	4
2 000-2 999	0	0	1	2
3 000-3 999	0	0	0	0
4 000-4 999	0	0	0	0
5 000-5 999	0	0	0	0
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	3	5	6	6

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Industri – grafisk

År	1993	1994	1995	1996
-10	5572	5983	6468	5698
10-19	268	312	343	331
20-29	108	107	114	116
30-39	49	59	61	75
40-49	37	32	42	31
50-59	25	31	27	27
60-69	14	22	22	24
70-79	16	17	19	16
80-89	12	12	10	10
90-99	12	15	19	17
Totalt	6113	6590	7125	6345

År	1993	1994	1995	1996
100-199	42	48	56	68
200-299	14	14	18	22
300-399	9	7	3	5
400-499	4	6	5	4
500-599	0	1	3	4
600-699	3	3	1	2
700-799	4	0	2	2
800-899	1	4	3	1
900-999	0	0	3	2
Totalt	77	83	94	110

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	5	6	4	6
2 000-2 999	0	0	1	1
3 000-3 999	0	0	0	0
4 000-4 999	0	0	0	0
5 000-5 999	0	0	0	0
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	5	6	5	7

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Industri – kemisk

År	1993	1994	1995	1996
-10	365	408	461	403
10-19	34	32	36	36
20-29	22	19	20	18
30-39	15	16	12	13
40-49	10	12	15	14
50-59	9	7	12	10
60-69	8	9	6	4
70-79	5	8	8	15
80-89	8	3	5	3
90-99	1	4	3	4
Totalt	477	518	578	520

År	1993	1994	1995	1996
100-199	23	23	26	30
200-299	9	10	10	10
300-399	11	11	7	8
400-499	3	5	9	8
500-599	1	2	5	4
600-699	2	4	1	2
700-799	1	1	2	1
800-899	1	1	1	0
900-999	2	0	0	1
Totalt	53	57	61	64

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	7	7	5	6
2 000-2 999	1	2	4	3
3 000-3 999	1	1	0	1
4 000-4 999	0	0	0	0
5 000-5 999	0	0	1	0
6 000-6 999	0	0	0	1
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	9	10	10	11

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Industri – livsmedel

År	1993	1994	1995	1996
-10	2066	2205	2390	2186
10-19	137	145	141	153
20-29	75	68	81	85
30-39	44	44	45	39
40-49	28	32	28	25
50-59	21	26	22	24
60-69	21	20	22	16
70-79	8	12	11	17
80-89	11	5	11	14
90-99	8	13	6	6
Totalt	2419	2570	2757	2565

År	1993	1994	1995	1996
100-199	48	52	54	57
200-299	31	28	27	20
300-399	6	8	5	7
400-499	9	4	5	2
500-599	7	6	5	6
600-699	7	9	9	7
700-799	3	2	7	7
800-899	3	3	2	2
900-999	3	3	3	3
Totalt	117	115	117	111

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	16	12	9	11
2 000-2 999	6	9	10	8
3 000-3 999	3	3	2	2
4 000-4 999	1	1	1	1
5 000-5 999	0	1	2	3
6 000-6 999	0	0	2	0
7 000-7 999	0	1	0	0
8 000-8 999	0	0	0	1
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	26	27	26	26

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	1	1	1	1
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	1	1	1	1

Industri – läkemedel

År	1993	1994	1995	1996
-10	60	63	76	67
10-19	5	8	6	6
20-29	2	1	3	2
30-39	1	2	2	5
40-49	1	0	1	1
50-59	1	0	0	1
60-69	1	1	0	0
70-79	0	1	0	0
80-89	0	0	1	1
90-99	0	0	0	0
Totalt	71	76	89	83

År	1993	1994	1995	1996
100-199	3	1	4	2
200-299	1	2	2	3
300-399	1	1	0	0
400-499	1	0	0	0
500-599	0	1	0	0
600-699	0	0	1	0
700-799	0	0	1	0
800-899	0	0	0	1
900-999	0	0	0	0
Totalt	6	5	8	6

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	0	0	0	0
2 000-2 999	0	0	0	0
3 000-3 999	0	1	0	0
4 000-4 999	0	0	0	0
5 000-5 999	0	1	0	0
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	1	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	1	2	0	0

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	1	1
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	1	1

Industri – skog

År	1993	1994	1995	1996
-10	170	182	200	176
10-19	31	34	42	37
20-29	20	22	17	24
30-39	11	12	10	9
40-49	8	11	14	15
50-59	4	3	7	7
60-69	4	4	3	4
70-79	2	5	3	4
80-89	2	1	5	4
90-99	1	2	3	1
Totalt	253	276	304	281

År	1993	1994	1995	1996
100-199	18	17	14	16
200-299	6	5	7	7
300-399	3	6	5	8
400-499	4	2	4	2
500-599	4	3	0	0
600-699	1	5	2	3
700-799	4	1	3	6
800-899	3	3	3	0
900-999	0	2	1	4
Totalt	43	44	39	46

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	8	8	13	14
2 000-2 999	8	8	5	3
3 000-3 999	2	2	4	4
4 000-4 999	2	4	2	2
5 000-5 999	1	0	4	2
6 000-6 999	0	0	2	2
7 000-7 999	0	0	0	1
8 000-8 999	0	0	1	0
9 000-9 999	0	1	0	0
Totalt	21	23	31	28

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Industri – teko

År	1993	1994	1995	1996
-10	910	922	955	741
10-19	28	26	24	25
20-29	8	11	10	6
30-39	5	2	2	1
40-49	6	5	3	3
50-59	1	3	1	4
60-69	2	2	4	2
70-79	2	4	1	1
80-89	1	2	2	2
90-99	1	0	4	2
Totalt	964	977	1006	787

År	1993	1994	1995	1996
100-199	3	2	1	2
200-299	1	1	1	1
300-399	0	1	1	0
400-499	0	0	0	1
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
Totalt	4	4	3	4

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	0	0	0	0
2 000-2 999	0	0	0	0
3 000-3 999	0	0	0	0
4 000-4 999	0	0	0	0
5 000-5 999	0	0	0	0
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Industri – verkstad

År	1993	1994	1995	1996
-10	11098	11500	12338	10598
10-19	741	864	968	991
20-29	275	334	396	408
30-39	148	184	197	201
40-49	92	118	122	128
50-59	72	70	109	95
60-69	51	67	72	82
70-79	50	48	63	60
80-89	34	53	48	54
90-99	17	29	48	37
Totalt	12578	13267	14361	12654

År	1993	1994	1995	1996
100-199	140	140	179	171
200-299	50	72	72	75
300-399	31	20	33	43
400-499	11	16	19	22
500-599	9	12	14	14
600-699	10	11	14	10
700-799	7	6	15	9
800-899	6	5	6	11
900-999	6	4	8	6
Totalt	270	286	360	361

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	13	29	26	33
2 000-2 999	4	2	8	5
3 000-3 999	2	4	3	4
4 000-4 999	2	2	2	2
5 000-5 999	2	0	2	1
6 000-6 999	2	1	0	0
7 000-7 999	1	3	0	0
8 000-8 999	0	2	2	2
9 000-9 999	0	0	3	1
Totalt	26	43	46	48

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	1	2	3	3
20 000-29 999	0	0	0	1
30 000-39 999	1	0	0	0
40 000-49 999	0	1	0	0
50 000-59 999	0	0	1	1
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	2	3	4	5

Industri – övrig

År	1993	1994	1995	1996
-10	5787	6172	6765	5927
10-19	294	379	420	407
20-29	131	132	150	156
30-39	76	87	94	96
40-49	49	57	63	61
50-59	33	44	55	42
60-69	28	32	33	45
70-79	17	22	18	20
80-89	16	18	18	18
90-99	14	13	20	19
Totalt	6445	6956	7636	6791

År	1993	1994	1995	1996
100-199	63	83	93	103
200-299	30	23	35	33
300-399	13	17	11	15
400-499	8	9	15	10
500-599	3	10	10	8
600-699	1	3	4	4
700-799	5	3	5	6
800-899	2	2	0	3
900-999	3	4	1	3
Totalt	128	154	174	185

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	11	7	11	8
2 000-2 999	3	6	4	4
3 000-3 999	2	3	4	3
4 000-4 999	1	0	2	2
5 000-5 999	0	1	0	2
6 000-6 999	0	1	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	17	18	21	19

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	3	2	2	2
20 000-29 999	0	0	1	0
30 000-39 999	0	0	0	1
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	3	2	3	3

Mineral – metallhantering

År	1993	1994	1995	1996
-10	459	490	516	459
10-19	45	45	54	53
20-29	11	16	21	16
30-39	4	2	4	6
40-49	7	6	4	3
50-59	7	6	5	4
60-69	1	3	3	3
70-79	3	0	3	2
80-89	2	3	1	0
90-99	4	3	2	1
Totalt	543	574	613	547

År	1993	1994	1995	1996
100-199	6	8	11	13
200-299	2	3	5	4
300-399	1	2	2	1
400-499	0	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
Totalt	9	13	18	18

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	0	0	0	0
2 000-2 999	0	1	0	0
3 000-3 999	2	0	0	0
4 000-4 999	0	1	2	1
5 000-5 999	0	0	0	1
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	2	2	2	2

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Post – tele – medier

År	1993	1994	1995	1996
-10	271	333	382	303
10-19	11	15	21	14
20-29	5	2	2	2
30-39	6	4	5	5
40-49	0	5	4	5
50-59	1	2	3	2
60-69	1	1	3	1
70-79	0	1	0	2
80-89	0	0	0	0
90-99	1	2	3	0
Totalt	296	365	423	334

År	1993	1994	1995	1996
100-199	3	2	4	5
200-299	3	3	3	5
300-399	2	3	0	0
400-499	3	4	1	1
500-599	0	0	3	0
600-699	1	1	1	2
700-799	0	2	2	0
800-899	0	0	1	1
900-999	0	0	0	1
Totalt	12	15	15	15

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	1	1	2	5
2 000-2 999	1	0	0	0
3 000-3 999	0	1	0	1
4 000-4 999	0	1	0	1
5 000-5 999	0	1	1	0
6 000-6 999	0	0	1	0
7 000-7 999	0	0	0	2
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	2	4	4	9

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	1	1	1	2
20 000-29 999	1	0	0	2
30 000-39 999	0	1	1	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	2	2	2	4

Skogsbruk – jordbruk – fiske

År	1993	1994	1995	1996
-10	57114	58087	58169	38576
10-19	202	235	259	265
20-29	55	56	55	58
30-39	31	26	26	29
40-49	5	15	15	14
50-59	9	6	8	10
60-69	1	4	5	4
70-79	3	5	7	5
80-89	1	2	2	1
90-99	3	0	1	3
Totalt	57424	58436	58547	38965

År	1993	1994	1995	1996
100-199	6	10	10	12
200-299	0	2	5	1
300-399	2	0	1	2
400-499	1	2	0	1
500-599	3	0	1	0
600-699	0	3	0	1
700-799	1	0	3	1
800-899	0	1	0	1
900-999	0	0	0	0
Totalt	13	18	20	19

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	1	1	2	1
2 000-2 999	4	1	0	1
3 000-3 999	0	3	3	2
4 000-4 999	1	0	0	0
5 000-5 999	1	1	1	2
6 000-6 999	0	0	1	1
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	1	0
9 000-9 999	0	1	0	0
Totalt	7	7	8	7

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Transportverksamhet

År	1993	1994	1995	1996
-10	27420	28619	29645	25140
10-19	730	801	889	894
20-29	274	294	317	303
30-39	162	181	194	174
40-49	104	125	133	130
50-59	67	78	84	98
60-69	49	57	52	58
70-79	47	37	45	40
80-89	34	37	29	42
90-99	31	26	33	24
Totalt	28918	30255	31421	26903

År	1993	1994	1995	1996
100-199	128	151	156	150
200-299	38	37	43	48
300-399	23	22	24	29
400-499	9	14	17	20
500-599	5	7	13	11
600-699	4	3	3	3
700-799	6	5	6	10
800-899	4	7	5	5
900-999	3	2	2	2
Totalt	220	248	269	278

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	14	14	20	21
2 000-2 999	6	4	4	3
3 000-3 999	1	1	2	3
4 000-4 999	1	2	1	1
5 000-5 999	1	0	1	1
6 000-6 999	0	1	1	1
7 000-7 999	0	0	0	1
8 000-8 999	1	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	24	22	29	31

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	1	1	1
20 000-29 999	1	1	0	0
30 000-39 999	0	0	1	1
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	1	2	2	2

Utbildning				
År	1993	1994	1995	1996
-10	1230	1605	2123	2175
10-19	35	54	61	61
20-29	12	16	18	18
30-39	7	14	16	13
40-49	7	7	11	14
50-59	5	3	4	7
60-69	4	0	2	3
70-79	3	6	3	2
80-89	1	4	2	3
90-99	2	0	2	2
Totalt	1306	1709	2242	2298

År	1993	1994	1995	1996
100-199	10	10	14	12
200-299	6	4	5	6
300-399	0	1	1	3
400-499	1	3	1	2
500-599	0	0	2	2
600-699	0	2	1	0
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	1	1
900-999	1	1	0	0
Totalt	18	21	25	26

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	0	0	0	0
2 000-2 999	0	0	0	0
3 000-3 999	0	0	0	0
4 000-4 999	0	0	0	0
5 000-5 999	0	0	0	0
6 000-6 999	0	0	0	0
7 000-7 999	0	0	0	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Vård				
År	1993	1994	1995	1996
-10	2595	2781	2761	2331
10-19	104	101	101	111
20-29	53	59	65	52
30-39	33	36	46	49
40-49	21	33	30	36
50-59	25	28	29	24
60-69	18	11	15	15
70-79	13	13	14	14
80-89	10	18	7	11
90-99	5	6	6	7
Totalt	2877	3086	3074	2650

År	1993	1994	1995	1996
100-199	46	39	46	41
200-299	9	11	10	10
300-399	4	4	6	7
400-499	2	5	1	3
500-599	4	2	3	1
600-699	3	3	2	0
700-799	1	0	0	1
800-899	4	3	2	1
900-999	1	1	2	1
Totalt	74	68	72	65

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	2	2	2	3
2 000-2 999	0	0	0	0
3 000-3 999	1	0	1	0
4 000-4 999	1	2	0	0
5 000-5 999	0	0	0	0
6 000-6 999	0	1	0	0
7 000-7 999	0	0	0	1
8 000-8 999	1	0	0	0
9 000-9 999	0	0	0	0
Totalt	5	5	3	4

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	1	1	1	1
20 000-29 999	0	0	1	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	1	1	2	1

Övriga tjänster

År	1993	1994	1995	1996
-10	15985	17834	19408	15844
10-19	180	211	233	227
20-29	53	67	76	80
30-39	31	34	41	37
40-49	23	22	21	24
50-59	11	16	20	25
60-69	14	13	11	16
70-79	7	8	13	10
80-89	6	9	15	15
90-99	8	8	6	6
Totalt	16318	18222	19844	16284

År	1993	1994	1995	1996
100-199	21	20	25	33
200-299	7	9	9	8
300-399	0	1	2	5
400-499	1	1	1	1
500-599	2	1	2	1
600-699	0	1	0	1
700-799	2	1	1	1
800-899	2	1	1	0
900-999	1	0	1	1
Totalt	36	35	42	51

År	1993	1994	1995	1996
1 000-1 999	0	3	2	3
2 000-2 999	0	0	0	0
3 000-3 999	0	1	1	1
4 000-4 999	0	0	0	0
5 000-5 999	0	0	0	0
6 000-6 999	0	1	0	0
7 000-7 999	1	0	1	0
8 000-8 999	0	0	0	0
9 000-9 999	1	0	0	0
Totalt	2	5	4	4

År	1993	1994	1995	1996
10 000-19 999	0	0	0	0
20 000-29 999	0	0	0	0
30 000-39 999	0	0	0	0
40 000-49 999	0	0	0	0
50 000-59 999	0	0	0	0
60 000-69 999	0	0	0	0
70 000-79 999	0	0	0	0
80 000-89 999	0	0	0	0
90 000-99 999	0	0	0	0
100 000-	0	0	0	0
Totalt	0	0	0	0

Bilaga 2

Statistik avseende företagsförvärv i Sverige under perioden 1993 - 1996

Förvärv & Fusioner Förlag har på vårt uppdrag sammanställt uppgifter om företagsförvärv i Sverige under perioden 1993 - 1996. Som underlag har använts uppgifter i media och andra källor. Underlaget är inte heltäckande. Uppgifterna har bearbetats av utredningens sekretariat.

Inledningsvis lämnas uppgifter om förvärv under perioden 1993 - 1996. Uppgifterna redovisas enligt den av förlaget tillämpade branschindelningen.

I efterföljande tabeller redovisas företagsförvärv fördelat på bransch, år och storlek (omsättning). Uppgifterna avser det *förvärvade* företags storlek. Omsättningen anges i *miljoner* kronor. Uppgift om omsättning grundas på senast kända/uppgivna siffror över omsättningen.

Företagsförvärv under perioden 1993 - 1996

Bransch	1993	1994	1995	1996	Totalt
Bank - försäkring	9	9	13	7	38
Byggtreprenad	14	31	15	15	75
Byggmaterial	28	12	11	9	60
Detalj- och partihandel	20	14	61	42	137
Elektronik- och data	36	43	34	38	151
Fastighetsbolag	3	12	16	7	38
Förlag-tryckeri	21	30	23	12	86
Handel-import-försäljning	9	35	12	0	56
Investmentbolag	2	17	7	11	37
Kemisk industri	1	9	5	1	16
Konsultföretag	7	27	31	30	95
Kraft- och energi	6	11	8	19	44
Livsmedel	16	30	30	11	87
Läkemedel	4	12	16	9	41
Olja-plast-gas-gummi	11	16	14	22	63
Serviceföretag	30	29	41	26	126
Skog-trä-massaindustri	15	24	49	23	111
Stå-metall-gruvdrift	5	2	3	3	13
Textil	5	11	6	5	27
Transport	11	25	25	20	81
Verkstad- och tillverkningsindustri	68	112	87	69	336
Övrigt	9	11	7	7	34
Totalt	330	522	514	386	1752

Företagsförvärv fördelat på bransch, år och storlek (omsättning) under perioden 1993 - 1996. Uppgifterna avser det förvärvade företagens storlek. Företagens storlek är redovisad efter omsättning i miljoner kronor.

Bank - försäkring

År	1993	1994	1995	1996
-100	4	4	7	3
100-199	1	0	1	2
200-299	0	0	2	0
300-399	0	0	0	0
400-499	0	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	1	0	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	0	1	1
(uppgift saknas)	3	5	2	1
Totalt	9	9	13	7

Byggtrepreneur

År	1993	1994	1995	1996
-100	11	11	3	7
100-199	0	8	3	1
200-299	2	0	1	1
300-399	0	1	0	1
400-499	0	1	1	0
500-599	0	0	0	1
600-699	0	1	0	1
700-799	0	1	1	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	1	0
1000-	1	3	0	0
(uppgift saknas)	0	5	5	3
Totalt	14	31	15	15

Byggmaterial

År	1993	1994	1995	1996
-100	15	8	4	5
100-199	2	1	1	1
200-299	2	0	1	0
300-399	2	2	0	0
400-499	2	0	0	0
500-599	0	0	1	0
600-699	0	0	0	1
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	1	0
1000-	1	0	1	1
(uppgift saknas)	4	1	2	1
Totalt	28	12	11	9

Detalj- och partihandel

År	1993	1994	1995	1996
-100	12	6	43	19
100-199	2	4	9	4
200-299	1	1	1	3
300-399	0	1	3	3
400-499	2	0	0	1
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	1
700-799	0	0	1	1
800-899	0	1	0	0
900-999	0	0	0	1
1000-	1	0	2	2
(uppgift saknas)	2	1	2	7
Totalt	20	14	61	42

Elektronik- och data

År	1993	1994	1995	1996
-100	23	25	24	18
100-199	0	2	1	6
200-299	4	3	2	4
300-399	1	1	0	3
400-499	1	0	0	1
500-599	0	0	0	0
600-699	1	0	0	0
700-799	1	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	2	4	1	0
(uppgift saknas)	3	8	6	6
Totalt	36	43	34	38

Fastighetsbolag

År	1993	1994	1995	1996
-100	1	9	9	2
100-199	0	1	3	2
200-299	1	0	0	3
300-399	0	0	0	0
400-499	0	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	1	0	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	0	2	0
(uppgift saknas)	0	2	2	0
Totalt	3	12	16	7

Förlag – tryckeri

År	1993	1994	1995	1996
-100	17	19	20	11
100-199	2	2	2	0
200-299	0	2	0	0
300-399	1	3	0	0
400-499	0	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	1	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	1	0	0	0
(uppgift saknas)	0	3	1	1
Totalt	21	30	23	12

Handel – import – försäljning

År	1993	1994	1995	1996
-100	6	15	8	0
100-199	1	10	0	0
200-299	1	4	0	0
300-399	1	0	0	0
400-499	0	1	1	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	1	0	0
700-799	0	1	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	1	1	0
(uppgift saknas)	0	2	2	0
Totalt	9	35	12	0

Investmentbolag

År	1993	1994	1995	1996
-100	0	3	1	1
100-199	0	0	2	2
200-299	0	1	0	1
300-399	1	3	0	0
400-499	0	1	1	0
500-599	0	0	0	1
600-699	0	0	0	0
700-799	1	1	0	1
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	1	3	2
(uppgift saknas)	0	7	0	3
Totalt	2	17	7	11

Kemisk industri

År	1993	1994	1995	1996
-100	0	4	3	0
100-199	0	2	0	0
200-299	0	0	0	0
300-399	0	1	0	0
400-499	0	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	1	1	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	1	0	0	0
(uppgift saknas)	0	1	1	1
Totalt	1	9	5	1

Konsultföretag

År	1993	1994	1995	1996
-100	6	26	20	21
100-199	1	1	2	2
200-299	0	0	0	1
300-399	0	0	0	2
400-499	0	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	1	0
700-799	0	0	0	1
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	0	2	0
(uppgift saknas)	0	0	6	3
Totalt	7	27	31	30

Kraft - och energi

År	1993	1994	1995	1996
-100	3	6	3	4
100-199	0	2	2	2
200-299	1	0	0	0
300-399	1	0	0	2
400-499	0	1	0	0
500-599	0	1	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	1	0	1
1000-	1	0	1	7
(uppgift saknas)	0	0	2	3
Totalt	6	11	8	19

Livsmedel

År	1993	1994	1995	1996
-100	5	12	15	3
100-199	5	5	6	2
200-299	1	1	1	1
300-399	0	0	0	0
400-499	0	1	0	4
500-599	1	0	0	0
600-699	2	1	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	2	0	0	0
900-999	0	0	1	0
1000-	0	8	5	1
(uppgift saknas)	0	2	2	0
Totalt	16	30	30	11

Läkemedel

År	1993	1994	1995	1996
-100	1	6	6	6
100-199	0	1	2	2
200-299	0	2	0	0
300-399	3	0	2	0
400-499	0	1	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	1	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	0	2	0
(uppgift saknas)	0	1	4	1
Totalt	4	12	16	9

Olja – plast – gas – gummi

År	1993	1994	1995	1996
-100	6	4	7	12
100-199	2	5	1	1
200-299	0	1	1	1
300-399	2	0	1	1
400-499	0	0	0	2
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	1	0
700-799	0	1	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	1	1
1000- (uppgift saknas)	1	3	0	2
(uppgift saknas)	0	2	2	2
Totalt	11	16	14	22

Serviceföretag

År	1993	1994	1995	1996
-100	20	17	27	16
100-199	2	3	2	1
200-299	3	1	0	1
300-399	1	0	0	0
400-499	0	0	0	1
500-599	2	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	1	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	1
1000- (uppgift saknas)	1	0	4	0
(uppgift saknas)	0	8	8	6
Totalt	30	29	41	26

Skog – trä – massaindustri

År	1993	1994	1995	1996
-100	12	16	30	9
100-199	2	3	7	5
200-299	1	1	2	3
300-399	0	1	0	1
400-499	0	0	0	1
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	0	1	0
800-899	0	0	1	0
900-999	0	0	0	0
1000- (uppgift saknas)	0	3	2	0
(uppgift saknas)	0	0	6	4
Totalt	15	24	49	23

Stål – metall – gruvdrift

År	1993	1994	1995	1996
-100	3	1	2	2
100-199	1	0	0	0
200-299	0	0	0	0
300-399	0	0	1	0
400-499	0	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	0	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	1	0	0
(uppgift saknas)	1	0	0	1
Totalt	5	2	3	3

Textil

År	1993	1994	1995	1996
-100	5	8	4	4
100-199	0	2	0	0
200-299	0	0	1	0
300-399	0	0	1	0
400-499	0	0	0	0
500-599	0	0	0	0
600-699	0	0	0	0
700-799	0	1	0	0
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	0	0	0
(uppgift saknas)	0	0	0	1
Totalt	5	11	6	5

Transport

År	1993	1994	1995	1996
-100	9	16	12	12
100-199	0	3	4	1
200-299	1	0	2	0
300-399	0	1	1	0
400-499	0	0	0	2
500-599	1	1	1	0
600-699	0	0	1	0
700-799	0	0	0	1
800-899	0	1	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	0	3	2	2
(uppgift saknas)	0	0	2	2
Totalt	11	25	25	20

Verkstad- och tillverkningsindustri

År	1993	1994	1995	1996
-100	48	61	49	49
100-199	9	10	6	7
200-299	2	6	5	0
300-399	1	6	5	1
400-499	2	4	0	1
500-599	0	3	2	0
600-699	0	1	0	1
700-799	1	3	0	1
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	1	0
1000-	3	8	5	4
(uppgift saknas)	2	10	14	5
Totalt	68	112	87	69

Övrigt

År	1993	1994	1995	1996
-100	4	6	5	4
100-199	0	1	1	2
200-299	2	0	0	0
300-399	0	0	0	0
400-499	0	0	0	0
500-599	1	0	0	0
600-699	1	1	0	0
700-799	0	0	0	1
800-899	0	0	0	0
900-999	0	0	0	0
1000-	1	1	1	0
(uppgift saknas)	0	2	0	0
Totalt	9	11	7	7

Bilaga 3

Statistik avseende anmälda företagsförvärv enligt 37 § konkurrenslagen (KL) under perioden 1993 - 1997

Konkurrensverket har på vårt uppdrag sammanställt uppgifter om anmälda företagsförvärv enligt 37 § KL. Nedan redovisas dessa uppgifter. Uppgifterna har bearbetats av utredningens sekretariat och redovisas här fördelat på bransch, år och storlek (omsättning). Företagets storlek är redovisad efter omsättning i miljoner kronor. Omsättningen avser uppgifter som lämnats i anmälan enligt 37 § KL.

Tabellen finns endast i den tryckta versionen

Tabellen finns endast i den tryckta versionen

Konkurrensverkets promemoria 1998-05-18 (utdrag)

Förhandskontakter inför anmälan om företagsförvärv enligt konkurrenslagen (1993:20)

3. En svensk modell för förhandskontakter

3.1 Företagens behov

Ur företagens perspektiv är det viktigt med en så snabb hantering av anmälningar om företagsförvärv som omständigheterna medger. Konkurrensverket har stor förståelse för företagens behov i detta avseende. En snabb hantering är lika angelägen i fall då ingen åtgärd vidtas som då en anmälan föranleder åtgärder från Konkurrensverkets sida. Vad avser fall då verket väcker talan om förbud mot ett företagsförvärv kan konstateras att en mycket stor tidsutdräkt är hänförlig till överprövande instanser genom den nuvarande treinstansordningen, vilket är otillfredsställande och kan ifrågasättas såväl från rättssäkerhetssynpunkt som från Processekonomiska överväganden. De direkta kostnader som ett företag kan åsamkas under processen i domstol kan uppgå till betydande belopp. Härtill kommer de förmodligen mångdubbelt högre affärsförluster som följer av att berörda företag inte kan fullfölja transaktionen på det sätt eller i den takt som planerats.

De uppgifter som företagen skall lämna enligt blankett K2 och anvisningarna till denna är omfattande eftersom den i likhet med formulär CO är avsedd att täcka alla former av samgåenden som faller under förvärvsbegreppet. Företagen har därför intresse av att inte behöva lämna uppgifter som Konkurrensverket inte anser vara relevanta för det enskilda anmälningsärendet. Det är även av intresse för företagen att på ett tidigt stadium kunna förklara avsikten med företagsförvärvet och hur transaktionen är tänkt att utformas. Av vikt är även att eventuella oklarheter kring transaktionen och dess upplägning

kan identifieras och diskuteras. Sådan information lämnas bäst vid direkta kontakter mellan företagen och Konkurrensverket.

Företagen har intresse av att få en tidig indikation från Konkurrensverket om ett förvärv kan vara förenat med sådana problem som kan ha betydelse för företagets planering. En ökad förutsebarhet är över huvud taget av stor vikt för företagen.

3.2 Krav på sekretess

Handlingar som inkommit till Konkurrensverket är allmän handling. Sekretess gäller därvid för uppgift om enskilda affärs- eller driftförhållanden m.m. om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. sökande, klagande eller annan part har rätt att ta del av handlingar eller annat material som tillförts ärendet om det inte av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs.

För att förhandskontakter mellan företag och Konkurrensverket skall kunna utgöra ett meningsfullt verktyg är det nödvändigt att företagen skickar in material i förväg som beskriver parter, företagsförvärv samt berörda marknader. Genom att Konkurrensverket får en rimlig tid att sätta sig in i de väsentliga omständigheterna kring företagsförvärvet ökar förutsättningarna för att det följande mötet med parterna kan leda till ett värdefullt utbyte av synpunkter och information i enskilda frågor. Det är nödvändigt att detta material, inklusive uppgift om parternas identitet, omfattas av absolut sekretess. Uppgifter om planerade förvärv utgör ytterst känslig information inte minst med hänsyn till riskerna för kursdrivande effekter för börsnoterade företag.

3.3 Organiserandet av förhandskontakter

Vid möten inom ramen för förhandskontakter avseende planerade företagsförvärv bör Konkurrensverket vara representerat av avdelningschef och preliminärt handläggarteam. Företrädare från företagen som är väl förtrodda med marknadsförhållandena bör vara närvarande även i de fall företaget är representerat av ombud. Enligt den ordning som råder vid Konkurrensverket beslutar avdelningschef om att en anmälan skall anses komplett. Underhandsbesked om lätnader vad avser uppgiftslämnande lämnas av avdelningschef.

Lättnader i kravet på uppgiftslämnande

Företagens intresse av minskad uppgiftslämnarbörda kan tillmötesgåas genom att de endast behöver lämna sådana uppgifter som Konkurrensverket har identifierat som nödvändiga för prövningen i det enskilda fallet. Genom förhandskontakter kan Konkurrensverket lämna underhandsbesked om vilka frågor i anvisningarna till blankett K2 som, i det enskilda fallet, inte behöver besvaras eller endast översiktligt behöver besvaras. Det kan även vara så att Konkurrensverket indikerar att det är nödvändigt med ytterligare information. Även frågor om avgränsning av relevant marknad kan diskuteras. Företagen kan härigenom koncentrera sitt uppgiftslämnande till information som är av särskild betydelse i det aktuella fallet och på så sätt minska behovet av kompletteringar. Detta är positivt för såväl Konkurrensverket som parterna och tillgodoser både intresset av minskad uppgiftslämnarbörda, i de fall där detta bedöms möjligt, och intresset av en snabb hantering.

Tidiga indikationer från Konkurrensverket

Företagen har även intresse av att få tidiga indikationer på om ett planerat företagsförvärv, så som det redovisas av parterna vid förhandskontakter, enligt Konkurrensverkets preliminära uppfattning är anmälningspliktigt till Konkurrensverket och, om så är fallet, möter allvarliga hinder enligt konkurrenslagen. Den information som företrädare för Konkurrensverket kan lämna om reglernas innebörd och om rättspraxis kan därvid leda till att företaget finner anledning att modifiera förvärvet eller som en yttersta konsekvens inte fullfölja detta. Företrädarna för företagen kan också ha intresse av information om hur Konkurrensverket avgjort olika sakfrågor i tidigare ärenden och procedurfrågor. Detta innebär en ökad förutsebarhet för företagen inför inlämnandet av en förvärvsanmälan. Det ligger dock givetvis i sakens natur att företagets önskemål om konkret vägledning kan vara mer långtgående än som är möjligt att tillgodose vid informella förhandskontakter.

Sammanfattning

Konkurrensverket ser förhandskontakter inför anmälan om företagsförvärv som en möjlighet för både parterna och myndigheten. För att en sådan ordning skall vara praktiskt genomförbar förutsätts att uppgifter som parterna lämnar in och parternas identitet omfattas av absolut sekretess. Dessutom måste krav ställas på att skriftlig förhandsinforma-

tion lämnas till Konkurrensverket i god tid före mötena. Genom förhandskontakter kan anmälningarna om företagsförvärv förbättras och behovet av kompletteringar minskas. Parterna får också möjlighet att reda ut oklarheter kring det planerade företagsförvärvet, vilket i sin tur innebär att Konkurrensverket kan ge värdefull vägledning till parterna. Det är dock viktigt att betona att Konkurrensverket vid förhandskontakter inte tar slutlig ställning till företagsförvärvets förenlighet med konkurrenslagen och förbehåller sig rätten att begära in ytterligare information.

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Konkurrenslagsutredningen (N 1995:11)

**Dir.
1997:38**

Beslut vid regeringssammanträde den 20 februari 1997.

Sammanfattning av uppdraget

Den särskilde utredaren skall göra en översyn av konkurrenslagens regler om prövning av företagsförvärv.

Gällande regler om företagsförvärv

Konkurrenslagen (1993:20), som trädde i kraft den 1 juli 1993, innehåller bl.a. regler om prövning av företagsförvärv. Enligt reglerna skall förvärv där de berörda företagen tillsammans har en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger fyra miljarder kronor anmälas till Konkurrensverket för prövning. Enligt lagen anses även förvärv av rörelse och fusion som förvärv. En generell förutsättning för anmälningsskyldighet är att förvärvet avser företag som driver verksamhet i Sverige.

Företagsförvärv som omfattas av anmälningsskyldigheten får, på talan av Konkurrensverket, förbjudas av Stockholms tingsrätt. Förbud kan meddelas om förvärvet skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på den svenska marknaden eller på en avsevärd del av den och detta sker på ett sätt som är skadligt från allmän synpunkt.

Förbud får dock inte meddelas i fråga om förvärv som har skett på en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller genom inrop på exekutiv auktion. I stället får förvärvaren åläggas att avyttra det som förvärvats.

Utredningens nuvarande uppdrag

I november 1995 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare för att, mot bakgrund av erfarenheterna sedan konkurrenslagens ikraftträdande, göra en översyn av lagens utformning och tillämpning. Utredningen har antagit namnet Konkurrenslagsutredningen (N 1995:11, dir. 1995:136). Enligt direktiven skulle uppdraget redovisats senast den 31 december 1996. Tiden för redovisning har genom regeringsbeslut i december 1996 sträckts ut till den 28 februari 1997.

I utredningens uppdrag ingår att kartlägga lagens verkningar i olika hänseenden, bl.a. hur lagen fungerat administrativt. Utredaren skall kartlägga erfarenheter av och synpunkter på hur reglerna om prövning av företagsförvärv fungerat och särskilt överväga om gränsen för skyldighet att anmäla förvärv är väl avvägd och lämpligt utformad. Enligt direktiven skall utredningen även granska reglernas tillämpning på samriskföretag, s.k. joint ventures.

Utredningen har samlat in synpunkter på förvärvsprövningsreglerna från intressenter och gjort en genomgång av samtliga ärenden som prövats. Utredaren har vidare gått igenom reglerna för anmälningsskyldighet och granskat nuvarande hantering av samriskföretag och konkurrensbegränsande villkor ställda i samband med förvärv. Mot bakgrund av en genomgång av EG-rättens regler för fusionskontroll har utredningen tagit upp frågan om ett närmande till EG-rättens regler när det gäller förvärvsprövningen i den svenska konkurrenslagen.

Konkurrenslagsutredningen har i en skrivelse till regeringen den 13 september 1996 föreslagit vissa ändringar i fråga om gränserna för anmälningsskyldigheten i syfte att begränsa sådan prövning som onödigt belastar Konkurrensverket och företagen. Förslaget har remissbehandlats och efter bearbetning och viss revidering av förslaget i regeringskansliet har en hearing hållits den 30 januari 1997. En proposition i frågan kommer att lämnas till riksdagen i mars 1997.

Konkurrenslagsutredningen kommer att före februari månads utgång lämna sitt huvudbetänkande.

Behovet av ytterligare utredning

Konkurrenslagsutredningen har dock inte haft möjlighet att göra någon djupare genomgång av reglerna och än mindre att lägga fram förslag till direkta lagändringar. Detta har även framstått som mindre meningsfullt eftersom EG:s koncentrationsförordning, rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av

företagskoncentrationer (EGT nr L 395, 30.12.1989, s. 1, CELEX 389R4064), efter ett förslag till rådet sommaren 1996, nu ses över. Denna översyn berör bl.a. nivån på tröskelvärden för att förvärvet skall anses ha gemenskapsdimension, frågan om hantering av förvärv som är anmälningspliktiga i flera medlemsstater, (s.k. multipla ansökningar) samt frågan om kooperativa samriskföretag som är av strukturell natur och fyller alla funktioner kan prövas enligt fusionskontrollförordningens procedurregler. Även för hanteringen av konkurrensbegränsande villkor ställda i samband med förvärv föreslår kommissionen viss reglering. Utredningen har dock övervägt hur konkurrenslagens förvärvsregler i huvudsak skulle kunna konstrueras efter mönster av EG-reglerna. Utredningen har även upprättat en skiss till sådana ändrade regler.

Uppdraget

De frågor som gäller förvärvskontrollen och som konkurrenslagsutredningen övervägt rör regelverkets avgränsning, konstruktion och funktion. De erfarenheter och synpunkter som hittills framkommit vid översynen visar att det finns ett behov av att mer grundligt överväga regelsystemet i dess helhet i de nämnda avseendena.

Utredningen skall därför fortsätta med sin översyn av förvärvsreglerna. Härvid skall även systemets allmänna konstruktion prövas. Som underlag för denna prövning bör utredaren ha, förutom EG-reglerna, en relativt bred information om överväganden som gjorts och system som byggts upp i andra länder, framför allt inom EU.

Frågor som bör belysas är bl.a. om det skall finnas obligatorisk anmälningskyldighet, avgränsningen av själva förvärvsbegreppet, hanteringen av samriskföretag vid förvärvskontrollen och avgränsningen mellan olika former av samriskföretag samt frågan om konkurrensbegränsande villkor ställda i samband med förvärv. I dessa avseenden finns det skillnader mellan EG-rätten och det svenska systemet. Utredaren får också ta upp andra frågor som rör förvärvsreglernas utformning.

Redovisning av uppdraget

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 28 februari 1998.

(Närings- och handelsdepartementet)

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

Departementspromemoria (Ds 1992:18) Ny konkurrenslag

Proposition 1979/80:2 Sekretesslag m.m.

Proposition 1981/82:165 Konkurrenslag

Proposition 1985/86:80 Ny förvaltningslag

Proposition 1992/93:56 Ny konkurrenslagstiftning

Proposition 1995/96:127 Några frågor om sekretess

Proposition 1996/97:82 Ändrade regler för anmälan av företagsförvärv enligt konkurrenslagen

Proposition 1997/98:130 Ändringar i konkurrenslagen (1993:20), m.m.

SOU 1968:1-7 Koncentrationsutredningens betänkanden

SOU 1977:51 Fusioner och förvärv i svenskt näringsliv 1963-73 - en fallstudie

SOU 1978:9 Ny konkurrensbegränsningslag

SOU 1988:38 Ägnade och inflytande i svenskt näringsliv jämte bilagedelar

SOU 1990:1 Företagsförvärv i svenskt näringsliv jämte bilagedelar

SOU 1991:59 Konkurrens för ökad välfärd, del 1-2 jämte bilagedel

SOU 1997:20 Konkurrenslagen 1993 - 1996

Litteratur m.m.

Bellamy, C.W. – Child G.D., *Common market law of competition*, fourth edition, London 1993 (supplement 1996)

Bernitz, U., *Marknadsrätt*, Stockholm 1969

Bernitz, U., *Den svenska konkurrenslagen*. Juristförlaget, Stockholm 1993

Carlsson, K. – Schuer, L. – Söderlind, E., *Konkurrenslagen*, andra upplagan, Publica, Stockholm 1995

Cook, C.J. - Kerse, C.S., *E.C. Merger Control*, second edition, Sweet & Maxwell, London 1996

Corell, H. m.fl., *Sekretesslagen – kommentar till 1980 års lag med ändringar*, tredje upplagan, Norstedts, Stockholm 1992

Coyet, J. m.fl., *Konkurrensrätten inom EU och EES*, Norstedts Juridik, Stockholm 1994

Dhunér, K.-J. – Hedström, J., *Förfarandet i konkurrensrätten – EG:s och svensk konkurrenslagstiftning i praktisk tillämpning*, Iustus förlag, Uppsala 1995

European Commission., *Horizontal mergers and competition policy in the European Community*, European Economy No 40, 1989

European Commission., *Competition and Integration - Community merger control policy*, European Economy No 57, 1994

Gahnström, A. – Norelid, S., *Företagsförvärv i Sverige – en handbok för praktiker*, Juristförlaget, Stockholm 1996

Hawk, B.E. - Huser, H.L. *European Community merger Control: A Practitioners Guide*, Kluwer Law International, Haag 1996

Hellners, T. – Malmqvist, B., *Nya förvaltningslagen med kommentar*, fjärde upplagan, Publica, Stockholm 1995

Nisser, C. – Krokståde, A.C., *EG:s konkurrensrätt – vägledande domar*, Publica, Stockholm 1995

Norberg, S. m.fl., *EEA Law – A commentary on the EEA Agreement*, Fritzes, Stockholm 1993

OECD, *Merger cases in the real world - A study of merger control procedures*, Paris 1994

Pålsson, S. – Quitzow, C.M., *EG-rätten – Ny rättskälla i Sverige*, Publica, Stockholm 1993

Rowley, J.W. - Baker, D.I., *International Merger - The Antitrust Process*, second edition, Sweet & Maxwell, London 1996

Svernlöv, Carl., *Internationella joint ventures - samriskföretag*, Norstedts Juridik AB, Stockholm 1997

van Bael, I. – Bellis, J-F., *Competition law of the European Community*, third edition, 1994

Wahl, N., *Konkurrensförhållanden – Om förhållandet mellan EG:s konkurrensrätt och nationell konkurrensrätt*, Juristförlaget, Stockholm 1994

Wetter, C. m.fl., *Konkurrenslagen i praxis*, Bokförlaget Juridik & Samhälle, 1995

—

Konkurrens, tidskrift utgiven av Konkurrensverket

Report on Competition Policy, publicerad årligen av EG-kommissionen